

ANTE TOMIĆ

Što je muškarac bez brkova

Ante Tomić

**ŠTO JE MUŠKARAC
BEZ BRKOVA**

humoristički roman

osmo izdanje

HENA COM Zagreb, 2003.

Oblo žensko koljeno drugo je ime za Duha Svetoga

Bohumil Hrabal

Ivici Ivaniševiću

Poglavlje prvo

gdje se upoznajemo s ovim šarmantnim naseljem, u kojemu sretniji uho čačkaju ključem od mercedesa, a oni manje sretni crvenim vrškom šibice

Divno li je biti u svibnju u Smiljevu. U zoru kada se crna kvrgava sjena na mjesecini, kao kakvo jezovito čudovište pred prozorom, na prvome svjetlu iznad modrih brda pomalo pretvara u stablo bajama. Ili u podne, kada crkveno zvono tako moćno odjekuje da ti se učini da je dragi Bog nebo od lima načinio, a oni što rade u polju objeduju tvrdo kuhana jaja, mladi luk i sir, pancetu i tirolsku, sve prostrto na bijelim kuhinjskim krpama s naslikanim jagodama. Ili je možda ipak najljepše u suton, kada se crveni oblaci rasplamsaju na vjetru koji se tko zna otkud spustio? Ili kada padne noć pa sve utihne osim zrikavaca, pasa i pijanaca što viču, pjevaju i smiju se, ili se svađaju sa ženama koje su ih davno ostavile, satima se izvlačeći iz grabe u koju su pijani upali, da bi na poslijetku usnuli i probudili se tek oko osam ili još kasnije, pokriveni rosom i mravima?

Selo je veliko, oko dvije tisuće duša ima, i taj se broj ne smanjuje. Barem ne osjetno. Tu su crkva i osmoljetka, krasne građevine zidane domaćim klesancem, gostionica imenom *Bevanda*, za koju zlobnici vele da joj je ime baš dobro pogođeno jer da u njoj i ne možeš popiti nerazvodnjeno vino. Tu su još dvije trgovine mješovitom robom koje kao nelojalna konkurencija također hlade pivo i toče konjak, pošta i mlada poštanska službenica koja za radnog vremena pomalo gricka sendvič s parizerom. Listonoša je nekoć pijan oborio neko dijete mopedom pa su mu strogo zabranili da vozi i otad je mrzovoljan, ne obraćajte mu se ako baš nije prijeka potreba.

U Smiljevu, kao i svuda u svijetu uostalom, neki imaju novaca, a neki ga nemaju, samo što to ovdje ne znači bogzna što. Ako nemaš novaca, sjediš u gostionici i brojiš crne muhe na nečistim zavjesama, crvenim vrškom šibice čačkaš uho ili podjebavaš Miću da misli li on ženiti onu Čehinju što ju je prošloga ljeta povalio na Hvaru, a onda

dođe netko tko ima novaca i plati ti pivo ili gemišt. To je lijep i siguran život, jer će uvijek biti onih koji imaju novaca, koji su oženili bezobraznu ženu ili su nekako od sebe ambiciozni pa odu raditi u Njemačku, i kada se vrate za Božić, Uskrs ili Svetoga Antu, sveca zaštitnika Smiljeva, razmetljivo čašćavaju dangube koje povazdan samo sjede u *Bevandi*, broje muhe na zamazanim zavjesama i tako su jadni da crvenim vrhom šibice čačkaju uho. Ti ambiciozniji, naime, uho čačkaju ključem *mercedesa*.

Kada je o ugostiteljskim uslugama riječ, valja priznati da su one i u trgovinama vrlo solidne. Trgovac pod bankom drži čak tri čašice za konjak, tako da se, ako hoćete, možete i kucnuti s kolegom, a što se higijenskih standarda tiče, čašice se nakon svakoga gosta pomno obrisu krpom. Smiljevo je svjetlosnim godinama daleko od hladnog antiseptičnog svijeta u kojemu nitko ni tuđi ručnik ne bi uzeo, a sin, kako se priča, ne zna za oca i otac ne zna za sina. Ovdje u dućanu vlada ozračje prijateljskog povjerenja i nitko ne grinta kada netko za bankom zabunom zamijeni čašice konjaka ili boce piva. Pij, brate, ta nismo gubavi! Jedino je zajebano kada se netko napravi lud pa od susjeda uzme bocu u kojoj je više nego u njegovoj.

Osim ove prijateljske, druga je dimenzija pijenja u trgovini to što je ono osjetno jeftinije od pijenja u gostionici. Zasluga je dućana da su, da tako kažemo, demokratizirali ugostiteljske usluge. Eto, recimo, Ivić, koji s mizerijom što je mjesečno dobiva od Fonda mirovinskog i socijalnog osiguranja sebi nikako ne može priuštiti da loče u gostionici, a prevelika je prznica da bi ga netko častio, redovito pije u dućanu. Što da odmori nogu u golemoj ortopedskoj cipeli, a što stoga jer od vinjaka naskoro ni u onu zdravu nije siguran, povazdan stoji naslonjen na banak i pije vinjak, premda trgovac kaže da Ivić zapravo pije njegovu krv. I to na slamčicu.

U trgovinu je upravo ušao župnik.

“Molim vas, litru soka od jabuke”, kazao je don Stipan.

“*Claro que si, padre*”, otpovrnuo je spremno trgovac.

“Ki, ki, ki, ki, ki”, zakreštao je podrugljivo Ivić. “Kako to govoriš, je li? Je li ti parlaš naški?... Alo, momak, šprehenzi hrvacki?!” podjebavao je invalid iz svog ugla.

Trgovac nije odgovorio na njegovu provokaciju. Namrgođeno se provukao između polica, usput odmjerio svoj lik u malom zrcalu

zakačenom o čavao pokraj higijenskih potrepština, pa pljucnuo u vrh kažiprsta i zalizao brčiće.

“*Boy, prego* još jedna *tequila*”, derao se za njim Ivić supijano namigujući don Stipanu. “Bez gljiste!” dometnuo je značajno.

“Jesi li ti, pope, čuj da Meksikanci piju tekilu s gljiston u boci?... Boga mi moga, vidio ja u jednome filmu”, objašnjavao je invalid. “Boca od litre, u njoj tekila, nako ko voda prozirna, a na dnu gljistina debela ko palac. Debela i zelena ko one gljistine šta budu na kupusu. Bože te sačuvaj kako jedno kršćeno čeljade to more pit! A oni, dušu in đava odnio, ne samo da piju, nego kad cilu bocu popiju i tu gljistu izidu... Buuuu!” strese se Ivić zgađeno kriveći lice. “Da si ti to vidio, moj pope, izidu je slatko ko smokvu!”

Don Stipan je u neprilici samo kimao glavom i s neobičnim zanimanjem čitao sadržaj etikete najlonskih čarapa što su stajale složene u kutiji na pultu. Uto dođe trgovac. On je ozbiljan, zreo čovjek - u rujnu će napuniti trideset i petu - i zapravo se zove Josip, ali otkako se na televiziji prikazuje meksička serija *Ruže za moju dragu*, više voli kad ga zovete Miguel. On spušta na banak litru soka i, valjda da prekine Ivićeva mrcvarenja, ovaj put prozbori na hrvatskome.

“Izvolite”, kaže on tiho. “Još nešto?”

“Pa dobro, kakav je to način!?” povika tada Ivić. “Ko je to vidio da Miguel govori ‘Izvolite!’. Nikad Miguel ne bi tako nešto reka! Jok, braco! Ajmo sad, Miguel, uzmi ponovo ti sok, vrati se nazad pa sve iznova! Na meksikanski, molin, sve po propisu...”

Iznervirani Josip tada zgrabi polovicu štruce s police iza sebe, poljubi je - kako je već u ovome kraju lijep običaj da se ljubi kruh koji se baca - pa je zavitla Iviću u glavu. Invalid se, međutim, brzo izmaknu, zacereka podrugljivo, ali izgubi ravnotežu podižući se s pulta, pa zavesla nekoliko puta nemoćno zrakom i tresnu guzicom o pod udarivši glavom u modru plastičnu bačvu u kojoj zimi stoji kiseli kupus, a ljeti industrijska hrana za piliće.

“Dobar dan, Miguel”, procvrkuta Tatjana koja je taj čas ušla u trgovinu.

“*Buenos dias, senora*”, odvrati joj zahvalno trgovac.

“Daj mi jednu cedevitu od kila, bocu ruma za kolače i pastu za zube”, izdeklamira žena.

“*Uno momento*”, upozori je Miguel, “da poslužin don Stipana.”

“Neka, neka”, veli svećenik spremno, “samo izvolite, mogu ja pričekat.”

“Ajme, što ste vi zlatni”, kaže Tatjana slatko.

“Majko moja milaaaa” stade tada Ivić s poda naricati. “Jadan ti saaaan! Jadan ti san i nevoljaaaan! Mene invalida bijuuuu! Biju, biju, a noga mi kraćaaaa!”

“Miguel, morat ćeš mi ispričat šta je bilo jučer u *Ružama*”, reče Tatjana, “išla san u frizerke pa nišan stigla pogledat.”

“Jučer nisi gledala”, reče Miguel. “Ajme, jučer je bio totalni pičvauj. Ono đubre Ruben je doša kod don Francisca i reka mu da je on njegov nezakoniti sin, jer da je don Francisco spava s njegovon materon, jednon gutačicon vatre, kad je njezin cirkus prije dvadeset i pet godina gostova u njihovu mistu.”

“Koja stoka!” razgnjevi se Tatjana.

“To mu je i don Francisko reka, ali onako ufino. Joj, da si ga vidila. Onako visok, sid, uspravan, povuka dim iz cigare, znaš one debele cigare šta ji on puši, pa kaže...” Ovdje se Josip uspravi i reče don Franciscovim basom: “...’Mladiću, jamačno se varate, ja sam tada spavao s krotiteljicom zmija.”

“Dobro mu je reka!” reče žena tresnuvši šakom o pult. “Šta vi mislite”, okrenu se ona iznenada prema don Stipanu, “kako mi stoji nova frizura?”

“Molin!?” zbuni se pastir.

“Kako mi stoji nova frizura? Malo san je skratila, opiturala i *nabacila* mini val.”

“Lipo je”, veli don Stipan suzdržano.

“Ajme, jesi ga čujo!” ushiti se žena okrećući se Miguelu. “Kaže da mu je lipo!... Ma je li on tebi malo liči na Josea, Miguelovog mlađeg brata, onoga što jaše konjske trke?”

“Ko!?” začudi se Josip.

“Pa don Stipan”, pokaza Tatjana na svećenika koji se u trenu zarumenio. “Je li da malo liči na Josea?”

“Ne znan baš”, reče trgovac, zamišljeno gledajući župnika.

“Ma kako ne vidiš. Crna kosa, plave oči, visok, onako *markantan*...

Pljunuti Jose!”

“Pljunuti Jose” se zaškarpunio u licu kao mlada, najradije bi od srama istrčao iz trgovine. Bože sačuvaj da bi još zatražio pjenu za

brijanje ili, još gore, rolu toalet-papira, a upravo je zbog toga došao u dućan. Sva sreća, u prostoriju tada ude sitna, zgurena žena s povelikom masnicom ispod oka i ni "dobar dan" ni "faljen Isus", nego nekako odsutno dođe do pulta i spusti na nj crnu torbu, gotovo prestrašivši svijet u trgovini.

"Šest ladni piva i kutiju *Opatije*", reče tiho i odsječno. "Odma", veli Josip.

"Nedo, šta ti je to ispod oka?" upita Tatjana znatiželjno.

"Ubola me osa", odgovori Nediljka tvrdo, pa uze torbu u kojoj je Miguel složio pive i ode tiho kao sjena.

"Muž je puno bije", prošapće Tatjana povjerljivo tek što je žena zamakla iza vrata. "Gudin nalije čuturu pa udri po njoj."

"*Caramba!*" prošapta Miguel užasnuto.

"Mene moj pokojni, laka mu zemlja", nastavi Tatjana, "nikad nije ni prston taka. Mislin, taka me je, ali u drugon *smislu*", kaza udovica značajno pogledavši svećenika kojemu opet udari krv u glavu. "Za njega je žena bila svetinja, to je u Njemačkoj naučio. Priča mi je da u Njemačkoj oni šta biju žene idu u zatvor. Bože sačuvaj da bi to tamo neko napravio."

"Jok!" složi se Ivić koji se ponovno uspravio na pult. "Tamo žene muče strujon!"

"Ajde ti, smrade jedan, zaveži tu poganu gubicu!" obrecnu se Tatjana.

"Nj, nj, nj, nj, nj!" podrugljivo će invalid. Ali Tatjana ga više nije gledala.

"Ma ajde, reci pošteno", uhvati se ona opet don Stipana, "je li on tebi liči na Josea?"

"Pa sad kad si mi rekla, i ja vidin." prizna Miquel. "Ima tu nešto. Najviše oko očiju."

"Jelda!" oduševi se udovica. "Pljunuti Jose!"

"Pljunutom Joseu" sada već dođe da zaplače od srama, a Tatjana, kao da zna kako mu je, otvoreno zuri i kao da se podsmjehuje. Toj zdravoj, ljepuškastoj dvadeset i osmogodišnjakinji muž je prije malo više od dvije godine sa skele na gradilištu neke robne kuće u Frankfurtu pao ravno u bazen za gašenje vapna i namah izdahnuo. Slučaj je htio da se nesreća dogodila samo pola godine nakon što je on u jednoj birtiji na periferiji potpisao policu životnog osiguranja na

milijun maraka. On je, jadnik, slabo vičan njemačkome, mislio da potpisuje isprave za dobivanje radne dozvole, a terenski se agent osiguravajućeg društva pravio blesav i u sebi smiješio proviziji. I tako je Tatjana, igrom zabune, a na užas svekra, svekrve i dvije zaove postala zbrinuta do smrti, a da iza braka koji je nesretno skončan nije ostalo nijedno dijete. "Nije njoj čovik upa u klak, nego sikira u med", govorio je narod. Mlada se udovica, međutim, nije mnogo obazirala na gnjev rodbine i osudu sela: drsko je zgrabila svoj milijun i zavidljivcima se iscerila u lice, jednako kao što se sada ceri don Stipanu, potpuno nadmoćna nad svećenikom, koji je sa ženskim svijetom naviknuo razgovarati samo kroz drvene rešetke ispovjedaonice. Providnost je, međutim, ipak bila na njegovoj strani pa mu je opet poslala dobru vilu, ovaj puta u liku niske i mesnate gostioničarke Mile.

"Josipe, imaš li krigle od po litre", viče Mila odmah s vrata, jer Mila, kao oni američki narednici iz filmova, i ne zna drukčije nego vikati.

"Ajde, čao!" oprostila se tada Tatjana veselo. "Čao, Jose!" dobaci ona duhovniku.

"*Adios, señora!*" viknu Miguel za njom.

"Bog", reče svećenik tako tiho da valjda ni sam sebe nije čuo. "Šta si ono rekla?" okrenu se trgovac Mili.

"Krigle od po litre!" dreknu žena. "Iman."

"A pošto su?!"

"Dvadeset i šest kuna komad!"

"Muku ti Isusukrstovu!" zavapi gostioničarka. Don Stipan, kojemu se pomalo vratilo samopouzdanje, značajno se nakašlja. "Oprostite, don Stipane, izletilo mi!" ispriča se žena. "Dvadeset i šest kuna! Ajde, da vidin kakve su!"

Miguel nestade negdje u skladištu.

"*Gara, gara, ko ti gaće para*", zapjeva poluglasno Ivić iz svojega ćoška, a onda se, shvativši valjda da je u društvu svećenika i žene, zaustavi zatajivši drugi stih svojega zacijelo lascivnog deseterca.

"Dvadeset i šest kuna!" reče Mila razgledavajući krigle što ih je trgovac donio iz skladišta. "I ti dadneš pare, a ludi Mića, magare jedno brezobrazno, je prigrize. Pa, ajde reci, kad je on tako prigrize, bi li mu je ti o glavu razbio?!"

"*Que!?*" zaprepasti se Miguel. "Pa kriglu!"

“Mića grize krige?!”

“Đubre jedno, da vidiš kako je prigrize! Odgrize komad ko šaka pa ga još drobi u ustima i namigiva! Gledan ga, mislin se u sebi, daće Bog da bar rasiće gubicu! Ali šipak! Izide magare caklo pa se smije i plazi jezik da svak vidi da mu nije ništa! I još me zajebava! Kaže jučer: ‘Mile, drugi put mi je malo bolje posoli!’ Reko: ‘Mića, jeben li ti majku na uranku’ - da prostite na izrazu don Stipane - ‘izideš li mi još jednu, okrpit ću ti dvi iza ušiju da ćeš sve zvizde vidit!’“

“*Madre mia!*”

“Ajde, daj mi šest komada.”

Domalo, u dućanu će ponovno ostati samo trgovac i invalid. Ivić je blaženo zadnjemao glavom naslonjen na pult i povremeno se nerazumljivo obrecne na nekoga u snu. Miguel na stolici u ćošku sriče rečenice iz knjižice *Španjolski s izgovorom*:

“*Su abuela cocina muy bien* - Vaša baka krasno kuha; *Cuando era pescada este pez?* - Kada je ulovljena ova riba? *Señorita, puede acompañarme em ni hotel?* - Gospođice, možete li me otpratiti do hotela? *Mi mujer muria de aids* - Moja žena je umrla od side...”

Poglavlje drugo

u kojemu se uz briškulu i trešetu razvija etička dilema je li u redu naručiti piće ako znaš da ga nećeš platiti, a usput saznajemo za raspusnu mladost ovdašnjeg župnika

“Tri trice, fali trica kupa”, najavio je Iko i Milan je tjeskobno zavirio u blok u kojemu je Bricin srednji sin Jurica pomno zapisivao punte. “Neka se mali vježba”, kazao je Brico, ufajući se da bi zbrajanje trica i aševa moglo trinaestogodišnjaka spasiti izgledne jedinice iz matematike. I Jurica je šutio i zapisivao, grickao vrh penkale i pomalo srčuci *mirindu* u sebi mnio kako oca šećeraša doista nema smisla uznemirivati podatkom da mu osim kolca iz matematike ista takva ocjena stoji u rubrici hrvatskog jezika, biologije, fizike, kemije, vjeronauka, glazbenog i tehničkog odgoja te da će, sve u svemu, okinuti razred. Ako netko prije toga slučajno ne zapali školu. Elem, Milan je tjeskobno zavirio u blok na kojemu je Jurica ispisivao ružne, kvrgave brojke i zaključio kako njihovi protivnici imaju već trideset i sedam punata i samo im još četiri nedostaju da okončaju partiju.

“Je vas karta sere”, zavapio je gorko.

“Guzičari”, procijedio je Milanov partner Mate, nadimkom Crni.

U gostionici je bilo malo svijeta. Osim kartaša, tek je Mića drijemao na stolici glavom naslonjen na zid i u snu se osmjehivao plavuši s umašćenog kalendara na zidu preko puta. Dugo je Mića gledao kako mu pokorno klečeći u plićaku djevojka nasmijano nudi čašu, a onda je usnuo i plavojka je oživjela, dodaje mu vinjake jedan za drugim, kao na pokretnoj vrpici. To je, Bogu hvala, samo san, i pijanac se ne pita kakva je to čarolija nego se samo smije i loče pohlepno kao marva, piće mu se niz bradu cijedi po košulji. Smiješi se u snu, osmijeh mu otkriva ostatke zuba u gornjoj čeljusti, crne kao opožareno zemljište.

“Mića!” dreknu tada Crni i nizak se i debeo muškarac mljacnuvši mrzovoljno probudi trepćući slijepljenim kopcima. Kartaši se nasmijaše. Bila je to druga partija trešete. Prvu su dobili Milan i Crni,

pa su na briškuli Iko i Brico izjednačili. Ova treća igra trebala je donijeti pobjednike, koji će po završetku kartaškog sraza sa stola ustati nasmijani, zadovoljno protežući udove utrnule od sjedenja i zajebavajući poražene, oslobođeni plaćanja povelikog ceha gostioničaru Markanu.

“Bacio bombu na cestu kojom je u tom trenutku prolazio zglobm autobus gradskog prometa”, oglasio se u tom času Markan sa šanka sladostrasno zgrožen crnom kronikom. “U strahovitoj eksploziji šest je osoba lakše ranjeno, dok se liječnici još bore za dva života. Počinitelj se pola sata nakon nesreće sam predao u Trećoj policijskoj postaji. Riječ je o S.B.-u, (44), kovino-tokaru iz Šibenika. Upitan zašto je bacio bombu, S.B. je kazao da ne zna što mu je bilo, da se iskreno čudi svom postupku i da će se svakako potruditi da se to više ne ponovi.”

“Markane, daj mi još jedan šišmiš”, prekide ga Iko iznenada.

“A krvi ti Gospine, koliko moreš popit”, reče Crni nezadovoljno. “Isusa ti, ožednio san.”

“E, vidio bi’ ja tebe bi li žednio da san ja akuža tri trice.”

“Ajde u kurac!”

“Ajde ti u tri!”

“V.K., dvadeset i pet godina, registrirana ovisnica o narkoticima nađena je jučer ujutro onesviještena u zahodu diskoteke *Papagaj*. Pretpostavlja se da je još prethodne večeri djevojka sama sebi ubrizgala dozu heroina i nakon toga izgubila svijest s gumenom vrpcom čvrsto stegnutom na nadlaktici. Kako djelatnici diskoteke nisu provjeravali sanitarne prostorije po zatvaranju objekta, onesviještenu je narkomanku zatekla tek čistačica Zdenka M. (48) koja je uobičajeno došla na posao u deset sati prije podne. Prošlo je, dakle, sedam, osam ili možda i više sati kako je V.K. bila bez svijesti. Njezinu ruku, u kojoj je tako dugo bio zaustavljen krvotok, dežurna je kirurška ekipa mogla samo amputirati.”

“Markane, daj i meni još jednu bilu bevandu”, kazao je sada Brico odsutnome ugostitelju.

“Kurac, nemoj mu ništa donosit!” ražesti se Crni. “Šta imaš sad pit, pizda ti materina, pa gotova je partija.”

“Kako je gotova, kad još igramo. Dok god igramo, more se naručivat, takva su pravila.”

“A ti, brate, pij, ja ti to sigurno neću platit.”

“E, bogami ‘oćeš!”

“E, bogami neću!”

“E, bogami oćeš!”

“E, bogami neću!”

“Pred Općinskim sudom u Splitu jučer je započelo suđenje K.R.-u (34) zvanom Umjetnik. K.R.-a optužnica tereti da je krivotvorio osobne iskaznice, putovnice, diplome i uvjerenja o invalidnosti te da je tom djelatnošću ostvarivao nezakonitu dobit.

Suđenje je prekinuto zbog nemogućnosti identifikacije optuženog. Naime, na pitanje suca ‘Jeste li vi K.R., KV konobar iz Splita?’, optuženi je odgovorio ‘Ne, ja sam K.R., doktor ekonomskih znanosti, kardiokirurg, akademski kipar, nadbiskup splitsko-makarski, akademik i predsjednik Razreda za književnost Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te posjednik počasnog doktorata na *University of Michigan*, samo što su mi oduzeli sve moje dokumente.’ Suđenje će se nastaviti nakon što stigne mišljenje koji je u ovome slučaju zatraženo od Vrhovnog suda Republike Hrvatske.”

“Ako ti nećeš platit, ja više neću igrat”, reče Brico bacajući karte. “Ako ti nećeš igrat, znači da je naša partija”, reče Crni lukavo.

“Kako vaša partija, pička ti materina, kad nami fali četiri punta za izać, a vami devet.”

“A ti onda lipo uzmi karte pa igraj. Nema prikidanja dok ne uvatiš četresjedan.”

“Evo ti kurac!” reče Brico odmjerivši lakat Crnome. “Ja ne igran dok mi na stol ne dođe bila bevanda šta san je naručio.”

“A ko ti brani da naručiš bevandu. Naruči ti i dvi, samo šta ti ja to neću plaćat.”

“E, bogami ‘oćeš.”

“E, bogami neću.”

“E, bogami ‘oćeš.”

“E, bogami neću.”

“Z.L. (63), umirovljeni policajac iz Našica, protiv kojega je bila podignuta optužnica da je na podmukao i okrutan način umorio svoga susjeda i kuma D.R.-a (71), vezavši ga u vrijeme oluje lisičinama za gromobran, oslobođen je u srijedu pred Županijskim sudom u Osijeku zbog nedostatka dokaza. Prema iskazima nekih svjedoka Z.L. je u vrijeme smrti nesretnoga D.R.-a u kolodvorskom bifeu u Vinkovcima

gledao utakmicu, drugi pak vele da je bio na proslavi bratovog imendana u Nuštru, dok jedan svjedok tvrdi da je Z.L. i gledao utakmicu u Vinkovcima i u Nuštru ispijao portugizac za dobro zdravlje i dug život svoga brata Stjepana.”

Kartaši mračno šute, na korak od jednoga od onih krvoprolića kakvima se Markan naslađuje. Crni nervozno lupka nogom o pod, a Milan se ironično kezi i puši, agresivno otpuhujući dim u stranu, Iki pod nos. Kurva, zna kako je bolno Ikino odvikavanje od duhana. Brico je pak uzeo čašu i tobože je nešto gleda, važe, ocjenjuje, a zapravo treperi od napetosti da je zavitla Crnome u glavu, dok je Iko sklopio oči pa diše duboko i šumno, uspravljenih ramena. Koncentrira se kao što je u jednome filmu vidio da se koncentrira Bruce Lee. I taman kada je on ne otvarajući očiju stao razgibavati vratne mišiće okrećući glavu kao gušter, spasonosno se s drugog kraja gostionice oglasi Mića:

“I tako je naš don Stipan izličeni alkoholičar.”

Bum! Da se betonska ploča nad njima prolomila pa da je na stol tresnula Markanova nepokretna mater Karmela, sto i četrdeset kila teška starica koja već sedam godina ne ustaje iz naslonjača, kartaši se ne bi više začudili. Tamni i olovni oblaci tučnjave što su se gomilali pod stropom *Bevande* raspršiše se na vjetru užasne spoznaje da je don Stipan... Ma što ovo pijani Mića bunca, tko mu je to kazao?!

“Don Stipan!?” reče Iko zapanjeno. “Ličeni alkoholičar?!”

“Bome, don Stipan”, potvrdi Mića.

“Ko ti je to reka?”

“Ko mi je reka? Rekli mi ljudi, ko će mi drugi reć”, veli pijanac prepredeno.

“Ajde, Mića, ne seri”, kaže Brico gnjevno. “Nije ti dosta da si ti sam govno, nego bi i druge u govna uvalja. Krvi mi, prokinen li te nogon u prsi...”

“Šta ti izvodiš?” upade Crni. “Šta pritiš čoviku, pusti ga da govori... Ajde, Mića, govori, ko ti je reka to za don Stipana.”

Mića šuti i uvrijeđeno gleda preda se.

“Mića, kazat ću ti materi da si proda i propio motornu pilu šta ti je ćaća donio iz Njemačke”, zaprijeti Crni.

“Komu je proda motornu pilu?” začudi se Iko.

“Nije sad važno komu je proda”, kaže Crni. “Mi ćemo o tomu lipo mučat, a on će nan ispričat od koga je čujo ovo za don Stipana. Je li

tako, Mića? Ajde, gukni golube. Ko ti je to prišaplja?”

“U srijedu rano ujutro, nakon devet dana skrivanja u šumama Papuka”, oglasio se Markan sa šanka, “organima gonjenja sam se predao J.B. (56), profesor biologije iz Slavonske Požege. Za J.B.-a se opravdano sumnja da je svojom knjigom *Čarobni svijet gljiva* neizravno odgovoran za smrt dvoje ljudi te za još neizvjesno stanje trinaestero drugih, koji su s teškim poremećajima ličnosti završili u psihijatrijskim ustanovama diljem Lijepe naše.”

Mića je nekoliko časaka uvrijeđeno šutio, a onda se nakašljao i stao pričati.

Don Stipan, visoki i mršavi trideset petogodišnji svećenik što je prije malo više od pola godine došao na službu u Smiljevo i muškarce namah zaveo namjerom da obnovi crkvu, a žene svojom vranom kosom, bijelim zubima i tamnim licem na kojemu su sjala dva krasna modra oka, prije nekoliko je godina službovao u jednoj bogato, župi kod Sinja. I tamo je bio jednako omiljen kao i ovdje: pokrenuo je bio župni list, obnovio kapelicu u jednome udaljenom zaselku, okupio ženski crkveni zbor pa čak u jednoj prilici i spasio jednu staricu što ju je bio strefio infarkt, prebacivši je svojim automobilom do bolnice. Vozač doma zdravlja toga je dana, naime, bio nestao, pričalo se da je ambulantom kolima vozio cement za kuću svoga šurjaka.

Pop je u to doba puno pio, no ne može se baš kazati da mu je to uzimano za zlo, barem u župi u kojoj je službovao. Štoviše, župijani su cijenili njegovu dosjetljivost kada je senzor smješten pokraj upravljača svojega *renaulta 19*, vražju spravicu koja bi blokirala automobil čim bi osjetila vonj alkohola u vozačevu dahu, pokrio komadićem flastera. Srca ispunjenih blagošću i zadovoljstvom gledali su seljaci svoga pastira kako sjeda u auto pa tura glavu kroz prozor i paleći motor ozareno im dovikuje: “Jeste li vidjeli kako sam zeznio *Jrancuza?!*”

O Svetome Martinu mnogi su od njih darivali svećenika demižonama mladoga vina, ili se čak opijali s njim. I nisu govorili “on je dobar, ali pije”, nego “on pije, ali je dobar”, pa bi zažmirili kada bi pop pijan ispovijedao i pričešćivao, pijan novorođenčad mazao svetim uljem, pijan blagoslivljao kuće - posebice one udaljenije - jer nikada se to nije vidjelo na njemu. Ni kada bi pio do četiri ujutro, nije zaboravljao na pjevanu misu za dušu nekog pokojnika, što ju je imao

održati dva sata kasnije. Žene u prvim redovima, doduše, zbog njegova su zadaha znale vaditi rupčiče i stavljati ih preko usta, ali mu čak ni one ništa nisu zamjerale.

I tako je selo živjelo u veselju sa svojim mladim, poduzetnim i - "Bože moj, šta ima veze?" - alkoholiziranim svećenikom, sve do jedne kobne nedjelje. Cijelu je prethodnu noć don Stipan pio s generacijom novaka koja je tog jutra polazila na odsluženje vojnog roka, a koju je on jučer bio pozvan blagosloviti. Na misi gotovo da nije znao za sebe. Strašno je to bilo gledati: sudarao se s ministrantima, zaplitao o misnicu i potihom štucao za vrijeme propovijedi. Skriven iza stupa crkvenjak je u očaju grizao svoju ispranu kapu ne usuđujući se ni pogledati svećenika. Svaki put kada bi on zastao i gotovo se neprimjetno ljuljajući kazao "Ooovaaaj!", časna bi sestra za električnim orguljama prestajala disati. Zlo se dogodilo kada je don Stipan popio onu čašu previše.

"Uzmite i pijte iz njega svu ovo je kalež moje krvi, novoga i vječnoga saveza koja će se proliti za vas i za sve ljude na otpustenje grijeha. Ovo činite meni na spomen", govorio je pop mehanički, s peharom krvi Spasiteljeve visoko u drhtavim rukama. A onda je stao piti, ministranti ispod oltara tiho su zvonili malim zvončićima, narod je klečao čela skrušeno naslonjenih na sklopljene ruke.

Svećenik je tada spustio kalež i zamišljeno se zagledao u daljinu, tamo prema otvorenim vratima crkve, iza kojih su na granama golemih kestenova cvrkutali crni kosovi. Dugo je tako gledao. I onda, umjesto da kaže *"Tajna vjere"*, na što bi mu svijet odgovorio *"Tvoju smrt, Gospodine, navtještamo, Tvoje uskrsnuće slavimo..."* i sve kako ide, don Stipan je sklopio oči, cokuo jezikom i rekao:

"Fino! Jako fino! Možda je malo preslatko, ali ima krrrrasan bouquet!"

Onda se srušio i stao tako strašno hrkati da su plamičci na voštanicama nemirno zaigrali.

Nakon jednoga takvog incidenta, jasno, nije više mogao ostati na župi, nego su ga poslali na liječenje na Rab. Potom je, priča se, dvije i po godine bio u hrvatskoj misiji u Njemačkoj i tek nedavno je, evo, došao na službu u Smiljem Kažu da se više ne usudi ni primirisati nikakva alkohola.

Mića je zašutio. Brico, Crni, Milan, Iko i Markan samo su užasnuto

zurili u njega, velike crne muhe upravo su nesnosno zujale.

Poglavlje treće

gdje se pojavljuju duhovi, najprije jedan što prlja sagove i posteljinu, a potom jedan što je pobjegao iz boce

U proljeće u Smiljevu svi koji su zaposleni, policajci i čistačice, nastavnici, trgovci, zidari, inženjeri, vozači, radnice iz obližnje tvornice tjestenine, netko više, netko manje, ali svi - pazite, svi! - odlaze na bolovanje. Netko bi pomislio kako je cijelo selo zadesio pandemijski oblik peludne groznice. Oni upućeniji u poljodjelstvo, međutim, znaju da je razlog posve drugačije naravi. Jer, Smiljevčam se počnu žaliti na vrtoglavice, išijas, napade žuči, vodu u koljenu, sušicu, padavicu, alergiju na prašinu i mačje dlake, kronični bronhitis, kokošje sljepilo... tek kada treba odvojiti nekoliko dana za skupljanje sijena, oranje ili sadnju krumpira. Tih dana ordinacija staroga doktora Alujevića, koji je nekoć davno vrlo lukavo kao specijalizaciju odabrao medicinu rada jer sada po cijelu godinu blaguje pršute kojim ga u proljeće darivaju zahvalni pacijenti, pomalo nalikuje na sobu za pokuse amaterske kazališne družine. Seljaci se grče, padaju po podu, pjene, kolutaju očima, hriplju i povraćaju. Ali, samo dok im liječnik ne odobri sedam, četrnaest ili čak mjesec dana poštede od bilo kakve aktivnosti. Pa čim za sobom zatvore vrata ordinacije, ovi će sirotani zaboraviti na boljeticu, veselo otrčati kući da se presvuku u staru odjeću i eto ih već isto popodne u vinogradu s poljevačom od dvadeset i pet litara na leđima.

Selo opusti tih dana. Samo je starčad kod kuće pa sjedi u dvorištima i trijebi grašak, upleće vijence češnjaka ili - ne bez zavisti - grdi i piljcima gada raskalašenog pijetla. "Sram te bilo, najlipšu si mi koku pokapumo!" ljuti se dida, a ptica bježi niz dvorište, sve do gnojnice, daleko od dohvata staroga, uspravi se uznosito na hrpi kravljih izmetma i drsko zakukuriče, kao da joj je to nekakav zakasnjeli orgazam.

Jednoga od tih dana bez žive duše po selu don Stipan je u sakristiji, pjevušeći *Rajska Djevo, kraljice Hrvata*, upravo pretakao bistri sok od

jabuke iz velikog kuhinjskog bokala u maleni porculanski vrč. Negdje iz velike daljine čulo se brundanje traktora, graja djece sa školskog igrališta i udarci motke kojom je zvonar Baretić u dvorištu mlatio orahe. U stupovima svjetla s visokih prozora igrale su čestice prašine. Sok od jabuke svećenik nakon svojega izlječenja koristi namjesto vina u misnome obredu i, premda je za to dobio odobrenje od crkvenih vlasti, malo ga je sram zbog toga. Začu se kako zaškripaše velika crkvena vrata.

“Don Stipane!” poviče neki ženski glas.

Pop se zbuni, omaknu mu se ruka i on proli sok po hlačama. Baš ispod pojasa, vrlo neugodno.

“Don Stipane!”

“Odma’! Samo malo!” odvikuje svećenik panično se brišući po preponama.

“Don Stipane!”

“Samo malo! Samo malo!” više pop bijesno i očajno u isti mah.

“Don Stipane!”

“Dolaziti! Samo malo!”

“Don Stipane”, kaže Tatjana sada tiše, jer već je na vratima sakristije. U crnim je pripijenim trapericama i crnoj svilenoj bluzi, na nogama su joj crne cipele s visokim šiljatim potpeticama. Sve je crno na njoj, kako i priliči njezinu udovištvu.

“Šta je, šta se dereš!” ljuti se svećenik dlanovima pokrivajući polivene hlače. “I kako si mi to ušla u sakristiju. Ne more se tek tako u sakristiju ulazit, moja draga. Di je to red? To je ko da ja dođen u tebe i pravo s vrata u spavaću sobu.”

Tatjana se zasmija ovoj usporedbi, a pop se, shvativši što je kazao, postidi i vlastiti ga stid još više razbjესni.

“Nemoj se smijati!” kaže on ljutito. “Šta si tila?”

“Došla san se ispovidit.”

“Pa si se u sridu popodne došla ispovidit?”

“Eto.”

“Šta, eto?”

“Eto, bila san ovde blizu u kume Ivanke na kavi pa, reko, kad san već tu, da se lipo ispovidin, da mi je duša mirnija. Ima i dva miseca da se nisan ispovidila i čisto me sram zbog toga.”

“Na kavi si bila?”

“E”, kaže žena prostodušno.

“Pa si se došla ispovidit?”

“E.”

Don Stipan teško uzdahnu.

“Ajde”, kaže, “sačekaj me u ispovidaonici.”

A Tatjana stoji na vratima i razgledava sakristiju, znatiželjna kako su već znatiželjne Evine kćeri, i kao da se pita kakva je to tajna zbog koje se ne smije tek tako ulaziti u ove odaje.

“Jesi li me čula?” ponovi pastir. “Sačekaj me u ispovidaonici”, reče on pa neoprezno rukom pokaza u smjeru drvene kućice sa zavjesama od tamnocrvenoga baršuna.

Tatjana tada ugleda tamnu mrlju na njegovim hlačama i zgranuto pokri usta rukom. Da ispod njega nije dobar kameni pod, Don Stipan bi sada zacijelo propao barem deset metara u zemlju od srama. Stoji tako on, stoji ona, strašna je tišina među njima. Negdje iz velike daljine čuje se brundanje traktora, graja djece sa školskog igrališta, udarci motke kojom zvonar u dvorištu mlati orahe. U stupovima svjetla s visokih prozora plešu čestice prašine.

“Ajde”, kaže napokon pop tiho, ali oštro, mobiliziravši u tom času sve preostale mu postrojbe desetkovanog dostojanstva i svećeničkog ugleda, “ajde, sačekaj me u ispovidaonici.”

“Šta si sagrišila?” upitat će je malo kasnije, već puno sabramji. “Beštimala san, lagala san materi da san bratu u Zagreb poslala dvista maraka, a nisan mu poslala jer ima godina i po da nije da nijedan ispit. Onda san gledala jedan sramotni film i kumi Ivanki gatala na kavu”, odvergla žena.

“Sramotni film?” začudi se don Stipan tiho. “Pornić”, prošapta Tatjana.

“Aha.”

“Ajme, ovo van moran ispričat”, živnu udovica. “Kasna ura bila pa moja rodica Luca i njezin čovik Davor gledali pornić. Pozaspala dica, zaspali njegovi i njizi dvoje lipo stavili kazetu i legli na kauč u primaćoj...”

“Pusti sad to”, prekide svećenik.

“Ma morate ovo čut”, ne da se žena. “Pustili oni film, kad... Puri... Nestade struje! Utrne se i televizija i video. I sad, šta će, njizi dvoje još malo sidili u mraku, čekali ‘oće li ponovo doć struja, a kad nije došla,

otišli lipo leć.”

“Dobro je, ne moraš mi to pričat!”

“Ma slušajte”, nastavi Tatjana. “Sutradan cili dan nije bilo struje, tek pridvečer došla, oko zdravamarije. Taman se Lucina svekrva i još neke stare žene iz sela u primaćoj sobi skupile da će izmolit krunicu. Kad, odjednon... hi, hi, hi”, zasmija se Tatjana, “Moj sinko, upali ti se i televizija i video... hi, hi, hi... Da si ti vidio, moj don Stipane, kad su se one stale krstit i bižat iz kuće.”

“Khm!” nakašlja se pop ljutito.

“Oprostite, morala san van ovo ispričat.”

“Slušaj me, Tatjana”, prosikta don Stipan, “ovo je sveti sakramenat i nema mista pričama. Ili mi kaži šta si sagrišila ili ajde u miru Božjem. U crkvi nema čakulanja!”

“Ajme, šta ste vi strogi”, začudi se Tatjana. “Pa nišan ja ništa loše mislila.”

“Ja i ne mislin da si ti nešto loše mislila, nego da ne znaš šta je red!” prošapta svećenik bijesno. “Najprije mi se dođeš ispovidit kad nije vrime od ispovidi, a onda mi pričaš seoske čakule. Iman ja i drugoga posla, nego slušat tvoje piz... Tvoje, da prostiš, lupetanje.”

Udovica se ponovno zasmija.

“Dosta!” ne da se smesti don Stipan. “Šta si još sagrišila?”

“Moj mi pokojni često dolazi u san...”

“Ni to nije grij!” prekide je pop.

“Pa fala Bogu da nije, ali sačekajte da van ispričan. Ne date mi ni da govorin. A kako ću se ispovidit ako mi vi ne date da govorin? Čoviče božji, pa ne mogu se ja na mote ispovidat!”

Don Stipan zamuknu, a i Tatjana pošuti uvrijeđeno nekoliko časaka pa onda nastavi:

“Daklem, moj mi pokojni dolazi u san, nema noći da ne dođe. Jadnik, nije se ni okupa kako je poginio, nego mi sav bil od onoga vapna u koji je upa - laka mu zemlja! - dolazi u san. Klak se cidi niza nj, samo je lice obrisa da ga mogu pripoznat. Ja reko: ‘Željko, krvi ti Gospine, nemoj mi s takvin nogan gazit po tepihu u spavaćoj sobi!’ On ništa. Ni a ni be, nego pravo do kreveta pa siđe da mi, tukac jedan brezobrazni, i posteljину zamaže. Briga njega, ko da će mu je mater prat i šumprešavat. Ali, dobro, nema veze. Side on, daklem, pa onako ispod glasa kaže:

‘Taaatjanaaaa! Taaatjanaaaa! Taaatjanaaaa!...’. Ja reko: ‘Šta je, šta tuliš ko da me s brda zoveš? Šta je bilo?’ Kaže on: ‘Taaatjaanaaaa, ne daš mi miraaa!’ ‘Ja!?’ reko. ‘Ja tebi ne dan mira?! Pa, posro jedan posrani, ko komu dolazi u san: ja tebi ili ti meni?!’“

“Oprosti”, kaže pop iznenada podrugljivo i već na rubu živaca, “oprosti što te prikidan, ali bi li to mogla malo ubrzat i, ako ti nije problem, malo manje beštimat.”

“Dobro, dobro, evo sad ću prič na glavno... Daklem, kaže meni, moj Željko: ‘Taaatjanaaaa, ostavi se muuuškiiii!’ ‘Kakvi muški, Gospe ti blažene?’ ja reko. ‘Pa nisan bila ni sa kin otkad si ti umro!’ Kaže on:

‘Znaaan da nisiii, ali stalno misliš na njiziii.’ Reko: ‘Mislin, pa šta onda! Ko da je to grij?!’ Eto, recite vi sami, don Stipane, je li to grij?! Mlada san, još ni tridesetu nisan napunila, a dice neman. Je li grij nekome ko šta san, za primjer primjera, ja mislit na muške?!”

“Pa sad... Khm!” zakašlja se ponovno don Stipan.

“Nije. Dabome da nije!” odgovori udovica sama sebi. “Ako je to grij, onda na kugli zemaljskoj nema žene da bi bila poštena. Ali nije u tomu moja sramota. Druga mene jedna stvar muči...”

“O, Isuse moj dobri”, zavapi svećenik s druge strane drvene rešetke. “Zaljubila san se u čovika u kojega se ne bi smila zaljubit”, prizna Tatjana.

“Kako? On je oženjen?”

“Bože sačuvaj!” zgranu se žena. “Pa u čemu je onda grij?”

“On je pop!”

Svećenika obli strahovita vrućina. U času, njemu se učini da više nije u svojoj dragoj crkvi, u ovome zemaljskome raju među dobrim i bogoboječnim ljudima, gdje te jutrom grlice bude, a noćom ćuk uspavljuje. Kao da se u trenu preselio na samo dno Luciferova kraljevstva, gdje grešne i pogane duše sve do vječnosti trpe najgore muke za niske i gadne čini iz svojih nekadašnjih života. I sve mu je nekako u izmaglici, kao da se oko njega digla para iz davlovih kotlova.

“Kad ga vidin, meni se *momentalno* noge oduzmu. Zadrćen, zavrti mi se u glavi, znoj me probije. Kako je visok, lip, crn, mlad. Pa kako se smije, Gospe Blažena. Kako lipe zube ima...”, govorila je Tatjana, ali don Stipan je više nije čuo. Njezin je glas do njega dolazio moduliran u jezoviti paklenski cerek.

Ničega se više nije sjećao. Ni kakvu joj je pokoru odredio ni kako

ju je otpravio, kako je uopće izašao iz crkve, do župnoga dvora došao, ušao u kuhinju. Kako je otvorio kredenac i izvadio bocu rakije iz njega - posve nesvjesno, kao mjesečar, luđak ili opsjednut čovjek. Kako je uzeo bocu pa nalió malu čašicu do vrha, onda stao, zagledao se... Pa - hop! - iskapio nadušak. Natočio još jednu i - hop! - popio i nju. Hop! - treću. Hop! - četvrtu. Hop! - zgrabio je bocu i potegnuo, očajno i pohlepno, kao da ga je netko otrovao pa mu sada što prije valja protuotrov ispiti.

Tek kada je praznu bocu na stol spustio, shvatio je što je učinio. Briznuo je u plač, pao na koljena i tu, na kuhinjskome podu stao kroz gorke suze moliti:

“Oče naš, koji jesi na nebesima, sveti se ime Tvoje, dođi kraljevstvo Tvoje, budi volja Tvoja...”

Poglavlje četvrto

koje opisuje kako se peče janjetina, zašto je pijancima zabranjeno voziti se na ringišpilu i kako oni što imaju puno para katkad završe bez oba uha

Sveti je Ante osvanuo vedar i topao, kako i priliči jednome zaštitniku djece. Osvanuo je u čistim plahtama još krutim od glačanja, u mirisu šampona i vodica za brijanje, u odjeći s koje je istom otrgnuta etiketa i osmjesima zajapurenih kuharica, radostan i svečan. U kupaonicama su dječaci pomirljivo puštali materama da im sapunaju vratove i uši. Kao prvi kršćani, ni glasa ne bi pustih dok bi ih se mučilo, stoički su podnosili najgore užase u slavu dobrog čovjeka iz Padove, tog fenomenalnog sveca koji na tratinu preko puta crkve donosi ringišpil i štandove s dindama, balone i pištaljke, plastične mačeve vrlo prikladne za lemanje pasa i mačaka i pištolje na vodu koje je najbolje puniti mokraćom.

A njihovi su očevi za to vrijeme pokraj ražnjeva, gutajući slinu, vodili ozbiljne polemike o idealnim uvjetima pečenja janjaca: o brzini okretaja, kaloričnim vrijednostima različitih vrsta drva, o intenzitetu plamena i udaljenosti mesa od vatre. Svatko to ovdje bolje zna od drugoga, jer je dobro ispeći janje jedna od malobrojnih vještina koje Smiljevčani doista cijene. Takvi su to ljudi. Pitanja života i smrti, smisla i besmisla, njih ne zanimaju. Neki bi vas od njih možda i ošamarili ili vam čak pljunuli u lice da im kažete da su neke od zvijezda što trepere nad njihovim tikvama već tisućama godina ugasle. Granice svemira, gibanje svjetlosti, Ahil i kornjača, šum što ga proizvodi pad mjerice prosa... nitko se ne gnjavi tim glupostima. Ali ispeći janje, molit ću lijepo, to je već druga pjesma. Ništa na ovome svijetu nije tako zajebano i pipavo kao valjano ispeći mlado, domaće, *još od sise*, desetak kila teško janje. Različiti stavovi, različite škole i učenja, malne cijeli svjetonazori oštro se suprotstavljaju u dimu koji draži oči.

Puno je svijeta danas u Smiljevu. Rodbina iz gradova iz prtljažnika

vadi darove, novu kapu i bocu konjaka za djeda, dvadeset deka kave u zrnu - jer tko zna što sve stavljaju u onu mljevenu?! - i kutiju napolitanki za tetku usidjelicu. Brian stariji sin Ranko, četrnaestogodišnji krizmanik, od svoga je tetka dobio kopačke i istoga ih časa, onako u bijeloj košulji sa šarenom leptir-kravatom i u modrim hlačama izglačanim *na crtu*, nazuo. Mater viče na njega:

“Budalašu jedan, pa di ćeš u kopačkama na krizmu! Srećko!... Srećko! Eno je Ranko obujio kopačke i uteka, ajde mu ji ti skini!”

I Brico, za kojega valjda još samo njegovi najmiliji znaju da se zove Srećko, poleti za djetetom, a mali bježi preko vrtova, kramponima gazi mladu salatu i rajčice.

Svijet se oko desete ure pomalo okuplja u središtu mjesta. Mnogi su došli iz okolnih sela, jer je smiljevačko svetkovanje Svetoga Ante događaj od iznimna značenja za društveni život cijeloga ovoga kraja. Graja je nesnosna: automobili se jedva probijaju kroz gužvu, vozači živčano trube, glasaju se pištaljke i plastične strojnice, iz razglasa vrtuljka grme stari šlageri. Galama oko prodavača janjetine samo što nije poprimila razmjere građanskih nemira. Sumnjičavo odmjeravajući nije li janje možda staro ili krvavo pečeno, svjetina se tiska i nadvikuje oko banaka, gdje pod sjekirama leti iverje kostiju, a komadići mesa i kože frcaju kao geleri po novim košuljama.

No, domalo će cijeli taj cirkus na koji sat zamrijeti. Počinje misa s procesijom, gdje će se vidjeti oni što se odavno nisu vidjeli. S noge na nogu za križem, ozbiljno i u pola glasa pripovijedat će se novosti: o Jakovu koji je od nekog Nizozemca izvukao golemi novac od osiguranja, a nije nego rame iščašio; o Kuzminoj starijoj - je li se ono Jelkica ona zove? - koja je u Zagrebu ostala noseća sa svojim profesorom na fakultetu, đubre bi joj moglo djed biti; o Njonji koji je u lovu slučajno ranio pašanca Jozu, a možda i nije slučajno; o Marinku Anđelijmom koji se misli za stalno vratiti u Smiljevo...

O ovomu potonjemu i njegovim namjerama svijet je pokazivao najviše znatiželje, dobrim dijelom svakako i zbog njegova pomalo nesvakidašnjeg izgleda. Odjeven u ružičastu svilenu košulju i bijele hlače, sa žutim puloverom kicoški prebačenim preko leđa, rečeni je Marinko toga dana na misi značajno spuštao naočale do pola nosa svaki put kada bi ugledao kakav zanimanja vrijedan primjerak ledične ženske. Nekako podsmješljivo i nadmoćno podizao je obrve

odmjeravajući noge, bokove i prsa prisutnih dama i potiho coktao jezikom od zadovoljstva kao da sve to njemu može biti. Mnogi bi se, barem među muškim svijetom, doduše i zakleli da njemu puno toga može biti, posebno kada je ovaj visoko iznad glava vjernika svojim kratkim debelim prstima na kojima se presijavalo prstenje spustio tisuću maraka u baršunastu vrećicu za lemozinu. Banknota koju je Marinko razmetljivo podigao prema svjetlu, razgledavajući je nekoliko časaka kao da dvoji je li krivotvorena, nekako je zasjala u smiljevačkoj župnoj crkvi kao da se radi o dosad nepoznatome prikazanju Duha Svetoga.

Marinko je bio jedan od onih Smiljevčana koji su uspjeli u velikome svijetu: rođak, kum ili barem zemljak čiju je adresu dobro imati uza se kada odlaziš u Njemačku; kod kojega ćeš u nevolji prenoćiti i ručati i dobiti valjan savjet o svemu što se tiče njemačkog radnog zakonodavstva i kupovine rabljenog *mercedesa*. Vlasnik praonice automobila *Kroatien* i viđeni član hrvatske emigrantske zajednice, sitan i brkat čovo koji je, po vlastitu priznanju, “udavio ko mačku” udbaša koji ga je trebao ubiti, u Smiljevo je bio došao sa svojom jedinicom Julijom. Debeljuškasta i ponešto zbunjena Julija govorila je hrvatski s teškim njemačkim naglaskom i imala čudne ispade - kao kada se rasplakala vidjevši gdje njezina tetka sjekirom odsijeca glavu kokoši - pa su je svi držali pomalo slaboumnom, ali su čak i oni najpodrugljiviji bili vrlo susretljivi s njom, kako je već poželjno biti susretljiv s nekim tko ima ili će naslijediti hrpu novca.

Stari se Marinko namjeravao zauvijek vratiti u Smiljevo ponajviše stoga kako bi svojoj jedinici našao kakva čestitog hrvatskog muža. Tako je barem tvrdio. Užasavao se činjenice da bi se njegova kći mogla udati za nekog plavokosog Švabu.

“Pa da mene moj zet zove *Vater*”, objašnjavao je Marinko okupljenima u *Bevandi*, “pa ja... ja... ja...”

“Šta bi mu ti?” upitao je netko.

“Jebo bi mu milu *Mutter!*” zgrozio se Marinko.

Oni zlobniji su šaputali da Marinku zacijelo nije samo Julijma sreća na pameti i primjećivali da je stan počeo bojati kosu, odijevati šarene košulje, kititi se prstenjem i trubiti iz auta ženama uz cestu. Nepotkupljive su smiljevačke žene zgađeno pljuvale za razvratnim emigrantom, solidarizirajući se valjda na taj način s njegovom

pokoynom ženom, plahom i šutljivom Ivom, za koju nitko nije znao da je bolesna sve dok sirotica nije prije malo više od pola godine tiho umrla. No muškarci su šutjeli i povlađivali Mannku. Jer, osim što je bio imućan, stari je bio i iznimno cijenjen u visokim političkim krugovima, intimus mnogih ministara, doministara, generala i saborskih zastupnika, sve odreda starih pajdaša iz emigracije, koji su nemali broj puta nalili čuture na račun vlasnika praonice automobila *Kroatien*, pa onako pijani cmizdrili na njegovu ramenu i ispovijedali svakojake budalaštine.

Marinkov je politički put, njegova "borba za Hrvatsku", kako on voli kazati, počela na Badnjak '63, kada je dvadeset i šestogodišnji seoski zgubidan u jednome društvu neoprezno zapjevao: *Druže Tito kupit ću ti fiću, a mercedes Anti Paveliću*. Zbog te je gange sretnu Novu 1964. dočekaao na slamanci okružnog zatvora, nije ga spasilo ni to što se s mladim domaćim pijetlom, dvadeset svježih jaja i lijepim komadom pečenice u ondašnjoj miliciji za njega zauzela njegova ojađena mater Anđelija.

"Ma, Andrija, reci po duši, znaš ga i sam", žalila se starica debelome inspektoru, dok se pijevac svezanih nogu batrgao na podu od linoleuma, "di će on, popišanac jedan, kupovat aute kad ni za duvan nema."

Ništa nije pomoglo. Andrija je doduše uzeo i pijetla i jaja i pečenicu, ali je Marinko svejedno punih četrdeset dana žlicom strugao crvljivi grah s dna otučene porcije i praznio crijeva u metalnu kiblu u uglu ćelije. No, kako je već život kao pasijans gdje se katkad naoko beznadno loše karte iznenada lijepo otvaraju i slažu, tako je i dotad uglavnom promašena egzistencija jedne seoske dangube svoj smisao dobila upravo među pljesnivim zidovima okružnog zatvora. Poljubac sudbine u njegovu je slučaju imao težak zadah po rakiji, luku i trulim zubima. Ni sam Marinko se više ne sjeća kako se zvao taj stan lupež, višestruki kriminalni recidivist koji je očekivao suđenje zbog tko zna koje po redu provalne krade. Tek, neizlječivi ga je tat dobrohotno kao rođenoga sina naputio što mu je sve činiti i komu se valja obratiti za ilegalan prelazak granice. Marinko je već mjesec dana po izlasku iz zatvora bio u Austriji, dva tjedna kasnije u Njemačkoj. I nije se povezao s našijencima koji su tamo obijali zlatarnice, kako ga je savjetovao njegov zatvorski cimer. Sa strašću koju je teško objasniti

samo željom za zgrtanjem novca, možda zbog usamljenosti među ljudima čiji jezik nije razumio, pa i ustrašenosti nepoznatim svijetom, uhvatio je teško raditi po šesnaest sati na dan.

Jedni su bili skloni njegovu promjenu objašnjavati činjenicom da se malo po dolasku oženio skromnom, kućevnom Hercegovkom Ivom. Drugi pak potihom kažu da je dobar dio Marinkova imetka ipak sumnjiva podrijetla. Neki čak tvrde da je on bio i... no, dobro, nećemo sada o tome. Kako bilo, Marinko je naskoro kupio *mercedes*.

Za sebe, ne za Pavelića.

U selu se samo nagađalo koliko je njegovo bogatstvo. On sam nije govorio o tome i kada bi ga netko upitao, stari bi samo odmahnuo rukom smiješeći se, kao da je takav silni novac nešto što običan čovjek ne može ni pojmiti. No, koliko god je krio cjelinu svojega imetka pa se i ljutio kada bi ga netko pitao o tome, Marinko nije mogao odoljeti da se ne pohvali barem dijelom svoje stečevine. Ali, činio je to promišljeno i izokola, praveći se da mu zapravo nije stalo i kako su mu sve te hiljade maraka strašan teret. Gotovo da se čovjek sam sebi začudi kako je uspio ne poludjeti i poslati sve u vražju mater pa razdijeliti pare sirotinji i zatvoriti se u neki pustinjački samostan.

“Evo, pogledaj”, kaže Marinko vadeći plik novčanica iz džepa, “šta će ovo meni? Samo mi muku čini. Šta ti misliš, da bi’ ja bio nezadovoljniji da ovoga neman? Bi’ ovo!” odmjeri emigrant od lakta. “Sve ti je ovo, moj rodo, ništa! Ni po čemu ti ja nisan sritniji od onoga što živi od plaćice i krpi kraj s krajen od prvoga do prvoga, a za večeru nema nego malo blitve i dva jaja utvrdo. More bit da je njemu i bolje nego meni?!”

“Njega bar ne muči čir na želucu”, dometnu Crni sućutno.

“Tačno tako”, složi se Marinko, “to si dobro reka... Nego, ljudi, ‘očemo li mi šta god izist? Mala! Mala!” dreknu stari konobarici, “ajde, dođi vamo da naručimo!” Krezuba konobarica dolazi, iz džepa zamazane pregače bez riječi vadi blok i olovku. “Šta ćemo?” obrati se emigrant ponovno onima što su se s njime ovdje, na prostim stolovima od dasaka, pod ceradom došli okrijepiti nakon službe Božje.

Brico, Crni, Milan i Ante, muž Marinkove sestre, sramežljivo šute: Marinko ih je pozvao pa ne mogu oni sada gospodariti njegovim novcem.

“Ajde, bogati, naručite, nemojte da vas žena čeka”, sokoli ih

bogatun.

Muškarci svejedno šute piljeći preda se, onako kako su prešutjeli i propiljili dobar dio svojega školovanja.

“E, jeben li vas mutave”, kaže Marinko prezirno. “Daj nan... Koliko nas je? Jedan, dva... pet. Sad nan daj tri kila pečenoga, dvi litre vina i dvi vode. Za posli ćemo još vidit.”

“Donesi i kapule”, protisnu Milan stidljivo.

“I kapule”, složi se Marinko. “Donesi jedno dva naramka kapule, onako, ko da ćeš je prid kravu bacit.”

“U mene krava ne jide kapule!” pobuni se konobarica. “Ma, bogareti!” začudi se vlasnik praonice *Kroatien*.

Dernek se razmahao, čuju se šijavice i gange. Mladež ciči na vrtuljku, momci hvataju metalne stolce svojih družica smjelo kao Tarzani pa vitlaju nedužnom ženskadijom. Zaviorenih kosa i suknji one vrište ustravljene i radosne istodobno. To je eksplozivna mješavina, gora od kerozina, jača od trinitrotoluola: po afrodizijačkoj vrijednosti vožnje na njemu, ringišpil gotovo da ide u red sotonskih pojava. “Čuvaj okolo! Čuvaj okolo!” grmi iz staroga razglasa. Sasvim opravdano.

Osim zaljubljenih, druga kategorija ljudi kojima baš nije preporučljiva vožnja vrtuljkom su pijanci. Njima je to vrtočlavo zadovoljstvo čak izrijekom zabranjeno: na komadu daske na kolcu zabodenom u ledinu pokraj ringišpila, ponešto je klimavim slovima, ali vrlo rezolutno napisano: “Pjanima pristup strogo zabranjen”. Vlasnik je tako odlučio još prije dvije godine kada se, unatoč upozorenjima, jedna skupina pijanih budalaša ugurala na metalne stolce, ni vezat se sami nisu mogli. Onda ih je zavrtjelo, pa je njima, hvala Bogu, pozlilo, pa su se svi skupa centrifugalno izbljuvali po narodu, krošnjama kestena i pročeljima okolnih kuća.

Marinku i Brici, Crnome, Milanu i Anti sada je došla njihova janjetina i oni masnih brada zdušno glođu, zubima trgaju komade mesa, zbornu hrskaju mladu kapulicu, svi na istome poslu, a opet nekako svatko za sebe. Zamislili se teško pa i ne vide onoga drugoga, ušutjeli kao da im je, božemiprosti, žao toga janjeta što ga blaguju. Na posljjetku, kada su ubili glad i ostalo im čisto zadovoljstvo u hram, Marinko prvi progovori.

“Onda”, reče Marinko bezazleno, “zna se ko će ovo platit.. Neka

časti komu je danas imendan...”

Ante u taj čas prestade jesti i ustravljeno pogleda onaj but što ga je upravo čerupao. Podiže glavu, reklo bi se, rasplakat će se čovjek.

“Hi, hi, hi”, zasmija se emigrant veselo. “Ne beri brigu, rodo, zajebavan se. Di bi tebe tvoj Marinko pustio da plaćaš.”

Ante se kiselo nasmija.

“E, jeben li vas blesave”, nastavi Marinko. “Ništa vi ne razumite... Pare?! Pare su, moj sinko, đavlija stvar. Nije za svakoga da ima para. Čovik poludi, obist ga uvati, počme činit pizdarije...”

“Ima toga. Ima”, reče Milan iznenada. “Ja san čujo da su se tako u Ercegovim dvojica šta su došli iz Njemačke takmičila ko će imat lipše strašilo...”

“Ajde, bogati, ko ti je to reka?” kaže Marinko, pomalo ljut što ga se prekida.

“Priča mi čovik”, ne da se Milan, “kako je sve počelo kad je jednomu došla mater pa ga pita da ima li štagod stare jakete za na strašilo, a on, ‘Majko, krvi ti Isusove, šta imaš tražit staru, eno ti pun ormar novi novcijati jaketa.’ I tako ti njemu mater stavi novu jaketu na strašilo. Novu novcijatu! I sad, vidio ti to njegov susid i pobisnio! Raspizdio se načisto! Neš majci, stavi ti i on na svoje strašilo novu jaketu, a, da bude bolje od onoga susidova, metne mu i košulju. Novu novcijatu košulju! Nato ti i oni prvi stavi strašilu košulju, pa mu još i gaće obuče. Onda ovi drugi veže kravatu. Ovi prvi metne dilet. I tako ti cili cirkus ispadne od toga, cilu nedilju dana su njizi dvojica tako zajebavala jedan drugoga ko će imat lipše i šesnije strašilo. Na kraju, skupili se ljudi, gledaju čije je lipše. I ne moš se odlučit: na svakomu i šešir, i mantel, i jaketa, i dilet, i gaće, i kravata... Raskopčali ji - i opet oba strašila imaju maje, oba donje gaće, obadva imadu šudarić u džepu, sve po propisu, molin ljepo. Ko prava gospođa. Kažu ljudi, e, jebi ga, ne more se odredit koji je lipši, oba su jednako lipa. Kad kaže jedan od ove dvojice, ‘Je kurac, nisu isti, pogledaj momu u džep od košuje’. Povirili oni u džep od košulje, kad tamo - sto maraka! Sto maraka mu njegov gazda stavio u džepić, da strašilo ima za džeparca.”

Svi se sada smiju osim Mannka. On je, čini se, zbog nečega malo i uvrijeđen.

“Lako se vami zajebavat”, kaže Marinko prijekorno otirući masne brkove, “ali ima i slučajeva di nije zgodno kad čovik ima malo više

nego drugi. Moj rođo, da ti vidiš koje sranje more ispast kad čeljade ima puno para! Koja to muka more bit! Evo, ima jedno po godine kako je u Italiji mafija zarobila jednoga industrijalca! Rodijak ima vile, aute, brodove, avione, on sam nije zna koliko ima. Radio je šta ga je volja, jeba je šta je tijo. Čovik bi reka - blago se njemu, milina Božja. A je ovo!" odmjeri Marinko ponovno, pa doda malo tiše, dramatičnim glasom: "Zaminla ti njega mafija. Mafija, moj rodo! Lipo ga pratili jedno misec dana, gledali kud ide, šta radi, kakav mu je *vozni red*, je li? I onda, jednoga dana - op! - uvate ga u otelu di je doša sa ljubavnicom."

"Bogami, lipo!" kaže Crni, kojemu je valjda dovoljno strahotno već i to da su tipa uhvatili s ljubavnicom.

"Uvalili oni njega i odveli sa sobom", nastavi Marinko, "niko ne zna di. Mafija se nakon tri dana javila njegovoj dići, poslala in pismo. Kažu, pustit ćemo van ćaću ako nan dva milijuna maraka ostavite di van mi rećemo da ji ostavite. Ne govorite ništa policiji inače ćemo van ćaku...", i tu Marinko zakrklja povlaćeći kažiprstom preko grkljana. "Pošalje tako mafija prvo pismo - nema odgovora. Ni a ni be, ništa! Pošalju oni drugo - isto tako. Pošalju treće - niko se ne javlja..."

"A da nisu se zajebali pa napisali krivu adresu?" začudi se Ante prostodušno.

"Ajde ti u kurac!" razgnjevi se Marinko.

"Pa šta oćeš", pravda se sestrin muž, "samo san pita..."

"Šta si pita? Budalaštine, eto šta si pita", bjesni vlasnik praonice *Kroatien*. "Kako ti je to moglo past na pamet? Krivu adresu da su napisali!? Krivu adresu?! To je mafija, magarće jedan nerazumni! Ej, mafija! To su ti ozbiljni ljudi, nema u nji' zajebancije!"

"Oprosti!" promuca Ante.

"Ma kako oprosti?! Šta oprosti?!"

"Marinko. Ej, Marinko", smiruje Brico situaciju, "ajde, nemoj se ljutit."

"Ma kako se neću ljutit", kaže Marinko ogorčeno.

"Pusti, bogati", kaže Milan, "pričaj, šta je bilo s Talijanon?"

Marinko mračno prošuti nekoliko časaka gledajući svoga zeta s nekakvom neljudskom mržnjom, a onda odmahnu glavom, pijunu, opsova nešto nerazgovjetno i nastavi:

"Prošlo i misec dana, mafija piše, a familija ne otpisuje. Vidi mafija,

s njima se ne da na lipe. Pa ti napiše i četvrto pismo, a u pismu - uvo! Otkinili uvo ovomu bogatašu i poslali ga njegovoj porodici da vidi da je dosta zajebancije. Kažu, ako ne platite četiri milijuna maraka - jer sad su digli pare - ode ćaci i drugo uvo.”

“U pičku materinu!” zgrozi se Brico.

“Jesi vidio!” zavrti emigrant glavom zabrinuto. “Otkinili čoviku uvo. I šta ti misliš da su dica reagirala na to? Jesu moj kurac! Briga njizi!”

“Pa kako mogu pustit da in bikare ćacu?” prošapta Milan prestravljeno.

“Kako mogu?” kaže Marinko i zasmija se nekako tužno i prezirno u isti čas. “Kako mogu? Fala Bogu da mogu. Kako ne razumiš - pa oni ti jedva čekaju da ćaca odapne pa da naslijede njegove pare. Mafija njima, za pravo reć, ide na ruku - njima je čak *interesantno* da in ćacu ucmečaju. Šta prije, to bolje!”

“Majku in jeben!” opsova Crni gnjevno.

“Tako ti je, moj rođo, vanka”, kaže Marinko žalosno, “Briga koga za tebe, pa da si mu rod rođeni!”

“I šta je bilo s Talijanon?” odvaži se Ante upitati.

“Ništa”, reče Marinko. “Ništa, šta će bit? Mafija mu nakon nedilju dana otkinila i drugo uvo i poslala njegovin, a kad se ovi ni taj put nisu javili, mafija vidi - nema tu kruva! Lipo čovika ubili, isikli na komade i u kuveru poslali porodici - kad ne treba vami, ne treba ni nami!”

“Jeben ti život!” zaključi Milan malodušno.

Poglavlje peto

u kojemu župnik božemiprosti pogine, a onda ipak ne pogine, makar bi on najviše volio da je poginuo

Vručina. U titravoj jari miješaju se mirisi prašine, znoja i jestvina. Dernek je nakon objeda nekako omlitavio, posustao, uspavao se. Neki su čak i doslovce usnuli ispruživši se na deki prostrtoj u hladovini, njihovi ih najmiliji škaklju slamčicama oko nosa. Drugi bi opet spavali, ali ne mogu - muči ih kiselina. Mineralnom vodom krijepe svoj siroti želudac da izdrži u strašnoj bici s pečenjem i kapulicom, pa da u času velike pobjede suznih očiju zadovoljno podrignu. Čuju se cvrčci, goleme crne zunzare i tek povremeno ganganje onih najupornijih ili najpijamjih.

I tada, u tom mirnom i sitom blagdanskome poslijepodnevu, kada su se već vodile umne političke rasprave nad ostacima lubenice kojom je dovršen objed, a iz kuhinja se čulo zveckanje posuda u sudoperu i mirisala kava, kada se sto i dvogodišnji Karlo, najstariji Smiljevčanin, kojemu vino daju još samo za Svetoga Antu, po običaju rasplakao tražeći da mu dovedu njegova prvorođenca Šimuna koji je kao trogodišnjak umro od španjolske gripe još prije osamdeset godina, začu se vriska. Kao ljetna oluja, na vedro se Smiljevo najednom stuštila vijest o strašnoj nesreći.

Poginuo je don Stipan!

Poginuo don Stipan?! Don Stipan!? Poginuo?! Ma jesi li sigurna?! Tko ti je to kazao?! Pa kako!? Gdje?! "Isuse moj dobri! Gospe blažena i čudotvorna!" kričale su žene užasnuto se križajući. Ostavljalo se posude u sudoperima i lončići za kavu na pločama rešoa, prekidale umne političke rasprave, utihnula i ganga i šijavica, rastrijeznile se pijane glave. Sav je život u Smiljevu najednom stao, cijelo se selo u trenu mobiliziralo oko tragedije koja je zadesila njihova pastira i znatiželjno pohitalo župnoj kući gdje je, prema pričama, u dvorištu mrtav ležao njihov župnik spljeskan na kamenome podu kao pregažena mačka, otkinuta mu glava na jednoj strani, trup na drugoj,

ne puštajte blizu djecu i one slabijih živaca.

Učas se napunilo neveliko dvorište s osmerokutmm bunarom i divno razlistalim stablom smokve, narod se natiskao oko tijela pa ne možeš ni vidjeti što se događa.

“Kako je poginio?” pitaju usplahireno oni što su istom došli.

“Nije poginio”, odgovaraju gotovo razočarano oni upućeni u svećenikovo stanje, “samo je uganio nogu.”

“Ugamo nogu?! Ništa više?!”

“I rasika glavu”, kaže netko kao da hoće popraviti dojam nesreće, “krv mu šiklja ko iz pipe.”

“Ajde, fala Bogu!”

“Šta, fala Bogu?”

“Reko, fala Bogu da nije šta god gore”, veli ovaj, a točno se vidi kako mu je krivo, kao da mu je netko ispod nosa izmaknuo tanjur omiljenog jela.

Čudan je to svijet, ti Smiljevčani. Vijest o pogibiji u selu je proizvela uzbuđenje kao da se nešto lijepo i svečano događa, kako se ovdje tragedije i inače doživljavaju lijepima i svečanima. Uzvišene i ozbiljne one su upravo ono najbolje u životima Smiljevčana. Doista, nikada ovdašnji ljudi nisu tako lijepi i dobri, tako drag i sućutan svijet kao kada tko umre: pred smrću se mire zavađene obitelji, zaboravljaju zemljišne parnice, u smrti se rehabilitiraju čak i lijenčine i pijanci. A najbolje je kada odapne liječnik, svećenik, učitelj ili makar kakav inženjer, netko viđen i školovan: svi se krasno odjenu, ozbiljno kašljucaju u pogrebnoj povorci i dostojanstveno istežu uši brbljavoj djeci što nose vijence. A ako se skupi puno svijeta na ispraćaju pokojnika, onda svi kažu: “Bio je *lip* pogreb.”

Narod tako sklon užasima, međutim, ova; je put pretjerao: umjesto pred licem Gospodnjim, svećenikova je duša još uvijek obitavala u dobro joj poznatom i tek propisno natučenom tijelu s rasjeklinom na potiljku, koje je okruženo brižnim vjerničkim stadom ležalo na tlu i nekako neljudski ječalo.

“Njeeeee... Njeeeee...” meketao je pastir slabašnim glasom. “Don Stipane... Don Stipane, kako ti je?” pitaju ga. “Njeeeee... Njeeeee...”

“Don Stipane, je li te boli?” kaže netko naglašavajući svaku riječ kao da se obraća naglhome.

“Njeeeee... Njeeeee...”

“A di te boli?”

“Njeeeee... Njeeeee...”, samo je ponavljao postradali svećenik kolutajući očima.

“Šta mu je bilo?”

“Pričaju da je pa s prozora.”

“Bogati?!” čude se ljudi gledajući visoki prozor kupaonice gore na katu, malen gotovo kao puškarnica. Pop da je pao s prozora! S onoga prozora?!

Okupljeni na mjestu nesreće zapanjeno i nekako uplašeno zure uvis. Užasnijima od svećenikova udesa sada im se čine okolnosti koje su do njega dovele. Velika je to zagonetka za jednostavni smiljevački puk. Kako je, za Gospu blaženu, svećeniku uopće palo na pamet da se uspne na prozor u razini čovjekova tjemena? I zašto se on - pa to ne bi đavlu palo na pamet! - provlačio kroz otvor kroz koji bi se i mačka jedva provukla?! Nakon svega, među Smiljevčane se pomalo uvlači zebnja da se s njihovim župnikom nešto strašno događa.

Jer, najprije se dva tjedna pop, pravdajući se nekakvom tajanstvenom bolesti, krio u kući prepustivši sve svoje obaveze svećeniku iz susjedne župe. Zatvorio se bio i nikoga nije puštao k sebi osim svoje kućanice Ruže, a ona je opet šutjela i bila osorna prema svima koji su gurali nos u župnikovu intimu. Ono što se zna, u ta dva tjedna nijedan liječnik nije dolazio u župnika pa je cijela ta priča o bolesti bila vrlo sumnjiva. Onda se don Stipan danas napokon pojavio na misi, blijed, iscrpljen i rastresen, crveneći se na trenutke kao mladenka, a u jednome mu je času čak i srebreni kalež, srećom prazan, ispao iz ruke i zvecnuo o kameni oltar. I sada ovo. Što se, zaboga, događa?

Mati zvanome Crni odmah je sve bilo jasno, ah to nije htio pričati baš svima. Tek, uhvatio je ispod ruke Marinka Anđelijinog, zovnuo na stranu Iku, Bricu i Milana pa ih, stavivši prst na usta upozori da ne razglašavaju ovo što im upravo kani ispriповjediti.

“Je li ti znaš šta je bilo?” prošapta Crni povjerljivo, očito upućen u situaciju.

“Šta?”

“Ja mislm da pop ponovno...”, veli Mate zvani Crni pa značajno pokaza ispruženim palcem prema ustima kao da hoće kazati da don Stipan...

“Pije!?” prošapta užasnuto Marinko Anđelijin. Crni tužno zakima glavom.

“A šta, pop voli popit?” zapanji se neobaviješteni vlasnik praonice *Kroatien*.

“Da popit?!” reče Crni.

“Pije ko spužva!” objasni Milan.

“Ko deva!” dometnu Brico.

“Ko zemlja!” kaza Crni.

“Ma bogati!” reče Marinko pa se brzo prekriži kao da hoće otkloniti kakav urok od sebe.

I tako je don Stipan, pomalo sa sažaljenjem, a pomalo s prezirom, u dijelu svojega stada ponovno bio obilježen kao pijanac. Ali sada kao jedan od onih najgorih, s kojima ne možeš popiti čašu vina jer to je njihova bolest - kao okorjela pijandura kojoj ni liječnici više ne mogu pomoći i pred čijom očajnom strasti više nitko ne može dobrostivo zatvoriti oči. To što je istina u svemu tome bila ponešto drukčija, to što je, za pravo reći, u cijeloj toj stvari don Stipan bio nevin da neviniji ne može biti, zasad su, na štetu smiljevačkoga župnika, znali samo on i njegov, da tako kažemo, poslodavac - svevideći i svemogući Bog.

Samo je On znao kako se puna dva tjedna mučio njegov dobri sluga Stipan i sigurno je patio vidjevši ga takvoga. Razdiran strašnom željom svoje slabe ljudske puti, razapet između dvije grešne žudnje kao ono Buridanovo magare između dva plasta sijena, don Stipan bijaše ubog kao Lazar, ponizan i ustrašen u iskušenju. I valja iskreno reći, po duši, otkako je sam sebe zatekao nalivenog dobrom domaćom lozovačom i od užasa zacvilio na kuhinjskome podu, ništa nije popio. Ni kapi! Sav je žestoki alkohol što ga je imao u kući on još toga strašnog popodneva, tresući se kao u groznici, prolio u sudoper moleći se i plačući nad njim kao da pokapa najmilijega.

I dobro je učinio, jer malo nakon što je zazivalo za spasenjem, cijelo je njegovo biće ponovno vapilo za tim otrovom. Bila je to neljudska žed, gotovo prisposodobiva s opsjednutošću đavlom, kao kada se nakon pustih godina vampir probudi u svome lijesu pa je žedniji nego ikada. Seoski župnik, i mače plah i nesiguran čovjek, bijaše izbezumljen: sve ono samopouzdanje što ga je teško izgradio liječeći se od alkoholizma, mjesecima skupljana hrabrost da bez srama ponovno stane pred pastvu, mučno samouvjeravanje da je ponovno

dobar i čist pred Bogom i pozvan provoditi njegovu volju u ovoj maloj župi, sve se to bilo srušilo pred jednom, zapravo bezazlenom, posve sićušnom kušnjom sotone.

Cijelu se tu noć nemirno prevrtao po postelji, a kada je napokon zaspao, u snu su ga mučile strašne slike iskeženih župljana koji mu se unose u lice i nude ga rakijom cereći se zlokobno i skrivečki namigujući jedan drugome. "Ajde, Stipane, popij!", "Ajde, Stipe!", "Živio ti nami, pope!"... miješah su se glasovi kroz raskalašen smijeh u kojemu nije bilo ničega srdačnog, nego samo gola zloba i naslađivanje njegovom slabošću. Zora ga je zatekla izmučenog i u znoju. Prohladna svibanjska zora s prezaposlenim pticama u gustim krošnjama čempresa, miris žitke zemlje iz zahjevanih vrtova i dovikivanje težaka, rezak zvuk brusa što negdje klizi niz oštricu kose, glasanje razbuđene stoke, sve je to upravo mamilo da čovjek žustro skoči iz postelje i ispljuska se hladnom vodom, ali don Stipan se osjećao tako ništavnim da mu se činilo kako mu je najbolje umrijeti. Pa da ga nema. Da se osramoćen i jadan pod betonsku ploču sakrije pred svijetom.

Golemi se strah bio uvukao u njega, a znao je da ga brzo i bezbolno, istoga časa, može istjerati samo na jedan način - da se ponovno napije. Na nesreću, to je istodobno bilo i uzrokom njegove sramote. Siroti se svećenik tako našao zarobljen u nepodnošljivom krugu tjeskobe: od užasa koji će ga po svoj prilici snaći kada ljudi saznaju da je sklon rakiji, mogla ga je spasiti samo rakija. Izlaz je na posljetku našao u dugoj i predanoj molitvi u samoći. Dva tjedna se tako bio skrivao od sela. Četrnaest dana bez ikakva kontakta s vanjskim svijetom, kao da ispunjava kakav zavjet, proveo je u molitvi, krijepio se životopisima svetaca.

Tako je došao i Sveti Ante. I sve je bilo dobro, don Stipan se ponovno osjetio sigurnim, spremnim da se suoči sa svim izazovima službovanja u jednoj seoskoj župi. Crvenio je, doduše, pred znatiželjnim pogledima, mucao i ruke su mu se tresle dok je na misi lijevao vino - jer u biskupovoj nazočnosti ipak nije mogao koristiti jabučni sok - ali nikakav ozbiljniji propust ili, božemiprosti, izgred nije napravio. Čak ni kada ga je Tatjana opet uhvatila mučiti.

Puno je u posljednja dva tjedna don Stipan razmišljao o Tatjani. Isprva ispunjen grešnom žudnjom i bijesom zbog te žudnje, kako su dani odmicali, bijaše sve dobrohotniji prema lakomislenoj udovici: s

osmijehom na usnama zamišljao je kako će, kao pravi dobri pastir, blago ukoriti i vratiti u stado tu zabludjelu ovčicu. Kada se, međutim, napokon suočio s rečenom "ovčicom", shvatio je kakva je to beštija i kako bi je najradije išibao do krvi. Jer, što je učinila ta zmija, taj Belzebub, ta bludnica babilonska, ta, ta... Svaki put kada bi na misi - pred cijelim onim svijetom, pred biskupom! - don Stipan svrnuo pogled na nju u trećem redu crkvenih klupa, ona bi s nekakvim molećivim izrazom na licu - prislonila maleno licitarsko srce na svoje neprilično dekoltirane prsi!

Preznojavao se od užasa i izbjegavao njezin pogled, ali je taj nekrst, ta napast tako koncentrirano zurila u njega, tako ga ustrajno vabila u razvrat tim srcem i poljupcima što mu ih je slala jedva primjetnim micanjem usana, da svećenik nije mogao da je ne gleda. Baš kao što prolaznika mami da vidi smrskan automobil. Samo s golemim naporom volje uspio je privesti misu kraju i ne osramotiti se pred crkvenim velikodostojnikom. Poslije, kada je u biskupovoj pratnji prozivao krizmanike, malo se pribrao. Dodatno ga je osokolilo kada je biskup pregledao župne knjige i pohvalio ga ne našavši nikakva propusta u njima. Potom su ručali i biskup je otišao, a don Stipan se zadovoljan povukao u svoju sobu na katu. Cijeli mu je svijet opet bio tako prijateljski i drag, život je ponovno imao smisla, gdje god pogledao, radosno se očitovala skladnost Božjega nauma, kao da se ona zlosretna epizoda sa zmijom i jabukom nikada nije dogodila. Tako je mislio don Stipan sjetno zagledan u skupinu vrabaca što su na gram oraha pred prozorom o nečemu oštro debatirali. Iz oka mu se iznenada otela i niz obraz kliznula jedna krupna suza olakšanja, kadli...

"Don Stipane!" zaori se iznenada dobro mu poznat glas iz prizemlja, kao da ga dolje, iz pakla, zovu da potvrdi svoju rezervaciju.

Don Stipan se umalo obeznam, probi ga hladan znoj.

"Don Stipane, di si?!" viknu udovica ponovno. Don Stipanu se zamuti pred očima.

"Don Stipane, Tatjana je!" govori Tatjana, sada, čini se, već na stubama.

Don Stipan se stade tresti kao padavičar.

"Don Stipaneeee!" urla žena sada već sasvim blizu, tu u hodniku pred vratima.

Svećenik se uplašeno osvrnu po sobi, a onda, nakon što se nekoliko sekundi premišljao da li da se sakrije pod postelju ili u ormar, ili možda da stane iza vrata, napravivši nekoliko bezglavih koraka kao tukac na kiši u svim smjerovima po sobi, u času potpuna pomračenja uma iskorači kroz prozor. Držeći se oprezno za prozorski okvir potom stade na desetak centimetara široku izbočinu na zidu koja je u visim prvoga kata opasivala kuću. Potom iskorači i drugom nogom i tu, na vanjskome zidu pored prozora pritaji se prstiju grčevito zabodenih u šupljine između kamenih blokova.

“Don Stipane!” viknu Tatjana ušavši u sobu.

Raspamećenome župniku tada pade na pamet apsurdna misao kako bezobraznica nije pokucala prije nego je ušla i kako je svakako mora prekoriti zbog toga.

“Don Stipane”, viče ta prokleta žena.

Pop pogleda ispod sebe i od visine mu se zavrti u glavi. “Don Stipane!”

Stipanu se pričini kao da mu je udovica sada bliže nego prije. Kao da je ona shvatila da je on tu vam pokraj prozora. Sve pipajući u potrazi za osloncem za ruke on se pomakne po uskoj izbočim do ugla kuće.

“Don Stipaneeee!” viče Tatjana negdje iz unutrašnjosti.

A župnik je već na drugoj strani, u sjenovitome dijelu kuće, uplašeno zureći u šiljate ukrase na osmerokutnome bunaru. Panično se uhvati za okvir zelenih škura na prozoru kupaonice.

“Don Stipane!” viče Tatjana sada ponovno posve blizu.

Don Stipan odluči više ne bježati. Umirit će se ovdje kraj kupaonice pa će valjda i ona otići. Samo da u međuvremenu nitko ne prođe cestom koja je uz kuću.

A Tatjana, koja je dotad obišla sve sobe na katu tražeći svoju ljubav, u tom času ude u kupaonicu. Bilo je mračno unutra i nešto je čudno grebalo oko škura. Baš čudno!

“Ma koji je to đava”, promrsi udovica zabrinuto i nekako više za sebe. Onda priđe prozoru i odlučno, kao da je ona tu gospodarica - jer takvom se pomalo i smatrala - otvori škure!

“Nemoj! Neeeeee!!!” samo je uspio povikati don Stipan. I onda tres!

Smiljevački se župnik koliko je dug i širok prostro po kamenome podu dvorišta i evo ga još i sada, dobrih pola sata kasnije, gdje

okružen zabrinutom pastvom još uvijek leži i kolutajući očima nekako životinjski ječi:

“Njeeee! Njeeee!”

“Don Stipane”, pita jedan, “je li ti dobro?”

“Ajde u kurac”, govori mu drugi, “di će mu bit dobro, vidiš kakav je!”

“Njeeee! Njeeee!”

“Tribalo bi zvat hitnu pomoć”, predlaže netko poduzetno.

“Tribalo bi njega *odvest* na hitnu pomoć. Ako mi njizi budemo zvali, neš ji, brajo, do mraka dočekat.”

“Dobro čovik govori.”

“Njeeee! Njeeee!”

“Ajmo, ko će ga odbacit?”

“Ja bi moga, ali mi se auto čuje po pilićin.”

“Ali si piliće kupova?”

“Di neću: jednodnevni pilići po deset kuna komad!”

“Ma, bogati, a di to?!”

“Ajmo, ljudi, nemojte govorit pizdarije, valja popa vozit u ambulantu.”

“Moga bi ga ja svojin *mercedeson!*” reče Marinko Anđelijin.

“A što ne bi u moga *bemvejca*”, umiješa se Tatjana prkosno.

Kao da je taj čas dobio napad, svećenik se na udovičinu ponudu osvijesti, stade bijesno ritati i pljuvati zažarenih očiju.

“Pu!...” proštenja on bijesno. “Pu! Biš ća!... Pu!... Biš ća!... Biš ća sotonno!...”

Okupljeni se Smiljevčam tada zapanjeno pogledaše, a Mate zvani Crni ponovno pokaza Iki, Brici i Milanu ispruženim palcem prema usnama. Iko, Brico i Milan značajno mu namignuše.

Poglavlje šesto

gdje se otkriva da su Nikola Tesla i Petar Preradović zapravo Srbi, na što jedna Luscinia luscinia, ili slavuj veliki, pobjegne glavom bez obzira

Bilo je to one subote kada se nalijevala zadnja betonska ploča na kući Marinka Anđelijinog. Ovo *zadnja*, naravno, valja uzeti tek uvjetno, jer se u Smiljevu nikada ne zna kada će čovjeku, i puno skromnijega imovnog statusa negoli je Marinkov, pasti na pamet da makne crijep i čitavu krovnu konstrukciju kako bi sazidao još jedan kat. U Smiljevu je u posljednjih desetak godina tako niklo nekoliko besmisleno golemih kućerina, koje su njihovi vlasnici sazidali najčešće samo stoga jer nisu znali što bi drugo s novcem, a kuća se uvijek nekako činila razumnom investicijom pa makar imala četrnaest soba i garažnog prostora za osrednje prijevozničko poduzeće.

Muškarci su se na gradilištu počeli skupljati već u zoru, da po jutarnjoj svježim odrade veći dio posla. Grijući se kavom i rakijom, još krmeljavi i lijeni, pogledavali su uvis, gore čak na drugi kat, gdje je stotinjak četvornih metara valjalo ispuniti žitkim betonom. Dok su se svi skupili, vlasnik dizalice već je montirao tračnice do drugog kata, a Brico i Milan razvukli električni kabel i gumeno crijevo za vodu do miješalice. Milan vuče plavo crijevo od po cola natraške, a kraj u rukama baš mu je nekako u visini rasporka na hlačama, što upravo neizbježno priziva lascivne asocijacije:

“Kume”, kaže Marinko veselo, “šta bi da da ti je toliki, a?”

“Moga bi se lipo obisit za nj”, kaže Milan razumno.

Svi su bih još pomalo mrzovoljni od sna, no samo tren kasnije, tek što su prve lopate bijelog tucanika stale ritmično šuštati u miješalici za beton, muškarci živnuše. Bez nekakva velika dogovora razmilješe se po novogradnji.

Sunce se polako uspravilo na nebu, površina uglačanog betona širila se kao razvaljano tijesto, a ljudi su poskidali majice i košulje i pomalo zamukli. Šuštanje pržine u miješalici, zujanje elektromotora

dizalice, cviljenje osovine na karioli, zveckanje željezne armature na koju se izlijeva žitka smjesa... sve se to stopilo u zid buke kroz koji čovjek čuje još samo vlastito disanje. Odjednom više ne osjećaš nikakva umora ni boli u mišićima, i nije ti važno koliko si dosad napravio i koliko ti je još ostalo, i više ni na što ne misliš, možda tek ponavljaš refren nekakve pjesme u sebi kao bajalicu, cijelim svojim bićem predan tom jednoličnom radu kao molitvi.

Kao u hipnotičkom transu svi su bili bez identiteta, svedeni samo na svoje male funkcije u tome velikom poslu, pa ih je Marinkov poziv na marendu gotovo iznenadio:

“Ljudi, dobro je, ‘ajmo štogod izist”, kazao je vlasnik kuće i svi su začuđeno stali, osvrnuli se oko sebe, sve je utihnulo, lijepi je svijet ponovno bio tu.

“Gori ću uredit jedan stančić za Juliju, da se odvojimo kad se ona uda”, pojašnjavao je vlasnik praonice *Kroatien* gušeći se mortadelom. “Neka dite ima svo, mir, šta ću joj ja, starac, zapovidat.”

Julija nije ništa kazala na to. Složivši hranu na stol improviziran od jelovih dasaka na kojima se gdješto još moglo vidjeti tragova skorenog betona, ona i tetka joj Ivanka stajale su malo podalje i šuteći točile kavu iz termosice u šalice.

A i muškarci su šutjeli: i Brico, i Iko, i Crni, i Marinkov zet Ante i Milan, o mladima da se i ne govori. Samo je Marinko govorio i svi su ga, umaćući tvrdo kuhana jaja u sol i gužvujući kao lakat velike fete pršuta, pažljivo slušali i ozbiljno kimali povlađujući mu. Iko dohvati jednu granu bagrema što se nadvijala nad stolom, otrgnu jedan trn pa stade njime čačkati zube.

“A i meni, da van pravo kažen, fali malo širine”, priča emigrant. “Ne moreš ti, rodijače, ni disat di je usko, a kamoli uredit i život, i posa, i đavla, i Pavla...”, kazuje Marinko ogorčeno, kao da je dosad živio u potleušici. “Evo, za primjer”, reče on, “di će neko ko ja bit bez radne sobe?!”

“Radne sobe?!” zapanji se Crni. “E!”

“Pa, krvi ti, šta imaš radit u sobi?!” kaže Crni kojemu rad, prirodno, znači otvoreni prostor i kakvu alatku u rukama.

“Šta će radit, he, he...”, zasmija se Brico. “Ko da ti ne znaš šta će radit?... Gospe ti, pa neće skupljat značke. Dovest će kakvu mladu, je li tako, Marinko?”

“Ajde, ljudi, nemojte se zajebavat”, ljutnu se tobože Marinko. “Lako je vami...”, kaže on sada ozbiljno gledajući svoje jedino dijete dok je ono šutke stavljalo šalicu vruće kave preda nj. “Lako se vami zajebavat...”, uzdahnu emigrant.

“Ka-va?” upita Julija Iku, a Iko se u prvi mah gotovo uplaši kako je djevojka to rekla, kao da je gluhonijema pa teško sriče slogove.

“Može, može!”

“Ka-va?” nudi Julija Crnoga. “Može.”

“Ka-va?”

Jedan se momak nekontrolirano zacereka.

“Šta je?!” dreknu emigrant ljutite “Šta se ti smiješ?!” Momak posramljeno umuknu. “A i ti”, obrecnu se sada otac na kćer, “kako to govoriš?... Ka-va... ka-va...” imitira je Marinko zgađeno kriveći usta. “Ne kaže se ka-va, nego kava, razumiš?! Kava!... Ajde, kaži - kava...”

“Ka-va”, kaže Julija.

“Marš u pizdu materinu!”

Svima je sada neugodno, gledaju prazno preda se ili spuštaju pogled, Iko je onim trnom raskrvavio desni.

“Nemoj tako, Marinko”, usudi se kazati Ante, “pusti dite.”

“Ma šta pusti, moj zete”, reče Marinko ojađeno. “Ma šta pusti... Kad ona svoj jezik ne zna... Julija, sine”, obrati se emigrant ponovno svome jedinome djetetu uzimajući fetu pršuta sa stola, “kako se ovo zove?”

Julija se užasno zabulji u pršut: od straha je sada zaboravila i ono što zna. “Pršut, pršut...”, šapće joj tetka iza leđa, ali djevojka paralizirana stravom više ništa i ne čuje.

“Ti tamo muči”, viknu Marinko na sestru. “Julija, kako se ovo zove?” A Julija ni a ni be, ni crne ni bijele, nego samo što nije proplakala. “Ajde na njemačkon ako ti je lakše”, kaže sada otac izazivački i podrugljivo, “kako se ovo kaže na njemačkon?”

“*Schinken*”, izleti Juliji neoprezno.

“*Schinken?!*” prošapta Marinko gadljivo, razvlačeći lice u jezovitu grimasu. “*Schinken*”, ponovi on s nekakvom sotonskom nasladom. “*Schinken!*” prodera se ljutito. “Marš!... Marš odavde, đubre jedno brezobrazno!... Marš!...”

Pa zgrabi jedan kamen sa zemlje i zavitla ga na kćer, tjerajući djevojku kako se tjera tuda krava s njive. A ova se izmaknu, iza nje prasnu jedno prozorsko staklo s posve besmislenim upozorenjem,

bijelim naopakim slovom S. Svi se od nelagode nađoše okamenjeni kao oni dvorjani u Trnoružici, samo je Julija bacila pladanj s lončićem za kavu i već bježala preskaćući suhozide, zapinjući haljinom za grmove kupine, gušeći se od plača.

Rijetka je bila i čudna životinjica ta Julija, osobito ako je gledate u smiljevačkom sustavu vrijednosti. Šutljiva i vazda nešto zamišljena, odrasla u osami djevojačke sobe u koju njezin otac gotovo da nije ni ulazio, u sićušnoj izbi koja bijaše posvema nalik samostanskoj ćeliji, samo da je bilo maknuti reprodukciju nekakvog uplakanog curetka i umne izreke o ljubavi cifrasto ispisane na šarenom papiru i polijepljene po zidovima. Ondje je ova frizerka bez radnog iskustva i sanjarske naravi provela glavninu svojega mladog života, dvadeset godina je prošišalo pokraj nje, a da ih ona gotovo nije ni zamijetila koliko se mračno naslađivala sudbinama gospođica što su na kiselome papiru jeftinih romana venule od žudnje za voljenim, gutale tablete i rezale zapešća. Bila je toliko drukčija od svih ovdje, toliko drukčija čak i od svoga praktičnog oca koji vjerojatno ne bi ni umro ako baš ne mora, koji bi jamačno i samu smrt s kosom pokušao podmititi kao regrutnu komisiju s nekoliko tisuća maraka. Pa da se nekako odgodi ta neugodna obaveza, ako ga se već ne može proglasiti trajno nesposobnim za umiranje.

Takav kakav jest, odgojen u društvu u kojemu muškarci previše ne mare za djecu, a samoživ sam od sebe, Marinko, za pravo reći, nikada nije ozbiljno ni razgovarao sa svojom kćeri. I ne samo da se o njezinim potrebama, nezavisno o ocu, brinula mater, nego se nekako činilo da Mannku njegovo dijete nije ni pri srcu. I tu ,e Ivanka uvijek bila kao nekakav *bypass* pa bi, kada se već ne bi mogla izbjeći očeva uloga, ona odlazila u tinal umilostiviti njihova kućnog diktatora koji bi ispružen na trosjedu, mičući utrnutim prstima u sintetičkim čarapama, resignirano pritiskao puceta na daljinskom upravljaču. Onda je Ivanka umrla i Julija se našla uplašena i sama pred tiraninom.

Nikada nije ni pokušala proniknuti u narav i logiku toga nepodnošljivog apsolutista i prznice, a kamoli mu proturječiti. Pa i sada je bila tek povrijeđena i bijesna, ali nimalo buntovna, kao da je to što je otac kinji nekakav svemirski usud. Sirota je, plaha djevojka svojega roditelja doživljavala po prilici kao što afrička ili amazonska plemena doživljavaju bolest ili poplavu: kao strašnu i nerazumljivu

silu kojoj se moraš pokoriti, čije divljanje možeš ili otpjeti ili pobjeći od nje.

Bježala je kroz vinograde odsutno gazeći suhu crvenicu i provlačeći se između razlistanog trsja na kojemu su tiho bubrili kiseli zeleni grozdovi, pa preko njiva kroz strnjiku od djeteline, krumpirišta na kojima su se okrugle tikve žutjele kao mala sunca. Besciljno je pošla u smjeru posve suprotnom od sela, daleko od kuća, daleko od ljudi čija ju je okrutna neposrednost plašila, i kao da je u svojoj djetinjoj uvrijeđenosti priželjkivala da bi ovako hodajući mogla doći do kraja svijeta, pa se onda baciti u bezdan, da je više nikada ne vide u ovome svijetu čiji je jezik i običaje slabo razumjela, gdje kokošima odsijecaju glave, a čudaku trgovcu, koji je tko zna zašto govorio španjolski, nije mogla objasniti da joj trebaju intimni ulošci sve dok se u njihov razgovor nije - o, užasa! - umiješalo njih dvadesetak što su čekali kombi mucavoga Kuzme sa svježim srdelama iz primorja.

Lutajući tako poljem uplakana, zamišljajući kako bi bilo lijepo da umre pa da svi gorko zažale što je nema i pokaju se što su bili nepravedni, ušla je u jedan gaj na kraju neke njive. Goleme košte obrasle bršljanom ovdje su zastirale nebo. Julija zadignu haljinu, smaknu gaćice pa čučnu da se pomokri. Šmrcajući sjeti se kako bi njezin bešćutni otac u ovakvim prilikama uvijek govorio: "Neka plače - manje će pišat."

"Govno jedno", pomisli djevojka ogorčeno. U taj čas nešto je čvrknu u glavu, odbi se i odleti u travu malo dalje.

Julija se začuđeno zagleda u predmet: kost... vjerojatno pileća... još masna, svježje oglodana... hrskavica na jednome kraju... Čvrk! - odbi se sada od njezina tjemena i druga kost pa se pridruži onoj prvoj. Batak, zaključa djevojka, batak plus karabatak, podiže glavu.

"Ajmemenimajkomojamil!" zavapi Julija.

"Pst!" upozori je muškarac masne bradurine što je sjedio gore na gram i mljackao, koncentrirano zureći negdje u lišće. Napokon, on proguta zalogaj, gucnu iz nekakve boce, otre usta rukavom pa se grleno oglasi: "Viid! Viid! Viid! Viid! Karr!...Viid! Viid! Viid! Viid! Karr!..."

Nevična hrvatskome, Julija nije razumjela ni riječi njegove pjesme, samo je blenula gore, zaboravivši čak i gaćice navući.

"Slavuj veliki", pojasni joj bradonja šaptom, "*Lusama lusama*, krasan primjerak... "Viid! Viid! Viid! Viid! Karr!... Viid! Viid! Viid! Viid!

Karr!... E, jebi ga!" dreknu on iznenada, Julija se prepade.

"Otiša", kaže muškarac razočarano tek sada malo bolje pogledavši djevojku. "Čija si ti?" pita on.

"Marinkova."

"Kojega Marinka?"

"Marinka Anđelijinog."

"Švabica", kimnu bradonja sućutno, pošutje nekoliko časaka kao da razmišlja o nečemu pa se prodera ponovno preplašivši frizerku:

"Ne idi, sinko, draga dušo, Ne id' od krova očinoga,

Tuda zemlja ima svoje, Ne spoznaje jade tvoje, Tuda zemlja ljubi svoga!"

Kako je urlao, cijelo je polje odjekivalo, skamenjenoj se Juliji činilo da joj se sam Gospodin Bog - jer muškarac je sa svojom čupavom bradom pomalo i nalikovao Stvoritelju - javlja s nebesa. Napokon ovaj umuknu, zagleda se u djevojku.

"Petar Preradović", kaže on tronuto. "Pravi Hrvat..." Julija ništa ne reče.

"... A Srbin!" reče muškarac značajno. "Hrvat, a Srbin... Moreš li ti to zamislit: toliko je on volio Hrvatsku, da mu ništa nije smetalo to da je Srbin! E, vidiš, to ja cijenim. I da mi on sad dođe, ja bi reka: 'Gospodine Preradoviću, jesi pravoslavac, ali si čovik! Evo ruke!'"

Julija opet ništa ne reče.

"Ili, za primjer primjera", nastavi bradati, "Nikola Tesla! Znaš li ti 'ko je Nikola Tesla?"

Julija odmahnu glavom da ne zna.

"*Nikola Tesla napravio vesla. Otiša u Ameriku, izumio šteriku*", odvergla muškarac nasmijano. Nasmiješi se i Julija, nalazeći to s veslima i Amerikom vrlo šašavim. Bradati muškarac sada skoči na zemlju do nje, čučnu kao i ona što je čučla pa se udari rukom po prsima.

"*Ich - Stanislav!*" predstavi se on tarzanski gošći iz prijateljske Njemačke.

Gošća iz prijateljske Njemačke se ponovno nasmiješi, premašivši sada već za cijelih dvjesto posto svoju normu osmjehivanja za svojega dvomjesečnog boravka u Smiljevu. A Stanislav se najednom zagleda u

gaćice što su stajale rastegnute između njezinih koljena. Zapilji se na nekoliko časaka, a onda, vidno uzbuđen, posegnu rukom da ih malo bolje promotri. Julija premre od straha, oči joj zasuziše.

“Grdelini!” reče bradonja uznemireno pokazujući na ptičice kojima je bila oslikana tkanina. “Grdelin, češljugar ili štiglic, latinski: *Carduelu carduelis*, vrlo ljupka, spretna, nemirna i pametna ptica iz porodice zeba. Jesi li ikad slušala grdelina?”

Julija, još u šoku, samo odmahnu glavom.

“To je Mozart među pticama!” reče Stanislav zaneseno. “Kad grdehn zapiva, to je opera, razumiš! Kad on vabi ženku, to ti je nešto... nešto... nešto... Ovako...”, uspravi se muškarac zabacivši glavu, “ovako ti on stane na granu pa piva: *Sigit!... Sigit!... Sigit!..*”, zacvrkuta Stanislav.

“*Sigit!*” prošapta Julija sramežljivo.

“Ne, ne tako, nego moraš malo podignit glas. Malo više, razumiš: *Sigit!... Sigit!*”

“*Sigit!... Sigit!*” ponovi frizerka.

“To! Točno tako!” pohvali je Stanislav. “*Sigit!... Sigit!*”

“*Sigit!... Sigit!*”

“*Sigit!... Sigit!*”

“*Sigit!... Sigit!*”

“*Sigit!... Sigit* cvrkutali su njih dvoje naizmjenice ljubavni zov grdelina, pomalo shvaćajući da ono što je dobro za grdeline, i ljudima može biti od koristi.

Poglavlje sedmo

koje se bavi emancipiranim mladim ženama i drugim moralnim nastranostima suvremenoga svijeta

“Don Stipane, niko neće ništa znat”, prošaptala je Tatjana molećivo. Sumrak je pomalo ispunjavao smiljevački župni ured, a električno svjetlo još nije bilo upaljeno. Na toj razmeđi prirodnog i umjetnog, na ničijoj zemlji između Svevišnjeg i Thomasa Edisona, od svetoga Ante na zidu iza svećenika nazirao se još samo bijeli cvijet ljiljana, dok su stvari u sjenovitim kutovima postajale mekše i bezobličnije, nekako nesigurnije. Barem za udovicu, što je otvorila svoje srce i sada joj se činilo kao da propada u tamu gubeći svaki oslonac. Jer, don Stipan je, lica skrivenog u mraku i dlanova mirno položenih na ploču stola, zagonetno šutio i nisi mogao znati šuti li zato što je zadovoljan onim što čuje, ili zato što je ravnodušan. A možda je ljut, dvojila je Tatjana očajno, naprežući se ne bi li vidjela makar kakvu reakciju na licu seoskog župnika.

Negdje uz rub stola, sada se slabo vidjelo, bila je naslonjena štaka od koje se on već pomalo odvikavao, a koju je dobrih mjesec i po vukao sa sobom, otkako je ono, bježeći pred Tatjanom kroz prozor kupaonice - tako je makar Tatjana doživjela tu zgodu - bio uganuo nogu. Bio joj je presladak s tom štakom. Mogla ga je dovijeka gledati kako se s mukom opire o nju; tako bespomoćno asimetričan prizivao je u njoj želju da ga plegne u postelju i hrani žlicom, brižno bdije dok on bunca u ognjici. Premda je, dakako, dosta teško razumjeti zašto bi netko s uganutom nogom buncao u ognjici.

No, pop ju je izbjegavao, na misi je više nije gledao ili bi je tek na tren pogledao mračno i s mržnjom. Kada ga je jednom htjela nešto upitati, samo je kimnuo glavom, nerazgovijetno se ispričao nečim i odšepesao dalje, kao da ga nekakav neobično hitan posao negdje čeka. Nedavno mu se, to je bilo smiješno, Tatjana htjela obratiti na ulici, a on je gotovo pobjegao preko ceste od nje i umalo ga, onako nespretnog, sa štakom, nije zveknuo Kuznim kombi sa srdelama.

Nakon toga, svećenik je u dva slučaja posve otvoreno pokazao kako ne želi imati posla s udovicom, bez riječi prekidajući telefonsku vezu čim je shvatio da ga ona zove.

Takvo ustrajno odbijanje Tatjana je sebi mogla objasniti samo jednim jedinim razlogom: župnikovim strahom da bi ona mogla zahtijevati pravo javnosti, građanski okvir pa, na posljetku, i sveti sakrament za njihovu moguću vezu. No, bilo je to posve krivo, udovica je od popa skromno tražila samo ljubav, pa makar i zabranjenu i skrivenu, koju će prije zatajiti nego što bi ugrozila njegov poziv. Cijeli onaj splet nesretnih okolnosti što se do sada zgodio između nje i svećenika stoga je doživljavala kao glup i štetan nesporazum, koji je velikim dijelom sama skrivila svojom lakomislenom netaktičnošću, te je danas banula ovamo da jasno i nedvosmisleno otkloni svaku dvojbu o svojim namjerama.

“Don Stipane, niko neće ništa znati”, rekla je ustreptala od nade, a on je šutio dugo i bezdušno.

“Don Stipane...”, ponovi Tatjana, kao da više nije sigurna da je svećenik još uvijek tu, nego da je u mraku s druge strane stola samo prazan stolac i da je sve ovo jedna strašna, nestvarna mora u kojoj ona razgovara s opsjenama.

“Znan ja tebe, Tatjana”, oglasi se napokon negdje iz tame muklo, “ako bi išta bilo između naš, ti bi to odma’ svima ispričala.”

“Ne bi’, don Stipane. Ne bi’, duše mi moje”, zavapi žena.

“Ma bi, znan ja tebe”, ponovi svećenik i kao da se malo zasmija. “Ne bi’, dabogda umrla ako bi!’”

“Nemoj se klet”, upozori je pop. “Ne bi’”, reče Tatjana slomljeno.

Don Stipan ponovno zašuti. Iako je to izgovorio bez razmišljanja, iznenadivši se umalo kako je takvo što prevalio preko usta, bio se oćutio tako nadmoćnim kada je Tatjani kazao da ne vjeruje kako bi ona šutjela. Na časak je bio siguran i čvrst i u sasvim malenom djeliću vremena, tako malenom da lako može biti da nije ni postojao te ga zacijelo neće ni ispovjediti, otkrije u sebi demonsku nasladu zbog spoznaje da je po svemu jači od onoga jadnog i poniznog bića što je sjedilo u mraku s druge strane stola. Tren kasnije, međutim, uhvati ga bijes, začudno hladan, tvrd i kontroliran. I bila je kao nekakva slatka bol ta njegova ljutnja.

“Tatjana”, reče hinjeno umornim, odlučnim glasom, osjećajući kao

valjda nikada do tada svu puninu svojega zavjeta na žrtvu za dobro svijeta, "Bog ti dao, nađi sebi par, a mene ostavi na miru."

"Don Stipane...", poče Tatjana još jednom.

"Nemoj ti meni 'don Stipane', nego pođi s miron. Ako ti za štagod triban ko župnik i svećenik, dođi kad god ti je volja, ali s takvin mi glupostima, molin te, više nemoj dolazit", reče pop neumoljivo.

Zadovoljstvo onoga duhovnog u njemu i bol posve svjetovna i ljudska miješali su mu se, i nije znao gdje počinje jedno, a završava drugo: zemaljski je patio, no taj je osjećaj patnje i ustrajnosti u njoj bio tako nezemaljski lijep, vrijedan da se zbog njega odoli svim izazovima puta. Ćutio se velikim i jakim u tome, makar na nekoliko minuta, tako sigurnim i predanim svojem pozivu. Mirno je gledao kako Tatjana tiho izlazi iz prostorije.

Kad je žena izašla, međutim, ostavši sam sa svojim mislima, bez osobe koju je mogao zadiviti svojom čvrstinom, naglo se oćuti tako prazno i besmisleno. I nikakav smisao, nijedna vjera i nada, ni svi sveci i mistici nisu mogli ispuniti tu užasnu prazninu. Sjedio je tako u mraku neodređeno dugo, jadan i sam, a onda je došla Ruža da ga pozove na večeru i bešćutno upalila svjetlo.

Tatjana se po prilici jednako osjećala. Po odlasku dugo je sjedila u autu ispred župne kuće i zurila u mračni prozor, a onda je upalila motor i, ne znajući što bi sa sobom, obijesno se vozikala po selu, užasavajući žene koje su se na traktorima, umorne i opaljene od sunca, visoko gore na prikolicama prepunim zelene kukuruzovine, vraćale iz polja.

Nešto takvo kao *nezavisna mlada žena*, sveti ideal emancipiranih ženskih revija, potpuno je oprečno smiljevačkome svjetonazoru. Pridjev "nezavisna", koji se inače neobićno cijeni i svećano izgovara kada mu slijedi Država Hrvatska, u svim drugim situacijama ovdje je gotovo nepoznat, ne upotrebljava se niti se u skladnoj homogenosti sela primjećuje njegov nedostatak. Ovdajšnjem načinu života osobito je pak strano da je netko nezavisan i mlad, kako to već biva da u zajedničkim kućanstvima u pravilu žive tri ili čak četiri generacije, gdje neki namaknu i staža za mirovinu, a da još nisu otkrili slast zapovjednog urlanja. Ćinjenica, na posljetku, da je u tome sustavu vrijednosti netko a) nezavisan, b) mlad pa povrh toga još i c) žena, senzibilnijega bi smiljevačkog didu vjerojatno natjerala da od muke

pojede svoju masnu kapu.

Ako i ne baš toliko da bi pojeli kapu, mnoge je Smiljevčane, a o njihovim ženama da se i ne govori, Tatjanina pojava stoga upravo izbezumljivala. Bio je tako razmetljiv taj njezin novi crveni *BMW*-majke bi neobično brižno sklanjale djecu s ceste ugledavši ga već u daljini - pa ključevi automobila na privjesku s prestižnom markom, s kojima se Tatjana nesvjesno igrala, pa njezin slobodan i nadmoćan smijeh, njezina frizura, način na koji je otvarala onaj svoj novčanik sa zgužvanim novčanicama, njezina koraljna ogrlica... sve njezino! "Šta ti misliš", upitala je mnoga smiljevačka supruga, gurkajući nogom u gluho doba usnulog muža, "koliko je njoj još ostalo od onoga osiguranja?"

Nesretan slučaj kojim je Tatjanin muž skončao u jami s vapnom, uz sretnu pojedinost da se pokojni prethodno osigurao na nepojmljivu svotu, od nje je učinio vrlo neomiljenu osobu. No, kako je novac posjedovao nesvakidašnju osobinu da kompenzira nedostatak omiljenosti, mladoj je udovici seoska zavist ili laskala ili se, u najgorem slučaju, na nju nije ni obazirala. Nepromišljeno je trošila na komplete posuda od rostfraja, odlazila na organizirana hodočašća u daleka marijanska svetišta, telefonom je naručila knjigu plus videokasetu o nekakvoj dalekoistočnoj metodi iscjeljivanja, a nabavila je čak i sobni bicikl, u svijesti Smiljevčana vrlo dekadentan predmet. Okamenjena lica, zureći preda se, žene su odšutjele, misleći da ih Tatjana izaziva, kada se ova u trgovini glasno premišljala da li da iskoristi superpovoljni sedmodnevni aranžman u nekom austrijskom skijalištu, a vrhunac je bio kada su u jednome šarenom magazinu izašle njezine slike prije i poslije čudesnog tretmana frizerke i vizažistice. Potšišane i mangupski raskuštrane crvene kose, pomno napudrana i osjenčanih kapaka, osvijetljena mnogim kilovatima fotografskih reflektora, Tatjana se sretno smiješila ispod legende "poslije".

Premda je zapravo bila nesretna. Unatoč krasnom autu i koraljnoj ogrlici, usprkos prelijepim tećama od rostfraja i sobnom biciklu, u sebi je osjećala kako je ostala ona musava, loše počesljana i loše našminkana Tatjana od "prije" i da nema te frizerke i vizažistice koja bi jad njezina života preobrazila u sretni "poslije". Samo je njezina sestra Ljubica, rijetko čeljade s kojim je Tatjana još govorila i jedino

kojemu se povjeravala, znala koliko je njezino nezadovoljstvo i tješila je svojom začudnom vještinom da, gatajući iz taloga kave - čovjek ne bi vjerovao dok ne vidi - ama baš sve pogodi.

“Imaš ovde iznad sebe jedan crni oblak na kojemu sidi neko malo dite, a dite ima vranu na ramenu, a vrana u kljunu drži crva”, govori Ljubica šaptom, jer muž joj malo dalje spava na trosjedu. “Crni oblak, to znaš i sama, nije dobro, ali malo dite ti je super. Malo dite pobjeđuje crni oblak!”

“A je li to malo dite ‘oće reć da ću ostat noseća?” pita Tatjana zabrinuto.

“Bog s tobom”, snebiva se Ljube, “malo dite ti nema veze s tin! To da ti nađen mahunu fažola, to ti je trudnoća ko iz puške. A malo dite je nešto skroz drugo, malo dite je dobra vijest, nešto što si dugo želila da ti se ostvari... Pa ova vrana sa crvon u kljunu, to je isto dobro. Vrana ti daje crva, šta oće reć da ti neko donosi neki lipi poklon. Izdaleka”, naglasi gatara.

“Lipi poklon?” kaže Tatjana zamišljeno. “Šta bi to moglo bit?”

“Ne znan”, predaje se Ljubica, “ne vidi se baš najbolje... A jesi li čula”, reče gatara sada usput i sasvim tiho, povjerljivo se naginjući sestri, “da su Rosa i muž joj bili na grupnjaku?”

“Ajme meni”, prošapta Tatjana užasnuto stavljajući ruku pred usta. “Neki par iz Zagreba”, nastavi Ljube, “našli se priko oglasa pa išli za vikend u njihovu kuću na Hvaru.”

“Kuću na Hvaru!”

“Lipa, kaže Rosa, velika kuća na tri kata, deset metara od mora.”

“Blago in se”, uzdahnu Tatjana.

“Ajde”, reče Ljubica pružajući šalicu, “uzmi jedan prst pa pritisni u talog: kažiprst ti za posa, sridnji za seks, prstenjak za ljubav.”

“Ko da ne znaš koji ću”, nasmiješi se Tatjana utiskujući prstenjakom duboko u kavem talog. Pruža šalicu sestri, ova zamišljeno gleda u otisak jagodice.

“Ima li išta od onoga mojega?” pita udovica, a Ljubica zna koji je onaj njezin.

“Samo malo...”, kaže gatara, “ne vidin ga... Nego”, podiže Ljubica glavu nasmiješivši se lukavo, “šta ti misliš o Marinku Anđelijinom?”

“Oni šta je doša iz Njemačke?”

“E.”

“Pa šta s njim?”

“Kažu da te je on zamirio?”

“Marinko Anđelijin?!” zaprepasti se Tatjana. “*Herr* Marinko?!”

“Bome.”

“A bome more mu i bit”, kaže udovica ozbiljno. “On ima para, more čovik birat.”

“Seko, ti to mene zezaš”, reče Ljubica sumnjičavo. “Jel de ti svoju seku zezaš?”

“Ma šta ću te zezat”, reče Tatjana tvrdo. “Samo me čudi što je izabra mene. Kako mu nije pala na pamet neka manekenka od sedamnaest godina?”

“Ne znan šta bi ti rekla”, kaže joj sestra zamišljeno. “Marinko, Bogu fala, nije tvoj par, to se iz aviona vidi. Ah, nije ti, Tatjana, dobro ni ovo sa don Stipanom Šta ti treba petljat se s popon?”

Tatjana zašuti. Nedugo po muževnoj smrti muškarci su je ponovno počeli gledati, čak i oni oženjeni, nametati se, potajno ili sasvim otvoreno, dolaziti, nekada u vrlo sumnjive ure, i pitati je li joj štogod treba, ako treba neka samo njih zove, kazali bi značajno joj milujući nadlakticu. “Ivice, je li tebi žena zna di si?” upitala bi onda Tatjana, a Ivica, nije važno koji, bi se smeo.

“Tatjana, voliš li ti papat mrkvice, a?” upitao bi je netko drugi bestidno. “Je li ti draga mrkvica?”

“A je li tvojoj ženi draga?” odgovorila bi Tatjana protupitanjem.

“Fala Bogu da joj je draga, što joj ne bi bila draga?”

“A reci mi”, rekla je tada Tatjana, “je li joj je očistiš ili bude onako zemljava?”

Požalila je čim je to izgovorila. Nekada davno, dok je još bila cura, takve su joj se stvari sviđale, veselo se kikotala i na mrkvice, i na krastavce, i na tikvice, i banane, i kobasice i kiflice, urnebesno su je zabavljale te dosjetke prehrambene naravi, kao i one zoološke, i one alatne, i nogometne, i lovno-ribolovne, i one medicinske, i meteorološke, i prometne, i one što ti ja znam kakve sve ne erotske asocijacije zbog kojih se katkad upitaš kako neki ljudi uspiju obaviti i najjednostavniju radnju, pritegnuti, primjerice, francuskim ključem olabavljenom maticu, a da im se istoga časa ne digne od toga.

Tatjanu to više nije nasmijavalo, bilo joj je predvidljivo, čak i ružno i, makar bi nekima u selu u to bilo teško povjerovati, bila je čedna,

odlučno je odbila sva udvaranja i nije zažalila ni za jednim. Nije više željela seoskoga dripca kakav je, Bog mu duši dao, i njezin pokojni bio. I ne samo zbog onoga golemog nasljedstva, smatrala je da ima pravo očekivati da joj ljubav ovaj put bude nekako nevinija i plemenitija, makar bila besmislena, beznadna i “šta tebi to, Tatjana, triba?”, kako je bio slučaj s onim njezinim, modrookim župnikom smiljevačkim. Tek je dobra Ljube znala kako ona iskreno i potpuno voli toga budalastog popa i kakva bespomoćna čežnja stoji u srcu te jezičave goropadnice. Katkada, noću, sparina bi je tako gušila da ne bi mogla zaspati, onda bi pomislila na don Stipana i od toga bi je gotovo zaboljelo u prsima.

A tek u snovima... Hm!... Bio je tu jedan dosta čudan san i razmjerno često joj se javljao. Don Stipan stoji u misnom ruhu, a Tatjana mu prilazi, dira ga po licu, klizi rukom niz grudi, potom klekne i zavlaci ruke pod one čipkice i brokat..

Dugo i bjesomučno natjeravala je Tatjana te večeri svojega *BMW-a* kroz selo, a onda i skrenula u polje, poskakujući na izlokanim zemljanim putovima, kroz grmove kupine i preko tuđih njiva. Zaustavila se napokon negdje na samome kraju polja, možda i cijelih deset kilometara daleko od sela, pa sjedila grizući usnu, suznih očiju.

Poglavlje osmo

u kojemu se hoće i prdnuti i stisnuti, što, dakako, po načelu koje nam je iz logike poznato kao zakon isključenja trećega, ne ide

Iznenadni zapuh vjetra naduo je koltrinu, a u daljini je sijevnulo. Stanislav se prenu, podiže glavu s pisaćeg stroja marke *Unis* u kojemu je, baš kao i na početku večeri, još uvijek stajao uvučen list potpuno bijeloga pelir-papira. Muškarac tjeskobno pogleda u naelektrizirani mrak, oćuti se uzvišenim pred olujom što se kao kakva nećista sila približavala iz tmine, prstima nervozno prođe kroz kosu i gricnu crni brk, zamisli se naćas s prstima dramatićno zaustavljenim iznad tipkovnice, a onda žustro oćkuca: “Ne moreš i prnit i stisnit.”

U taj ćas prolomi se grom - ućjutro će se ustanoviti da je udario u stablo marelice u susjednome vrtu - i sijevnu tako strašno da se Stanislavu naćas ućčinilo da je u velikom ogledalu stare psihe vidio svoju rendgensku snimku. Razdiran dvojbama on ponovno pogleda pelir-papir, proćita ono “Ne moreš i prnit i stisnit” pa ga obuze nemoćan bijes kako je to neozbiljno i glupo. Istrgnu list, zgužva ga i baci pa uvuće novi i odlućno oćtipka: “Ne možeš i prdnuti i stisnuti.”

To! reće muškarac sokoleći sam sebe. To je dobro, idemo dalje! Zadovoljno dohvati cigarete sa stolića, zapali i poće do prozora, zagleda se u guste srebrnaste kapi. Blato je svježe mirisalo, zrak bijaše pun sitnih ćestica prašine što se dizala iz rasušene zemlje, a munje su ocrtavale brda i krovove. Ljubićasti je krajolik sijevao i nestajao u mraku. “Ne možeš i prdnuti i stisnuti”, ponovi Stanislav tiho. “Ne možeš i prdnuti i stisnuti... Ne možeš i prdnuti i stisnuti... Ne možeš... Zapravo uopće ne zvući tako loše”, zakljući napokon.

Kada je za *Stara ognjišta* dogovario se o mudrostima smiljevaćkog kraja, Stanislav nije ni naslućivao kakve bi mu se sve teškoće mogle isprijećiti u ostvarenju toga etnološćkog pothvata. Dok je razmišljao o tome, dok je još obilazio selo i s blokićem u ruci intervjuirao Smiljevćane treće životne dobi, zadržavajući se osobito kod pradjeda i ćukundjeda, susretljivih starina s kojima ukućani, upravo uvrijećeni

poznim godinama svojega pretka, gdješto i desetljećima nisu govorili, Stamslava je nosio znanstvenički polet i udivljenost. narodnim genijem što je iznjedrio izreke "Ovca koja bleji zalogaj gubi" i "Nema njemu bez sikire". Etnolog hobist tada je bio načisto kako bi njegovo djelo imalo izgledati, imao je spremne cijele rečenice pa i poglavlja, brižljivo razdijeljena pod naslovima: "Moralni nauk", "O marljivosti i lijenosti", "Pučka meteorologija", "Spolni život", "Kuharice manje zbori"... No, onda je Stanislav krenuo pisati i već na početku ga, mučki i iz potaje, spopade sumnja, baš kao vrag kada spopadne krštenu dušu.

Ne moreš i prdnit i stisnit - već sama ta izreka, koja na primjeru obuzdavanja, odnosno oslobađanja želučanih plinova, ilustrira načelo u logici znano kao zakon isključenja trećega, otkriva nam kako su Smiljevčani razuman, trezven narod, i mislju i djelom ukorijenjen u stvarnosti, premda im stvarnost već stoljećima, preciznije, još od doba narodnih vladara, nije bila nimalo naklonjena... Tako je po prilici trebala početi Stanislavova slavna znanstvena radnja, kojom je pak trebala početi njegova slavna autorska karijera u *Starim ognjištima*, listu Društva književnika za koji je etnolog *in spe* do sada pisao tek sitne vijesti o nastupima kazališnih amatera i dobrotvornim aukcijama slika za haaške uznike.

Onda ga je neočekivano zateklo pitanje: treba li poslovice pisati u jezičnom standardu, ili se ipak valja držati dijalekta? "Ne možeš prdnuti i stisnuti", s jedne strane, činilo mu se nedopustivim krivotvorenjem izreke, a u jezičnome je standardu mudrost i gubila onu isključivu odlučnost što ju je imala u svojoj naravi. "Ne moreš i prnit i stisnit", s druge strane, Stanislavu je zvučalo nekako seljački, nedostojno znanstvenoga statusa kojemu je stremio u svojem radu, a ne manje bitnom nije mu se činila ni mogućnost da bi mu netko mogao zamjeriti kako je loš Hrvat, autonomaš koji ne priznaje jezični standard, nego svojim djelom, takorekuć, roviri protiv narodnoga jedinstva. I tako se u njemu cijelu večer smiljevački lokalpatnot borio s hrvatskim integralistom, a na poprištu toga strašnog boja gomilale su se loptice zgužvanoga pelira, sedam lipa komad.

Stanislav, u selu znan i kao Linguz, bio je takav jedan nedovršen čovjek, kojemu bi se uvijek nešto isprijеčilo da se do kraja ostvari u ma kojemu od mnogih svojih zanimanja. Nedovršenost je, dakako,

logično slijedila iz te mnogostrukosti interesa, što je za života osobito izbezumljivalo, a možda i pod zemlju otjeralo njegova oca, koji je za života nazidao kubike opeka po cijeloj kapitalističkoj Europi, da bi njegov jedini potomak još u Spasiteljevim godinama studirao likovni odgoj, slikao akvarele i u hinjeno naivnoj maniri iz grabovih cjepanica djelao kipove svetaca i seljaka, pa onda pisao haiku poeziju i aforizme, bilježio meteorološke promjene, promatrao ptice i agitirao za Hrvatsku najčistiju stranku prava, marginalnu ekstremno desnu strančicu koja je na posljednjim izborima, unatoč domišljatom sloganu "Hrvatska - besprijekorno čista i bez omekšivača!", polučila tek 0,32 posto glasova.

Premda radikalnih političkih stavova, Stanislav zvani Linguz bio je bezazlena duša, djetinje znatiželjan i rastresen, tako očaran raznolikošću svijeta, da bi mu valjda srce prepuklo da se mora odlučiti i do kraja života raditi samo jedno. Tako nesklon konačnome, na posljertku posve prirodno ništa nije stigao okončati, već je živio bez alata i zanata, neoženjen unatoč odmaklim godinama, na račun udovičke mirovine svoje ojađene matere. Okrutno je selo, pak, nimalo očarano raznolikošću svijeta, jednostavno tumačilo kako je Stanislav zapravo jedna lijena guzica - odatle i nadimak - koju bi najpametnije bilo šutnuti pa da se njezin posjednik malo trgne i prihvati kakvoga muškog posla. Linguza to nije osobito uzbuđivalo, od sela se, uostalom, ničemu boljem nije mogao ni nadati.

Zagledan u guste srebrnaste kapi, otpuhujući dim u mlačnu smiljevačku noć, Stanislav se sjeti male Švabice što ju je prije nekoliko dana zatekao u gaju pod koštelom na kojoj je obitavao onaj plahi primjerak slavuja velikog, a koju je i danas sreo u dućanu kod Miguela, i oćuti se tronutim nad sudbinom te izgubljene dušice u stranoj i očito nenaklonjenoj sredini, poželi zaštitnički prigrliti sirotu. Tako je to dosad mu manje poznato ćuvstvo Stanislav objašnjavao sam sebi.

Došao, dakle, Stanislav u dućan pa prebiraio nećakve biljeźnice, dok je na drugome kraju trgovaćkog pulta Ivić bio tako pijan da više nije znao koja mu je noga u ortopedskoj cipeli, a koja zdrava. I inaće strahovito neugodna persona, Ivić u takvome stanju postaje tako gadne naravi da trgovac Josip već razmišlja kako bi pograbio golemi nazubljeni noć za kruh i bjesomućno izbo napasnika. No dosad je, za

divno čudo, trgovac još uvijek miran, naslonjen na dovratak skladišta uvrće brčiče, hladnokrvan baš kao i njegov idol Miguel del Rosa iz serije *Ruže za moju dragu*.

“Miguel, budi čovik, daj mi još jednu pivu”, kumi ga Ivić.

“*No, gringo!*” kaže Miguel bešćutno. “*Viva Zapata!*” umiljava se invalid trgovcu. “*No!*”

“*Viva Mexico?*” ne da se Ivić. “*No!*”

“Ajde ti lipo u kurac!”

“*Hombre*, ti si pijan”, kaže trgovac nadmoćno.

“Ma vidiš ti ove Meksikance”, potuži se Ivić Stanislavu. Stanislav ništa. “Miguel”, okrenu se invalid ponovno trgovcu, “Miguel, bogareti, je li istina da vi Meksikanci toliko morete prdit da to ne more ni jedan drugi narod na čitavome svitu?”

“*Cerdosucio!*” reče Miguel prezirno, što na španjolskome znači

“Svinjo prljava!”

“Ne znan više ko mi je to priča”, nastavlja Ivić, “da je to od one žestoke spize šta je oni jidu: kad prnu, ko da je haubica grunila. I neki crveni fažol da je najjači za to...”

“*Un bneli!*”, procijedi Miguel, što će reći: “Vole jedan!”

“...Priča mi čovik, očiju mi moji, da oni kad prnu, koja je to sila, da ji to odigne od zemlje. Zaozbilj! Kresnu, pa ji baci u zrak ko raketa...”

“Slone!” kaže Josip zvani Miguel, potrošivši sve svoje uvrede na španjolskom, kako je već izdanje *Španjolski s izgovorom* vrlo oskudno s tom vrstom izraza.

“...A jedan da je tako prnio”, ne da se Ivić smesti, “da je odletio nebu pod oblake pa ga više od dvi godine nije bilo ni čut ni vidit. Svi ga već bili otpisali, familja ga isplakala, kad, šta ti je za vidit, dođe ti nakon više od dvi godine razglednica! Pajdo se javlja iz Japana: ‘Ja san dobro i zdravo’, kaže, ‘pozdravite mi majku ako je još živa.’”

Stanislav se na drugome kraju dućana tiho zasmija, a Miguel je sada već sasvim blizu umorstvu na okrutan i podmukao način, osamdeset do sto manje ili više nemarnih uboda u stanju potpunog duševnog rastrojstva, kadli, u prostoriju ude Marinko Anđelijin i kćer mu.

“*Mala moja, zbog tvojega busaaaaaaaa!*” zaganga već s vrata vlasnik praonice *Kroatien* ugledavši Ivića.

“*Gonjaju me ko Juda Isusaaaaaaaa!*” prihvati Ivić, znameniti

smiljevački gangaš, zadovoljno, a Miguel panično skoči da tijelom zaštiti staklo frižidera. Bilo je, naime, jednom da su neki u trgovini gangali, a debelo staklo trgovačkog frižidera prsnulo. Makar je teško povjerovati da je staklo prsnulo baš od pjevanja, Miguel se ne voli igrati s tim stvarima.

“Šta ćeš popit?” nudi Marinko Ivića.

“Miguel, daj mi jednu pivu”, reče invalid smiješeći se prepredeno. Miguel mrzovoljno izvadi pivo iz frižidera pa tresnu bocom ispred Ivića.

“Na”, kaže, “dabogda se udavio.”

“*Siglit!*” pozdravi Julija Stanislava veselo. Marinko zapanjeno pogleda kćer.

“Ej”, kaže Stanislav zbunjeno. Vidi se, neugodno mu je pred muškarcima, čak i nekome tko je kao on kompromitiran, nije zgodno da se po selu pročuje kako imitira ptice.

“Šta radiš?” pita ga Julija.

“Evo”, kaže Stanislav, “tražim lipu bilježnicu za herbarij.”

“Kako si reka?!” prepade se Marinko. “Za herbarij.”

“Pa šta ti je to?”

“Herbarij”, ponovi Linguz. “Stavi se cviče u teku pa se stisne dok se ne osuši.”

“Cviće u teku?!” užasnu se Marinko. “E.”

“Pa šta će ti to?”

“To mi je za maloga Juricu. Od Brice sin”, brani se Stanislav. “Ima jedinicu iz biologije pa za izać na popravni mora donit herbarij.”

“Pa suvo cviče”, kaže Marinko prezrivo. “Stisnio bi mu ja u teku sto maraka, pa bi onda vidio kako bi mali dobio jedinicu.”

Leđima okrenuta ocu Julija zakoluta očima. Frizerka bez radnoga iskustva, sklona mračnome naslađivanju sudbinama gospođica što su na kiselome papiru jeftinih romana venule od žudnje za voljenim, nijemom se gestom ispriča Stamslavu, pokazujući da i sama zna kako je žaljenja vrijedno to da je njezin roditelj takav jedan beznadan slučaj, materijalist i sirovina bez smisla za lijepo. I bila je tako ljupka u času kada je zakolutala očima, da se Stanislav toga ni sada, u tri sata ujutro, zureći u tminu gdje se oluja pomalo stišavala, nije mogao otresti. Nije on bio od onih muškaraca pred kojima djevojke svakodnevno kolutaju očima, ma kakvi, što se toga tiče, Linguz je,

unatoč godinama, bio gotovo bez ikakva iskustva. Prije dosta vremena, a opet ne tako davno da ga još uvijek ne zapeče u prsima kada se toga sjeti, volio je jednu Dijanu što se, kako je to već u pjesnika zabrinjavajuće česta pojava, udala za drugoga, u ovome slučaju za mesara. Dugo je Stanislav patio zbog toga, a onda zaboravio i, za pravo reći, više nije ni razmišljao o tome - kako je materi znao kazati kada bi ga ova upitala što se više ne ženi - "aspektu življenja". Ulijenio se bio po tom pitanju načisto. Stoga se onako i uzrujao na ono kolutanje očima, i na onaj njezin radosni *siglit!* kada ga je ugledala, pa one njezine pjege... "Sva je pigava", prošapta Stanislav strasno, izvan sebe od želje za milim licem, pa i ustravljen zbog toga.

Veliki ga je strah bio držao, što je na posljetku i sam sebi morao priznati. No, zaključivao je kako je to strah od promjene, strepnja pred gubitkom momačke nezavisnosti. Sad, što je, tu je, kaže Stanislav u sebi, tu smo di smo, ne more se i prnit i stisnit.

To ga podsjeti na onu njegovu etnološku studiju što se bila zaglavila u prvoj rečenici. Ode do stola, izvuče papir iz stroja, zgužva ga i baci. Potom utrne svjetlo i leže u postelju zureći u strop. Soba se nečujno prelijevala iz modre i ljubičaste u crvenu, svitalo je.

Poglavlje deveto

koje pripovijeda o nogometnoj mafiji i o tome kako domovina ostaje bez majki

Selo je bilo zakunjalo u vrelim ljetnim popodnevim, još su samo babe zvjerale po kužinama s mlatilicama za muhe, a zrele crne dudinke bezglasno padale u prašinu. Tračak uzbuđenja donio je tek početak natjecanja u područnoj nogometnoj ligi, gdje je mjesna loptačka uzdanica, NK *Bojovnik*, ostvario visoku pobjedu od pet prema jedan protiv kluba iz susjednog sela. *Bojovnik*, bivši *Proleter*, i inače je imao blistav početak sezone: s prvim utakmicama, a katkad i cijelog jesenskog prvenstva, zbog njegovih se pobjeda mnogi janjac zavrtio na ražnju. No, s proljeća bi, već tradicionalno, uslijedila serija sramnih poraza, koja je gdješto tako znala razbjesnjeti Smiljevčane da su jednom, preklani je to bilo, igrači i uprava, vrativši se s jednog gostovanja gdje su pružili ponižavajuće lošu partiju, punih četiri sata ostali zatočeni u autobusu u središtu sela, ustravljeni od svjetine što im se grozila kosirima.

S proljeća bi se, bez pretjerivanja, siroti *Bojovnik*, suprotno svomu dičnom imenu, pretvorio u pravu vreću za nabijanje i naskoro postao najbjedniji od svih klubova bijedne lige, pavši na dno tablice, a sve to zbog pohlepe njegove uprave, koja je upravo besramno prodavala bodove. To kako su oni lažirali utakmice, to je bilo upravo nekršćanski. U smiljevačkoj usmenoj predaji tako je još uvijek živa priča o Zlatku, sada nastavniku fizike, a nekadašnjem golmanu nekadašnjeg *Proletera*, koji je u trenu kada je protivnički igrač pucao penal - kleknuo da zaveže kopačku! Ili ono kada je Brico, nekoć perspektivni centarfor, nekakvim čudom ostao sam s loptom pred protivničkim vratima, a onda, u svom užasu ne znajući što bi drugo, odglumio da ga je uhvatio grč pa stao cijukati skaćući na jednoj nozi.

Kada im se već ne bi dalo izigravati slaboumnike, u klubu bi angažirali Stevu. Stjepan prozvan Stevo, seoska luda, alkoholičar od roditelja alkoholičara, bijaše neobično nasilan mladić, koji je već bio

robijao zbog nanošenja teških tjelesnih ozljeda, a koji je za sitan novac, bocu konjaka ili tek za toplu ljudsku riječ bio spreman utrčati u teren i odvaliti suca šakom posred lica. Nevolja je bila što se Stevu nije moglo kontrolirati: njemu se, naime, to na posljetku toliko svidjelo, da je posve nemotivirano štemao suce, čak i kada je to bilo suvišno ili čak štetilo interesima područnog ligaša.

No, prvenstvo je tek počelo, *Bojovnik* je pobijedio i sada se nitko ne želi sjećati onih manje veselih epizoda iz povijesti kluba, nego se u *Bevandi* zanosno prepričavaju osobito lijepi trenuci utakmice, a pijane se noge, u pokušaju uprizorenja okretnih prodora danas posebno raspoloženog centarfora Mrkvice, sappleću i padaju preko stolica.

“Paško, jebem mu mater”, ljuti se gostioničar Markan, “svaka ta stolica me je došla sedandeset maraka.”

“Oprosti.”

“Jebi ga”, kaže Markan pa se vrati onim čarobnim užasima iz crne kronike kojima se dotad naslađivao za šankom.

“Utvrđen je identitet muškarca kojega je u srijedu u večernjim satima, polugolog i bez ikakvih osobnih isprava, privela policijska ophodnja u Trpnju na poluotoku Pelješcu”, čitao je gostioničar strasno. “Riječ je o austrijskom građaninu Ludwigu Wittgensteinu (47), bečkom nastavniku prirodopisa, koji zajedno s obitelji ljetuje u privatnome aranžmanu u Baškome Polju. Nesretni je Wittgenstein, kako je naknadno ustanovljeno, u petak ujutro neoprezno zaspao na luft-madracu u moru ispred Baškog Polja, da bi se, nošen morskim strujama, probudio tek poslije nekoliko sati, tridesetak nautičkih milja južnije, gdje su ga, tako obnevidjela sunčanicom da jadrnik nije znao ni kako se zove, policijske snage uhitile misleći kako se radi o albanskom izbjeglici. Austrijsko veleposlanstvo u Zagrebu ovim putem zahvaljuje djelatnicima Policijske uprave Dubrovačko-neretvanske županije na humanosti koju su iskazali prema njihovome građaninu.”

Za stolom uz sam šank Marinko, Crni i Milan kartali su šnaps, a Brico je došao kasnije pa je samo gledao.

“Kralja, kralja mu baci...”, upade najednom kibic uzrujano.

“Ne smin s kraljen: trica je u njega”, kaže Marinko pokazujući na Crnoga.

“Ma opizdi kralja kad ti kažen, nema ti on ništa”, osokoli ga Brico koji je sjedio na uglu između Marinka i Crnoga pa je mogao vidjeti

karte i u jednoga i u drugoga.

“E, jebi ga, Brico”, kaže Crni ogorčeno, “ako ćeš gledat, šuti i ne mišaj se.”

“Oprosti”, reče Brico, “zanio san se.”

“Jebi ga, nije red.”

“Oprosti”, ponovi kibic.

“Pa ne moremo tako igrat”, nastavi Crni. “Oprosti.”

“Mislili, stvarno nije u redu.”

“Oprosti!” razgnjevi se Brico. “Oprosti! Oprosti! Oprosti! Oprosti! Oprosti! Oprosti! Oprosti!... Je li ti lakše?”

“Posen ga”, reče još jednom Crni nujno. “Sad je kasno.”

“Pred Okružnim sudom u Koremci”, oglasio se ponovno Markan i samo što se ne oblizuje, “počelo je suđenje Predragu L. (23) iz Zagreba, koji je u travnju prošle godine svojim vozilom marke *opel corsa*, registarskih oznaka ZG 431-ES, oborio pješaka Mislava K. (39), KV elektromontera iz Korenice. Neobično je da je Mislav K. u ovome udesu prošao gotovo neozlijeđen, a Predraga L. zapravo tuži zbog nanošenja duševnih boli. Prilikom udarca rečenom *opel corsom* Mislavu K. je, naime, odletjela s glave kraća riđa vlasulja te su njegovi sugrađani prvi put saznali da je on zapravo ćelav. Koremčki je elektromonter u svojem jednoipolsatnom svjedočenju u petak kroz suze ispričao da je ovim činom ozbiljno narušen njegov ugled, izgubio je san i apetit, a nenadoknadivom štetom smatra da ga prijatelji, koji su ga prije zvali Miki, sada zovu Čupavi.”

“Markane, daj mi kutiju *Croatie*”, reče Stanislav koji je upravo bio ušao u lokal. Gostioničar nezadovoljno zafrkta što ga odvajaju od štiva.

“Oho-ho!” poviče uto Crni ugledavši Linguza. “Koga mi to vidimo?! Je li to poznati jebač malo doša da nas obiđe?!”

“Kakav jebač?” pita Milan začuđeno. “O čemu ti to pričaš?”

“O čemu pričan?” reče Crni tobože udivljeno. “Moj sinko, pa znaš li ti da prid tobom stoji jedan doktor od seksa, jedan... jedan... jedan ministar jebačkih poslova!”

“Nemoj me zezat?!”

Stanislav se u neprilici kiselo nasmiješi.

“Kad ti kažen”, reče Crni. “On bi nami o tin stvarima moga predavanja držat. Ovako kad ga gledaš, reka bi - smotan, budala, šta

on zna... A ovamo ti on, moj Marinko”, obrati se Crni sada emigrantu, “voda ženske po polju.”

“Ma bogati?!” začudi se kao Marinko, shvaćajući da je tu nekakva zajebancija posrijedi.

“Crni, nemoj”, zacvili Linguz molećivo. “Pusti, molin te. Nemoj, ko brata te molin...”

Koračali su kroz polje i mali su im se prsti kao nehotice dodirivali, hodali su sretni prašnjavom cestom grbavom od proljetnih lokava, pokraj grmova drače okićene najlonskim vrećicama, u suton što se crvenio kao u kaubojskim filmovima. On, Linguz, zamišljeno je grizao dugu žutu slamku, dok je ona, Julija, grickala krajeve kose. Preko ceste je u neko doba pretrčao jedan užasnuti zec, Linguz se hitro sagnu i potegnu kamenom za njim. Promaši, naravno, razočarano širi ruke, a ona mu se sućutno smiješi, kao da kaže: “Nema veze, bit će neki drugi put.” Onda ju je on uhvatio za ruku i pogledavši dlan zabezeknuto ustanovio rijedak hiromantski fenomen: liniju života dugu, po prilici, kao Mississipi s Missourijem. Neobično ju je, a koga i ne bi, obradovao taj fakat.

Kroz korov je izvirivala zahrđala olupina automobila, s mladicama topola izniklima tamo gdje je nekoć stajao motor. Odbačeni štednjaci, televizori, stan frižideri nekako sablasno rastvoreni i prazni, zavaljeni na gomilama građevinskog otpada svjedočili su kako je dramatičan bio susret potrošačke civilizacije i ovoga malog gladnog sela. Sav onaj raskoš koji je prije desetljeće ili dva kupovan u Njemačkoj, krasni predmeti za kojima su Smiljevčani posegnuli nerijetko posve nepromišljeno, od požude za ljepšim i dostojnijim životom, trunu ovdje na zapuštenim ledinama.

Između svega tog smeća prolaze Julija i Stanislav i divno im je, dodiruju se prstima, a onda sramežljivo odvoje kada prođe netko na traktoru. Stanislav je zapravo malo u panici jer ne zna što bi još kazao, a i Juliji je neugodno i žao joj je momka, jer vidi kako se on napreže smisliti nešto umno i šarmantno što bi produžilo njihov razgovor i ovo druženje.

“Ostaje li Hrvatska bez majki?!” bubnu napokon Stanislav spasonosno. “Ha!” uzdahnu on zabrinuto. “Naše djevojke odlaze u tuđinu, a hrvatski momci, naočiti i krepki, u dobi od ženidbe, po

selima zavijaju sami kao vukovi.”

Djevojka iz tuđine odšuti, uglavnom stoga što sa svojim znanjem materinskoga nije baš dobro razumjela muškarca. Tko to zavija kao vuk, mislila je, otkako je došla ona nije vidjela nikoga da zavija kao vuk. Stanislav, međutim, pogrešno shvati njezinu šutnju.

“Nemoj me krivo shvatit”, ispravi se on, “nije da ja tebi zamiran što ti živiš u Njemačkoj. Bila su, Bože moj, takva vrimena, da je tvoj ćaća, za priživit, mora ić u Njemačku. Ali, to je na kraju dovelo da mi danas imamo jedan naprosto strahovit deficit žena. I šta sad? Ha!” haknu opet Stanislav. “Šta sad?” ponovi on više za sebe, vidjevši da frizerska pripravnica ne pokazuje osobito zanimanje za demografsku kataklizmu što se nadvila nad domovinom.

“Jedna od mjera o kojoj bi svakako valjalo razmisliti”, nastavi Linguz, “je uvoz žena s Jamajke. To je tropski pojas, cure su lipo građene, sposobne za rađanje, u svakom pogledu kvalitetan genetski materijal. Osim toga, Hrvati vole crnomanjaste žene, što potvrđuje i narodna pjesma *Zbog jedne divne crne žene.*”

Julija ponovno ništa ne reče.

“Mislin...”, reče Stanislav zbunjeno, “nemoj ti mislit da meni smeta što ti nisi skroz crna. Ma, kakvi, meni baš paše da ti tako malo bacaš na plavo. Meni se, da ti pravo kažen, ona pisma baš i ne sviđa. Neš ti pisme!”

Julija se od neugode zagleda u svoje sandale, a Stanislav postideno zamuknu. Majmune, majmune, majmune, majmune, majmune, majmune, majmune... ponavljao je u sebi jadno. I tako, hodaju oni u susret rumenom suncu što visi iznad tamnih brda, Julija misli kako bi uskoro morala poći kući, a i on zna da je tako, i oboje su prestrašeni činjenicom da će se morati rastati, a da ljubavna veza što je oboje priželjkuju nije nimalo bliže svojemu ostvarenju. Muškarac grozničavo razmišlja.

“Kasno”, reče Julija tiho. “*Nacht.* Mrak još malo.”

“Čekaj”, reče Linguz. “čekaj, nisan ti reka: napisa san ti pismu!” Djevojka ga preplašeno pogleda. “Napisa san ti pismu...”, ponovi Stanislav. “Pismu, samo za tebe.”

Mala se Švabica zaustavlja i gleda ga iščekujući, ovaj pak užasnuto zuri u nju, prolaze sekunde i onda, upravo u času kada je Julija već htjela poći, Stanislav strasno prošapta:

*“Ne daj se Julija
Ne daj se godinama moja Julija
dručkijim pokretima i navikama
Jer još ti je soba topla
prijatan raspored i rijetki predmeti
Imala si više ukusa od mene
Tvoja soba divota
Gazdarica ti je u bolnici
Uvijek si se razlikovala*

po boji papira svojih pisama, po poklonima..”, deklamirao je Linguz zaneseno, promukla glasa, žudno gledajući djevojku pred sobom, upravo paraliziranu od čežnje.

“Ne daj se, mladosti moja, ne daj se Julija”, vapio je Stanislav tronuto.

*“Dugo je pripremano naše poznanstvo
I onda slučajno, uz vruću rakiju
i sa svega nekoliko rečenica
loše prikrivena želja
tvoj način gospođe i obrazi seljanke...”*

I tu Julija više ne izdrža, nego u suzama zgrabi muškarca u zagrljaj i stisnu se uz njega jecajući. Stadoše se izbezumljeno ljubiti te gnječiti. Obnevidjeli od strasti nisu ni vidjeli auto koji je uto prošao pokraj njih.

“Evala, majstore!” doviknuo je Linguzu, usput i razdragano zatrubivši, Crni, koji se upravo tada sa starijim sinom vraćao iz ribolova. Tom slučajnom susretu zahvaljujući, jedan događaj na kojemu je Stanislav posljednjih dana grijao svoju dušu, sveti trenutak u kojemu je on prvi put, gotovo u Spasiteljevim godinama, okusio zadovoljstvo uzvraćene ljubavi, sada se ovdje u gostionici unižava i prlja.

“Da si ti to vidio, moj Marinko”, obrati se Crni ponovno emigrantu, “kako je on stisnio tu malu: ja mislin da su joj modrice ostale po guzovima.”

“A jesu li bar kakve guzice?” znatiželjno će Marinko. “Pa, onako”, reče Crni, “malo su veće.”

“Uf!” uzdahnu Marinko strastveno. “Tikve su mi najdraže. Ja volin kad su onako mesnatije. Šta ti misliš, momak?” obrati se emigrant sada Stanislavu. “Jel da je lipše kad su malo mesnatije?”

Stanislav pocrveni i, promucavši nešto nesuvislo, gotovo pobježe iz gostionice.

“He, he!” zasmija se Marinko veselo. “Koji van je ovo mlatimudan?” pita on ovu trojicu tek što je Linguz zamakao iza vrata.

“Ma, pusti”, kaže Crni kuckajući se kažiprstom po sljepoočnici, “to ti je jedan ovde iz sela šta piše pisme.”

“Pisme!?” reče emigrant prezirno. “E, da mi je vidit onu šta je ovi guzi, jadona li joj majka.”

Crni se stade grleno cerekati, tako iskreno i izdašno da se i emigrant morao zasmijati svojoj šali.

“Jel da mi je ova dobra”, kaže on zadovoljno, “a, Crni?”

“Bad konja”, reče tada Brico emigrantu. “Baci konja: u njega ti više nema aduta”, reče on pokazujući na Crnoga.

“E, jebi ga, ja više ne igran!” kaže Crni bijesno bacajući karte.

Poglavlje deseto

koje počinje teološkom raspravom o silikonskim sisama, a završava naopako

Linguz i don Stipan igrali su šah u hladu pod orahom ispred župnoga dvora, na sklopivom, kamperskom stoliću. Na zidu pokraj stola dvije su čaše i vrč hladne limunade, skoro je četiri, pop se maločas razbudio od poslijepodnevnog sna i malo je smeten, hrastove figurice što ih zastupa svakako ne mogu očekivati njegov puni angažman. No, Linguz je srećom tako jadan igrač, dekoncentriran i ishitren, da se tu i nema što puno misliti. Smiljevačkom dušobrižniku zapravo je čudno kako je Stanislavu uopće palo na pamet da bi igrao šah s njim. Kada je Linguz prvi put, malo nakon što je don Stipan došao na službu u selo, banuo s kutijom šaha pod rukom, svećenik se branio kako ne mari za to pa i nije bogzna kakav igrač, ali Stanislav je bio uporan pa su zaigrali i svećenik je pobijedio, kao što je uostalom, posve nezainteresirano i bez strasti, pobjeđivao u svih onih - Linguz je pomno vodio evidenciju - stotinu šezdeset i sedam partija što su uslijedile. Stvar se, naime, prometnula u besmislenu naviku koje se pristojni i sramežljivi svećenik nije znao otresti, a na kojoj je Linguz, s druge strane, iz posve nerazumljiva razloga ustrajavao, pojavljujući se vedar, optimistički trljajući ruke, makar do sada u ciglih stotinu šezdeset i sedam puta nije izvukao ni tričavi remi, svakoga utorka poslije podne.

Pijuckaju, dakle, njih dvojica limunadu, popili i kavu pa i smazali po zdjelicu izvrsnog paradižeta što ga je Ruža napravila, i u hladu pod orahom igraju šah. Linguz se, kao i obično, pravi blesav i pomalo vara, misleći da ga don Stipan ne vidi. Don Stipan, dakako, sve vidi, ali mu je obično neugodno na to upozoravati svojega protivnika. Danas je, međutim, još mrzovoljan od sna, a i ovo dangubljenje mu nekako teže pada nego inače, pa se ne da.

“Oba kufera su ti na crnom polju”, zaključi svećenik nakon razdoblja poduže šutnje.

“Molim?!” zaprepasti se Stanislav.

“Kažen: oba lovca su ti na crnom polju”, ponovi pop.

“Vidi, stvarno”, reče Stanislav jednostavno.

“E, pa ne mogu ti oba bit na crnome”, zainati se svećenik. “Misliš”, reče Linguz sumnjičavo.

“Nije da mislin, nego je to pravilo”, razbjesni se svećenik. “Uvik je jedan laufer na crnin, a drugi na bilin poljima. I točka!”

Stanislav se začuđeno zagleda u ploču, razmišlja.

“Ne znan, ništa mi nije jasno”, reče on na posljjetku nevino, kao da mu je upravo nekakva nerazumljiva, ekstrazensorna sila pomicala figure. “Oćeš da poništimo partiju i počnemo novu?”

“Ma, ne”, kaže don Stipan frustrirano, “nije važno. Igraj.”

Pop se baš loše osjećao tih dana, nikako ga nije napuštao osjećaj što je uslijedio nakon one, isprva slatke, pobjede nad Tatjanom, osjećaj kako je jadan i besmislen u svojoj svećeničkoj nedodirljivosti. Njegov izdvojeni i superiorni položaj sve mu se više činio poput kaveza u koji je nesmotreno zatočen i sada očajno lupa glavom o rešetke...

“Stipane”, oglasi se u neko doba Stanislav. “Molin?”

“Sve nešto mislin kako bi te jednu stvar svakako mora pitat.”

“Šta je bilo?”

“Znaš li ti koji je službeni stav Crkve glede silikonski' sisa?” bubnu Stanislav.

“Bog s tobom”, kaže pop, “kako ti je to palo na pamet?”

“Eto”, reče Linguz, “neki dan san baš razmišlja o tomu. Kako su silikonske sise totalno suprotivne Svetomu pismu.”

“Ajde!” začudi se svećenik. “Otkud ti to?”

“Pa znaš kako u Bibliji stoji: ‘Čovječe, prah si bio i u prah ćeš se pretvoriti?’”

“E.”

“A silikonske sise se ne mogu pritvorit u prah: one ne gnjile.”

“Ne gnjile?” ponovi don Stipan razdragano.

“Ja mislin da ne gnjile. Ipak je to, rečemo, nekakva plastika, je li? A plastika, šta se zna, ne gnjili, nego ostane i po stotinu godina ista. Žena, za priliku, umre i istrune, raspadne se i kašeta, a sise ostanu kakve su i bile.”

“Ma, neće bit tako”, usprotivi se don Stipan.

“A kad ti kažem da je tako”, reče Linguz. “Sto godina prošlo, a sise ko ispod čekića.”

“Ozbiljno!?”

“Ko ispod čekića.”

“Pa jesi li ti to vidio?”

“Nisan vidio”, brani se Linguz, “ali, ako bolje pogledaš, sve vodi tomu. I zato ja mislin da bi se Vatikan tu mora čvrsto postaviti: neš majci, nema silikonski sise. Drži šta ti je Bog da!”

“Kako to misliš - *drži?*” zasmija se don Stipan.

“Eto tako lipo”, ne da se Stanislav, “ne more se protiv Božje volje.”

“Opasan si ti, moj Stamslave”, reče pop zamišljeno, otpijajući gutljaj limunade. “Baš opasan.”

“Ma, lako je tebi pričati”, kaže Linguz, “ti nemaš problem s tim stvarima.”

“S kojim stvarima?”

“Pa sa ženama i to, razumiš? Tebe to ne tangira. A i bolje da te ne tangira: i ne znaš kako si sritan zbog toga”, zaključio Stanislav malodušno. “A ja... Pogledaj mene... Trideset godina ja msan skoro ni mislio o tomu. Žena?! - ma kakvi, ni na kraj pameti mi nije bilo. A onda te odjednom strefi i... Tja!” uzdahnu Linguz. “Bolje da ti ne pričam.”

“Šta je bilo?” reče Stipan zabrinuto. “Silikoni!?”

“Ma, jok, kakvi silikoni”, kaže dopisnik *Starih ognjišta*, “cura je na mistu, nema greške, nego, mislin, sve to skupa... nije zgodno... promini ti život.”

“A je”, složi se svećenik, “tu si u pravu.”

“A opet”, nastavi Linguz, “što je muškarac bez žene? Muškarac bez žene je kao govno na kiši”, zaključio on filozofski.

Svećenik ostade turobno gledajući preda se. Nije ni primijetio kada mu je Stanislav, mičući, opet sasvim nepropisno, kulu sa G1 na H7, pojeo pješaka. Prazan i nesretan u svome srcu, Linguzu se domalo ispričao nekakvom obavezom koju je bio sasvim smetnuo s uma i rastao se s njim.

Na drugome kraju sela, upravo nekako u to vrijeme, u bijelome sakou, izbrijan, namirisani, začušljani i s jednom vitkom ružom u ruci, Marinko je pjevušeći *Te tri slatke riječi* pokucao na Tatjanina vrata. Viđeni član emigrantske zajednice, koji se po ženinoj smrti posve

raspomamio pa počeo bojati kosu, odijevati šarene košulje i kititi se prstenjem, a nedavno su ga, kažu, vidjeli i u jednome disku gdje živahno đipa oko šiparica s čašom viskija u ruci, odavno je bio zamijetio ovu mladu udovicu, raspitivao se o njoj te držao vrlo osnovanim da bi se njih dvoje mogli sastaviti. Ona udovica, on udovac - kud ćeš prikladnije, činilo se Marinku, bio bi upravo grijeh da to ne učine. Čekajući pred vratima, on otre žute špicarice o nogavicu, dlanom zagladi frizuru, noktom iščisti vlakno junetine između zuba i maši se za zrnom grožđa s odrine iznad vrata. Iz usta mu izleti izbezumljena osa što je bila naselila zrno i, baš kao i Marinko, aspirala na slatki groždani sok. Preplašeni joj čovjek opsova mater. Iz kuće se nitko nije javljao, emigrant još jednom pokuca.

Rastavši se sa Stanislavom, don Stipan ude u župni ured. Tamo se okrenuo, zatvorio za sobom i ostao stajati tu pred vratima, nesabran, dok su mu se misli kovitlale, a žudnja razdirala utrobu. Tresnu čelom o drvenu ploču. Pa još jednom. Potom se uznemireno ushodao po sobi. Napokon sjede za stol, pomisli načas kako je čudno da ne osjeća ni trun želje za alkoholom, no to ga nimalo ne ospokoji.

“Faljen Isus!” viknuo je vlasnik praonice *Kroatien* i viđeni član emigrantske zajednice pred Tatjaninim vratima nestrpljivo. “Ima li koga!?”

Kada mu se nitko ne javi, Marinko pritisne kvaku - bilo je otvoreno. Bez imalo zazora on ude u kuću i stade zavirivati po sobama, najprije u dnevni boravak, onda u kuhinju, dvije spavaonice, čak i u kupaonicu. Nigdje nikoga. Na posljjetku se vrati u tinel i sjede u fotelju tik do stolića s telefonom. Ugleda svoj odraz u velikom zrcalu na drugome kraju sobe pa, kao da sokoli sam sebe, namignu, stražnjicom nekoliko puta poskoči na fotelji i nabode se na nešto. Zavlači ruku pod stražnjicu pa negdje iz fotelje izvadi četku za kosu. “Cccc”, cokće Marinko prijekorno vrteći glavom. Kao da je Tatjana upravo na njegovoj fotelji ostavila četku za kosu: tako se on već, posve siguran u sretan ishod ašikovanja s udovicom, udomaćio u njezinoj kući.

Pop je, s druge strane, bio puno manje siguran. Makar je u toj stvari mogao biti daleko samopouzdaniji od Marinka, bio je

prestravljen onim što je kanio učiniti i ruke su mu se doslovce tresle dok je listao bilježnicu s telefonskim brojevima župljana. Okrenu Tatjanin broj. U taj čas netko bojažljivo kucnu na vratima.

“Don Stipane”, rekla je svećenikova domaćica Ruža provirujući, “neka cura vas triba.”

“Faljen Isus”, reče Julija sramežljivo ulazeći.

“Navijeke”, odzdravi pop zatečeno, još uvijek sa slušalicom u ruci. Djevojka ude i zbunjeno stade na sredini sobe. “Sjedite... sjedite”, ponudi joj on zbunjeno.

Telefon je zazvonio u Tatjaninoj kući, odmah pokraj Marinka. Zazvonio je drugi put, i treći, četvrti... Da se javim, pomisli on, a onda ipak odusta.

“Ja imala veliki problem. Molim vas ko Bog”, rekla je Julija svećeniku tek što je sjela, “vi meni pomogli?” Don Stipan kimnu. “*Mein Vater*, Mo, tata...”, nastavi frizerska pripravnica nevična materinskom jeziku. “Vi znate moj tata, Marinko, on... buuuuuu!” raskrili djevojka ruke i strahotno raskolači oči, ne nalazeći prikladna izraza za očevu čudovišnu narav. Don Stipan se trgnu unatrag.

Upravo kao što se na drugome kraju sela u tome času trgnuo i Marinko kada je, tik pokraj svoje glave, začuo Tatjanin glas.

“Dobar dan, dobili ste Tatjanu”, začu se iz telefonske sekretarice, a emigrant od iznenađenja umalo poskoči iz fotelje. “Trenutno nisam kod kuće. Ostavite poruku poslije zvučnog signala. Piiii...”

“Ja našla *Freund*... kako se reče... momak! Ja našla momak”, objašnjavala je Julija svećeniku. “Momak - Stanislav! Vi znala Stanislav?” Don Stipan kimnu glavom. “Ja puno volila Stanislav, *aber mein Vater*, moj tata buuuuuuu!...”

“...On bude popizdila”, slušao je Marinko na drugome kraju sela zaprepašteno iz Tatjaninog telefonskog automata, jedne od onih budalaština koje je udovica pokupovala u svojoj očajnoj želji za boljim i ljepšim životom, besmislene naprave na kojoj nitko nikada nije ostavio poruku. “Ja znala moj tata”, kazivala je Julija ojađeno. “Kad ja njemu bude rekla za Stanislav - *mein Got!* To ne bude dobro!...”

“Ja vas molila...”, kršila je ojađeno ruke Julija.

“...vi razgovarala s moj tata”, čulo se iz telefonskog automata u Tatjaninome tinelu.

Sućutno kimajući sirotoj Švabici, nalazeći u njezinome slučaju

podosta sličnosti sa svojim vlastitim, don Stipan tek sada shvati da mu je slušalica još u ruci te je vrati na mjesto: na drugome kraju sela telefonska je sekretarica zamukla nenadano kako se i javila. Marinko je gnjevno zgrabi, tresnu njome o pod pa je stade bjesomučno gaziti.

Poglavlje jedanaesto

u kojemu se dvoji o kvaliteti domaćeg haiku pjesništva, a polemika bude okončana toljagom

Ako je Julija mislila da zna kako je gadna narav njezina oca, prevarila se. Pojma ona jadna nije imala kako divlji može biti njegov bijes. Sa svojim osebnim shvaćanjem roditeljstva, gdje je potomku legitimno uskratiti pravo na privatnost, oduzeti mu slobodu odlučivanja pa čak i život, tretirati, u najkraćem, svoje dijete bjednije negoli su naši pećinski praoci tretirali ratne zarobljenike, Marinko je, saznajući da mu se kći viđa s tipom koji sriče liriku, gotovo skrenuo pameću od gnjeva. Takav gnjev ne pamti se valjda od one strašne noći kada je Jahve sve egipatske prvorođence podavio kao mačiće. Po prilici s jednakom nakanom banuo je Marinko u župnu kuću te, ne našavši kćer, stao psovati preneraženog župnika da kakav je to način stavljanje se između oca i djeteta. Čak je i pljunuo pritom, a don Stipana je osobito zaboljelo kada ga je emigrant nazvao budalom pijanom.

“Sram te bilo”, kazao je Marinko prezirno, i plahog je seoskog pastira doista bilo malo sram. “Dovest ću ja tebi policiju ovde!” prijetio je razbjesnjeni emigrant, ne pojašnjavajući potanje razlog dolasku redarstvenih snaga.

Potom je izašao iz kuće i okrećući se u dvorištu stražnjim krajem auta zveknuo u stupić dvorišne ograde na kojemu je klesarska radionica *Bruno i sinovi* prije samo tri dana bila postavila jednoga krasnog mramornog kerubina kako kleči u molitvi. Stupić se zaljulja i anđeo pade, a Marinko iskoči iz auta bijesno gledajući oštećeni branik.

“I za ovo ćeš mi platiti!” vikne on svećeniku koji je užasnut stajao na vratima. Emigrant uzrujano zgrabi onoga palog anđela pa ga hitnu u obližnji povrtnjak, ravno u nasad paprika. “I još samo da te još jednon vidin sa svojom ćeron”, zaprijeti on još jednom, “ubit ću te ko zeca!”

Ni kod kuće nije našao Juliju, pa se iskalio na posteru u njezinoj sobi. Na slici nekakav zalizani dripac na motociklu besramno hvata

neku plavojku za dupe u rasparanim trapericama.

“Đubre jedno!” viče Marinko trgajući poster. “Kurva!” govori on otvarajući sada Julijin ormar. Stade izbacivati njezine stvari kroz prozor: bluze i jakne, džempere, rublje, sve što dohvati samo grabi i baca u dvorište. Dotrčaše uto Ivanka i Ante, Marinkova sestra i zet.

“Marinko, bogati, šta radiš?” kaže Ivanka. “Nemoj, svit nas gleda.”

“Boli me kurac”, kaže emigrant ljutito, “neka gleda. Neka zna da kurva više neće u moju kuću.”

“Marinko, pusti, ajmo gledat televiziju, ima jedan lipi kaubojski film”, umiljava se Ante, znajući da ovaj više nego išta voli kaubojske. Zbilja, Marinko stade.

“Koji je?” pita.

“*Rio Bravo*”

“Ajde ti u pičku materinu, to san gleda sto puta”, kaže Marinko pa još bješnje nastavi prazniti kćerin ormar.

Pod prozorom se odnekud pojavi Julija i uze cmizdreći skupljati robu.

“Eno je!” viče otac. “Eno je! Drolja! Ne dolazi mi više u kuću, jesi li čula! Ne dolazi mi u kuću, kurvetino!”

“Marinko”, vapi Ivanka, “nemoj, Marinko, jedino ti je dite...”

“Seli!” ne da se emigrant. “Seli, da te ne vidin više! Ubij se!” savjetuje on djevojku očinski. “Šta se mene tiče, moreš se slobodno ubiti!”

“I oću!” viče sada djevojka buntovno. “*Da wirst mich nicht wiedersehen!*”

“Molin!? Šta si rekla?!”

“*Du wirst mich mcht wiedenehen!*” ponovi Julija prkosno.

“Nikad te više neću vidit?! E, da san ja te sriće!” kaže vlasnik praonice *Kroatien* prezirno. “Ulazi u kuću, jeben li ti... Iss! Isti čas da si došla u kuću, pička ti materina!”

“Julija, dušo, dođi u kuću”, moli sada i Ivanka.

Marinko da će skočiti kroz prozor, a Julija uhvati bježati skupljajući na prsima nekoliko bez reda pokupljenih komada odjeće. Otac, međutim, odusta od skakanja, tek zavitla nekakvu cipelu za njom i ogorčeno pijunu.

Sutradan je ujutro, nešto sabraniji, otišao do Stanislava. Blatnjava bujica gnjeva, pomućena svijest za koju nisi znao što je sve u stanju

učiniti, danas se bila umirila, povukla u svoje korito. Osjećao se posve prisebnim, mržnja ga nije gušila. Ali ni on nju. Posrijedi bijaše kvalitativni pomak koji bi najbolje opisala pravna znanost: divljački zločin iz strasti, na koji je emigrant jučer bio spreman, tijekom noći je ustupio mjesto sasma civiliziranom predumišljaju da nekoga prvim avionom otpremi pred lice Gospodnje. Taj netko upravo je u dvorištu zalijevao ruže kada mu je Marinko poželio dobar dan. Linguz se ukočio od strave.

“Ajme, što su ti lipe ruže”, počeo je Marinko neočekivano prijateljski. “Ma, vidi što su šesne”, reče on udivljeno. Stanislav ništa, pilji preda se. “Moje nikad nisu bile ovake”, prizna Marinko nježno pipkajući žute laticice, “krupne, mesnate... svaka ti čast, majstore!”

“Fala lipa”, protisnu Linguz.

“Pa, reci mi”, pita emigrant znatiželjno, “kako ti to s njima kad su ovako lipe? Jel to neka kemija?”

“Bože sačuvaj”, osokoli se malo Linguz. “Nikakva kemija, samo puno pažnje i jedan pozitivan, kako bi reka, ljudski pristup. Znae, biljke imaju osjećaje, isto ko i mi. S njima sve moraš na lipe...”

“Ozbiljno?!” začudi se Marinko. “... Razgovarat s njima...”

“Ma, vidi bogati?!”

“... Pa i pivat in?!”

“I pivat?!”

“Kako da ne”, kaže Stanislav, “nekad in moraš i pivat!”

“Pa šta in ti pivaš?”

“Kako kad.”

“Dobro, za primjer, reci mi jednu pismu šta in pivaš”, uporan je Marinko.

“Za primjer primjera”, reče Linguz, “*Evo zore, evo dana*. Primijetio san da puno vole kad in to pivan.”

Marinko se uhvatio za kolac što je pridržavao jedan ružin grm i zaprepašteno gleda Linguz pa kima glavom makar mu ništa nije jasno, ni to da ruže vole ustaške pjesme, ni to kako se njegova jedinica zagledala u ovakvu budaletinu.

“A one tvoje pisme”, pita on sada. “I ti pišeš pisme, je li tako?... Je li to nešto što se more, onako, zapivat. U društvu, rečemo, ili u svatovin?”

Stanislav zvani Linguz se preznojava. Za tajnika Ogranka Matice

hrvatske, pjesnika, slikara naivca i sakupljača narodnih poslovice, za amaterskog meteorologa, promatrača ptica i aktivista Hrvatske najčistije stranke prava, za jednoga linguza koji je u selu već bio obilježen kao stan momak, ovo je posve novo iskustvo.

“Vidite”, reče pjesnik napokon, “to je poezija... Kako bi reka, haiku poezija”, bubnu on, a jato vrabaca baš u taj čas prhnu s obližnje koštele. Kao da su se i ptice preplašile stravične konačnice kojoj ovaj sastanak neumitno vodi.

“Poezija?!” kaže vlasnik praonice *Kroatien* zbunjeno. “To je nešto ko, rečemo, Tin Ujević, je li?”

“Slično”, reče Linguz, sretan što je njegov potencijalni tast barem za Ujevića čuo. “Slično, samo na japanskom”

“Ti pišeš na japanskom?”

“Pišen na hrvatskon, ali je, kako bi reka, japanska pisma.”

“Japanska pisma na hrvatskon?”

“E.”

“Ništa te ja ne razumin.” Stanislav grozničavo pošuti.

“To je...”, kaže on nakon podužeg razmišljanja očajno. “To je ko da vi, rečemo, sad kupite japansko auto.”

“Koje?”

“Za primjer primjera, *bondu*”

“To je govno od auta.”

“Ali vi ga, rečemo, isto kupite.”

“Nikad ja to ne bi kupio”, kaže emigrant uzrujano. “Ja od iljadu devesto i sedandesete vozin svoga merdana bez da san ijednon bio u mehničara. Nikad ja ti đubar što ti govoriš ne bi kupio. Đava!” viče Marinko. “Ne bi ni sio u njega.”

“Rečemo, onda”, smiruje ga Stanislav, “neka *hondu* kupi vaš brat Jure.”

Tišina. Marinko razmišlja o naravi svojega brata s kojim već sedam godina ne govori.

“E, vidiš”, reče on zadovoljno, “vidiš, on bi moga. On je budala, on bi baš moga kupit *japanca*.”

“Eto, za primjer, vaš brat Jure kupi japansko auto. Je li on onda Japanac?”

“On je govnu brat!”

“Ali nije Japanac?”

“Nije.”

“E, tako i ja.”

“Šta i ti?”

“Tako i ja pišen pisme što su i izmislili Japanci, a nisan Japanac, nego Hrvat”, kaže Linguz slavodobitno, a Marinko stoji prepadnuto, više i ne trepće od užasa.

“Mogu li se te japanske pisme baremko recitirat?” kaže on poslije jedne duge, mučne minute, već na izmaku zdravog razuma.

“Mogu.”

“Pa ajde.”

Linguz se neko vrijeme koncentrirao zureći u obzorje, a onda sklopio oči i nadahnuto izdeklamirao:

“U kužinici

dime se četiri pršuta

vijenac kobasica.”

Sekunde prolaze, čuju se traktori u daljini, vika iz sela i, vrlo prikladno, jecavo mrtvačko zvono sa crkvenog tornja. Stanislav je otvorio oči, gleda prestravljenog Marinka. Emigrant koji je preživio tri Udbina atentata, koji je, po vlastitom priznanju, čak i udavio kao mačku udbaša koji ga je trebao ubiti, ne može k sebi doći. Muči on, muči Linguz, stahotno je pogledati kakva je to golema šutnja.

“To je sve”, kaže Stanislav bojažljivo. “Sve?!”

“Više se ne smi.”

“Pa ko ti brani!?” pita emigrant preneraženo.

“Taki je propis”, reče Stanislav, bespomoćno šireći ruke.

Marinko stoji jedva kontrolirajući bijes koji mu je ponovno počeo vijati u utrobi, nervozno čupnu laticu s jedne od onih krasnih Linguzovih ruža.

“Aaaa!” zajauka Linguz. “Pomalo, pomalo...”

“Je li ovo nju boli, a?” kaže Marinko.

“Boli. Ona sve ćuti isto ko i čeljade”, pojasni Stanislav.

“A ovo?” upita Marinko pa čupnu još jednu. “I ovo je isto boli, a? Ovo je isto boli?” reče pa trgnu čitav cvijet i baci ga u lice suradniku *Starih ognjišta*. “Mater ti jebem bezobraznu, boli, a? Je li boli?!” viče on. “Đubre jedno neodgojeno, sram te bilo! Boli, a?! Tako i mene boli, srce me boli, vole jedan, kad vidin kako mi dite upropaštavaš! Pu!” pijunu emigrant zgađeno pa zgrabi onaj kolac o kojega se naslanjao,

iščupa ga iz zemlje i zamahnu put umne pjesničke tikve. Ovaj se izmače, batina ga samo okrznu po ramenu i kliznu niz ruku.

“Ajme meni, majko moja!” zavapi Linguz plačno, hvatajući se za nadlakticu.

“Je li boli?!” pita Marinko. “Je li te boli?!”

“Boli”, prizna Stanislav izmičući se.

“Neka”, reče emigrant približavajući se prijeteći, “bolit će te i jače.” Ponovno zamahnu, a Stanislav se okrenu i uhvati bježati. Marinko poleti za njim, no već nakon nekoliko koraka stane i zatopta nekoliko puta u mjestu kao da dijete plaši. “Jeben li ti majku na uranku!” viknu on za njim slasno. Puna mu usta te lijepe rime.

Poglavlje dvanaesto

gdje se pojavljuju dvije u selu svakako nesvakidašnje pojave, jedan general ijedna lubenica od dvadeset kila

Trup-trup-trup-trup-trup... tukle su o asfalt vojničke čizme ritmično, u dvoredu uz kraj ceste, pokraj vinograda i kukuružišta.

“Ne plač’ majko moja mila?”, prodera se promuklo jedan od regruta što su trčali okićeni granama i busenjem suhe trave.

“Ne plač’ majko moja mila!?” ponovio je vod poslušno.

“Rodila si ti debila?” zaključio, u najboljoj tradiciji vojničke lirike, solist gromko.

“Rodila si ti debila!?” složiše se vojnici jednoglasno.

“Pozdrav nadesno!” viknu poručnik koji je trčao uz kolonu.

Vojnici hitro, ne prestajući s trkom, iskrenuše vratove put otvorenog sivomaslinastog džipa koji je upravo prolazio pokraj njih. Mlad muškarac na suvozačevom mjestu, s generalskim epoletama na ramenima, uzvрати ovlašnim, bezvoljnim i posve nepropisnim mahanjem. “Kao da je na kolodvoru pa nekoga ispraća”, pomislio je poručnik jalno, kako su već niži oficiri uvijek zbog nečega jalni i uvrijeđeni na svoje pretpostavljene. Pogotovo ako su im pretpostavljeni njihovih godina ili čak mladi.

“Koliko je još do Smiljeva?” upitao je, sasvim nesvjestan zavidna pogleda koji je ispratio njegov džip, mladi general vozača.

“Malo. Za desetak minuta smo tamo.”

Visoki se časnik osvrnu na golemu lubenicu što je ležala na stražnjemu sicu.

“Šta misliš”, upita on, *“ima li u njoj deset kila?”*

“Gospodine generale”, reče vozač, *“ovako odoka, ja mislin da ima i jače: petnest-šesnaest, reka bi, najmanje. Ako ne i dvadeset.”*

“Čuj, dvadeset?!” reče general gotovo dječaćki udivljeno. Štošta je u njegovoj pojavi djelovalo još nezrelo i neskladno s njegovim visokim činom, pa ipak, general-bojnik Ivica Markić, štrkljast, crnomanjast momak sa svoje je nepune trideset i četiri bio zapovjednik divizije, u

borbi kaljen, višekratno odlikovani ratni junak, čak i opjevan od jednoga guslara, na kazeti koja je bila iznimno popularna među našim iseljeništvom.

“Zaustavi se!” zapovjedi on u taj čas, ugledavši ženu što je mahala pokraj crvenog BMW-a parkiranog uz cestu.

“Moremo li kako pomoć?” pita on žustro iskačući iz auta. “Bez goriva san ostala”, reče Tatjana.

“A jeben mu sve”, reče visoki časnik, “malo goriva će se nać. Je li tako, Miško?”

“Gospodine generale”, reče Miško ponizno, “ako dopustite: ona je benzinac, a mi smo dizelaši.”

“A onda ćemo je šlepat”, kaže general jednostavno. “Je li, gospođo? Oćete li da vas mi malo potegnemo?” upita on mangupski.

“Neka”, reče Tatjana tobože uvrijeđeno, “ne treba.”

“A nemamo ni sajle”, dometnu vozač skrušeno.

“Eto”, kaže udovica podrugljivo, “nemate ni sajle. Kakva ste vi to vojska bez sajle?”

General-bojnik zastade, zbunio se momak načisto. Iza zavoja je stotinjak metara niže sada izviri vod onih nesretnika okićenih granama i busenjem, cijelim poljem odjekuju njihove čizme, zveket oružja i kaciga, umorno soptanje i pjesma:

“Bilo vruće ili hladno, Časnici nas jebu gadno!”

“Ženo božja”, domislio se general Markić napokon, “pa nismo mi Hrvatski autoklub.”

“Ništa ja ne znan”, reče Tatjana mudrijaški, nadmoćno.

“Brojim sate, križam dane Do civila, moj dragane!” pjevala je vojska sada se sasvim primaknuvši. Mladi general ljutito nabi kapu i dreknu:

“Vod, stoj!”

Vod se užasnuto ukopa u mjestu i zašuti, začuše se cvrčci. “Gospodine poručniče!” reče Ivica Markić strogo. “Izvolite, gospodine generale!”

“Gospođa”, general pokaza na Tatjanu, “je ostala bez goriva, a mi smo dizelaši.” Poručnik, izmiren sa svojom bijednom sudbinom nižeg časnika, ostade zagledan negdje preda se, ničim ne odajući da je razumio što mu pretpostavljeni govori. Ovaj mu to naskoro pojasni: “Zato ćete je vi sa svojim ljudima sada odgurati do najbliže benzinske stanice.”

“Dosta mi je do kuće”, upade Tatjana.

“Odgurat ćete je do kuće”, ispravi se general. “Koliko je do vaše kuće?” upita on udovicu.

“Pa jedno sedam i po kilometara”, procvrkuta udovica.

“Sedam i po kilometara!” reče visoki časnik prezirno. “Što je sedam i po kilometara za hrvatskog vojnika i časnika? Za hrvatskog vojnika i časnika sedam i po kilometara je kurac od ovce! Gospođo, izvolite ući u vozilo.”

Gospođa ude u vozilo.

“Gospodine poručnice, postupite po zapovijedi!”

Poručnik je okretno razdijelio vod na grupe po četiri čovjeka koje će se u guranju izmjenjivati svakih pet minuta, a Tatjana je sjela za volan, stavila tamne naočale i upalila radio. Nasmiješeno mahnu generalu kada se crveni automobil s mukom otisnuo s mjesta, a ovaj se ukoči u stavu mirno kao da je metlu progutao, žustro prislanjajući ispružen dlan uz sljepoočnicu. Ulazeći u džip još je samo viknuo:

“Pjesma!”

“*Ne plač majko moja mila Rodila si ti debila*”, zatulio je tužno zbor sirotih galijota.

“Pička ti materina!” prosiktao je frustrirani poručnik gnjevno, gledajući kako se generalski džip udaljava i postaje sve manji i manji, da bi napokon nestao u titravoj jari što se dizala iznad asfalta.

Bruno i sinovi ponovno su namještali na stupić onoga mramornog anđelka što ga je Marinko jučer bio oborio stražnjim krajem svojega mercedesa. Svećenik je stajao pokraj majstora, osjećajući se obaveznim praviti im društvo, dok je stari Bruno, neizrecivo zamorno čeljade, bespoštedno zlorabio tu pristojnost mudrujući o državnoj politici, porezima, uvozu automobila, obrazovanju, djevojačkoj kreposti, bračnoj sreći, televiziji, nogometu, obrezivanju lozja... Pop bi valjda lipsao od tolikoga laprdanja, da ga nenadano nije izbavio džip što je skrenuo u crkveno dvorište.

“Zdravo, družo pope!” viknuo je vedro general iskačući iz automobila.

“Ivice!?” zaprepasti se don Stipan pa pride časniku, zagrliše se i izljubiše njih dvojica. “Otkud ti?” pita svećenik.

“Imamo manevre tu u okolici ovih dana”, kaže Ivica. “Malo si mi

smrša.”

“Ma, nisan, čini ti se... Nego, glupane jedan, što mi nisi javio da dolaziš?”

“Evo ga, sad i ti. Isti si mama”, kaže general. “I ona mi isto jutros: pa što se nisan javio, pa ona bi zaklala pivca da je znala, stavila bi kriv ispod peke... E, da ne zaboravin”, sjeti se brat, “tata ti je posla lubenicu. Miško, daj izvadi tu lubenicu otraga.”

Miško izađe iz vozila kilaveći se s golemim plodom u rukama.

“Nisu znali šta bi drugo pa je mama poslala staroga da kupi lubenicu. I vidi koliku je mrcinu kupio! Mora je u dućanu posudit kanolu da je dovuče do kuće. Dobro je živ osta.”

“Pa je li moga nać koju veću?” reče pop smiješeći se raznježeno.

“Ha! Šta kažeš?” general će upućeno. “Ovako odoka, ja mislin da ima petnest-šesnaest, ako ne i dvadeset kila u njoj.”

“Ngh!” prostenja Miško. “Gospodine generale, di ću s njon?”

“Nosite je u kuću”, kaže svećenik. “Ajmo svi u kuću. Jeste li ručali?” Mladi se general znatiželjno osvrnuo po kužini. Na skladnome licu isticao mu se, i čak ga činio zanimljivim, više nego što ga je poružnjivao, krivi nos, slomljen još u dječjoj dobi, kao posljedica udarca moćnim tomahawkom njegova starijeg brata, ovdje prisutnog Stipana. Opažalo se mače dosta sličnosti između njega i svećenika: obojica visoki, čvrste, ravne crne kose, a bilo je tu i nešto oko usta, što se najbolje vidjelo kada bi se nasmiješili. Obojica od oca školskog kućnog majstora i majke kućanice, iz skromna, ali čestita katoličkog doma, s velikim loncem za iskuhavanje rublja na starome štednjaku na drva, s mirisom mlijeka i cikoriije u zimskim jutrima smrznutih okana, s lijepim crvenim điranima u ruzinavim limenkama od marmelade i slikom Čudotvorne Gospe Sirijske na zidu, sa singlicama Vice Vukova, gdje je vazda tinjalo tiho, ali odlučno neprijateljstvo spram režima i pomno se njegovala svakovrsna netrpeljivost, osobito prema Srbima - general i pop bili su posvema različite naravi. Dok je stariji bio više na oca, bojažljiv i nesamostalan, drugi je naslijedio majčinu okretnost i samopouzdanje, bio drzak i divlji, umalo i delinkventan u pubertetu. Poslije se opametio i studirao strojarstvo, čak ga uspio i apsolvirati, da bi se, tek što je u proljeće '91. za mirisao rat, prijavio u gardu.

Vedar, bezazlen, gdješto i djetinjast momak tu se, i sam je sebe

začudio tom preobrazbom, pokazao neobično ozbiljnim i sabranim ratnikom, autoritativnim zapovjednikom, kojega su vojnici cijenili jer je bio odgovoran prema svojim ljudima i smion u akciji, a opet jednostavan, nimalo bahat i neotesan kako to časnici počesto znaju biti. Osim toga, imao je i sreće, pa je, unatoč bezbrojnim prilikama za to, od ratišta u Zapadnoj Slavoniji, preko Like i dubrovačkog zaleđa pa sve do Oluje, ostao u jednome komadu i dočekaio slasti života u četverosobnome stanu, gdje je nekoć stanovao neki drugi general neke druge vojske, iščekujući poveliku plaću svakoga prvog u mjesecu i unaprjeđenje o Danu državnosti. Ako unaprjeđenja bude. A ako ga i ne bude, nema veze.

“Pa šta je reć”, pita ga Stipan, “otkud ti?”

“Manevri, reka san ti”, kaže Ivica. “Tribalo bi trajat jedno sedam dana, ovde oko ovih sela pa, po kamenjaru, sve tamo do Hercegovine: pješništvo, topništvo, tenkovi, avioni... Pizdarija, šta ću ti pričat.”

“Oćeš u mene spavat?”

“Je li ti problem?”

“Ma kakvi.”

“Lipo ti je ovde”, kazao je general bratu požudno udišući miris pržene pancete na koju je Ruža upravo izlila ulupana jaja.

“Je”, prizna don Stipan. “Baš lipo.”

“Onda”, upita mladi braco, “kako si ti? Jebeš li mi štagod?”

“Ajde, ajde...”, reče pop posramivši se.

“Oprosti”, kaže Ivica nasmiješeno. “A, da znaš, ne bi ti volio bit u koži. Ozbiljno. Evo, nas dva”, reče general pokazujući na vozača, “baš smo maloprije naletili na jednu - koka ko avion! Je li tako, Miško?”

“Fantazija, gospodine generale”, složi se Miško ne odvajajući oka od kajgane što je upravo stigla za stol.

“Gospoda ostala bez goriva”, nastavi general, “stoji pokraj ceste, crveni BMW, nije baš najnovije godišće, ali nije bogami ni jeftin. Isto tako, kako bi reka, i gazdarica: onako, nije baš prva mladost, ali nije ni velika kilometraža. Šta ti kažeš, Miško?”

Vozač samo zadovoljno kimnu.

Već se pomalo spuštao modri mrak, zvijezde su zasjale i zrikavci se oglasili, oni što su se vratili iz polja iznijeli su lavore pred kuće i sjeli na bančiče, izuli se, zavrnuti nogavice, izmučena stopala spustili u

hladnu vodu pa ih trljaju jedno o drugo ježeći se od ugone. Iz smjera jezera oglasi se povremeno potmula detonacija: to netko dinamitom tuče ribu. Vukući se kao prebijeni, vojnici su upravo dogurali automobil u Tatjamno dvorište, popadali oko njega pa uzdišu i stenju.

“Fala van lipa, momci”, reče Tatjana. “Oćete li uć štagod popit?”

“Ne bi, fala na pozivu”, kaže poručnik.

“Ajde, baš dobro”, otvoreno će udovica. “Pravo da van rečen, u kući i neman nego vode.”

Zavaljen uz murvu mladi je poručnik gledao ženu kako ulazi u kuću i načas poželio mašiti se za službeni pištolj i sam sebi pucati u usta.

Tatjana je ušla i upalila svjetlo i televiziju, a onda ugledala smrskanu telefonsku sekretaricu na sagu. Saginje se, začuđeno razgledava plastične krhotine, vijugavu vrpču što se razvukla iz zdrobljene kazete, i ništa joj nije jasno.

“Ljube”, zove ona sestru, “jesi li vidila da mi je neko dolazio u kuću?... Neko mi je telefonsku sekretaricu razbio... E, telefonsku sekretaricu... Neman pojma, šta ti misliš?... Ma, Bože sačuvaj, kakvoga svita ima!... Jesan li zaključala? A bit će da jesan... Bogati, pa nisan blesava.”

“Kako je bilo u Splitu?” pita je Ljubica.

“Ajme, super”, kaže udovica. “Bila san u onoga iscjelitelja o kojien san ti pričala. Znaš, za one moje migrene... Tip je famozan: liči viskon... Kako viskon? Skuva čaj od viska”, zasmija se Tatjana. “Ma, nije, zajebajen te... Drži ti visak iznad glave pa ga onako lagano, skroz lagano vrti, a tebi se nekakva toplina širi kroz tijelo i nekako si sve lakši i lakši, reka bi, sad ćeš poletit. Duše mi moje, ko da ćeš poletit...”

“A znaš šta je ovde jučer bilo”, prekide je sestra. “Marinko Anđelijin se potuka s don Stipanom”

“Marinko Anđelijin!?” prenerazi se mlada udovica.

“E.”

“S don Stipanom?”

“E.”

“Pa zašto?”

“Neman ti pojma”, reče Ljubica, ali takvim tonom da odmah vidiš da ona o toj stvari ponešto ipak zna. “Po selu se svašta priča, ali ko će selu virovat.”

“Pa šta se priča?” upita Tatjana nestrpljivo.

“Šta se priča? Priča se svašta, znaš i sama kakvo je selo”, ogradi se Ljubica oprezno. “Kažu da se Marinko raspizdio jer da mu se ćer spetljala s popon”, reče ona pa zastade osluškujući sestrinu reakciju.

“Ćer?” protisnu udovica tupo, osjećajući u taj čas kako je nešto pritišće i guši u prsima. “Ona mala?”

“Kažu da mu je Marinko zapritio da će ga ubit ko zeca ako ga još jednon vidi s malon”, kaže Ljubica.

“Govno jedno!” reče udovica gorko dok su joj se oči punile suzama. “Govno jedno brezobrazno!” zajeca ona.

“A ti meni kako je on svetac”, korila je sestra udovicu. “Da je puno stidan. Ko curica da je. E, moja Tatjana, je li tebi tvoja Ljube odma rekla da to nije par za tebe? Kad san ti ja još govorila: Kam ga se, sestro! Budi pametna, ženska glavo! Ali, šta ćeš ti glupači pričat...”

Poglavlje trinaesto

u kojemu se ustanovi da izvanzemaljci nisu ništa posebno, a da u

Njemačkoj živi vrlo bezobrazan svijet

Spustila se sparina, ne možeš disati. Sve se posakrivalo po kućama, život utihnuo. Sporadično umre pokoji srčani bolesnik, oglasi se žalobno zvono, a ti staneš, u vrtu, među pomidorama, recimo, nasloniš se na motiku i rečeš: "Ma, Gospe moja, ko li je ono umro?" Prolaze tako vreli dani i zagušljive noći, mirno i bez potresa, nemaš baš puno o čemu pričati. Osim da su se jednome Jakovu tamo iz trećeg sela, cijeli kraj o tome priča, bili ukazali izvanzemaljci:

"Čuva san blago doli u polju, sidio na zidiću. Ovce pasu, ja se zamislio. Odjednon, Gospe moja, nekakvo svitlo ponad mene, nekakav čudnovat zuk se čuje, ko kad frižider zuči. Dignen glavu, kad tamo - svemirski brod. Nako, ko folcvagenova žabica je bio. Okrugle prozore je ima. Njizi trojica izašla, a jednoga san kroz prozor vidiyo da je osta unutra. Ne znan, more bit da ji je bilo i više, ali ja san vidio samo toga jednoga. Ova trojica izašli prida me. Nišan vidio da su imali ikakvoga oružja u rukan. A da su i imali, šta me briga, ima san i ja kosir uza se", pričao je šezdeset i šestogodišnji Jakov o posjetu izvanzemaljaca, bezazleno kao da su ga iz grada došle posjetiti kćeri sa zetovima, a svijet se sjatio oko njega pa kima glavama. Dovedi bili čak i jednoga paraplegičara u kolicima da ga vidjelac izliječi.

Mimo te zgođe, prekjučer se dogodilo da je od klimatizacijskog uređaja stradalo dvoje staraca. Sin s nevjestom i djecom bio otišao na more, a djed i baka ostali u kući pa klimu, zbog neopreznog rukovanja, namjestili na hladioničkih četiri stupnja Celzija. S tako ozbiljnim promrzlinama da ih je valjalo smjestiti u bolnicu, zatekao ih je poslije dva dana susjed, kojega je nemalo začudila pojava prozora zamagljenih s vanjske strane.

Školska se djeca pak rashlađuju kupanjem. Na jezeru se dječaci vrišteći bacaju s litica u zelenu vodu ili u grmlju debatiraju o žensko, anatomiji, odmjeravajući između sebe smežurana spolovila. Primjerci

su, dakako, većinom goluždravi. Tek jedan, nešto stariji doduše, znatnije je obdaren dlakama te njegovu vlasniku pruža stanovit ugled u društvu. Štoviše, zbog tih dlaka, opće je mišljenje, njemu treba vjerovati kada kaže da je ševio, dok su ovi drugi najobičniji lažljiva i mrtva puhala.

“Kako san je sinoć jeba, plakala je od sriće”, reče tako, na primjer, jedan mali žgoljavi, pomodrijelih usana i još drhtureći od studene jezerske vode.

“Ajde, jebi mater”, kaže drugi gnjevno, “s čin si je to ti jeba?!”

“S čin!? Vidi ga, kume”, reče ljudski mladunac uspaljeno, hvatajući se za prepone.

“Miguel, kako u vas u Meksiku zovu komarce?” pita Ivić trgovca koji mlatilicom koncentrirano vreba jednu muhu koja se zavukla u frižider pa oblijeće oko suhomesnate robe.

“Que?”

“Reko’; kako u vas u Meksiku zovu komarce?”

“*Mosquitos*”, reče Miguel.

“U nas ji ne zovu”, kaže invalid lukavo. “U nas sami dođu.”

“*Ole!*” dreknu trgovac tresnuvši u taj čas po komadu mortadele. Podiže pogled, pobjednički se naceri Iviću i namignu. “*Muertet*” kaže.

“Kurac”, reče Ivić zadovoljno, “promašio si. Utekla ti je.”

“Ho, ho, ho...”, nasmije se trgovac nadmoćno, baš kao što se ponekad zna nasmijati njegov idol iz serije *Ruže za moju dragu*.

“Smij se ti, smij”, reče invalid. “A vidi amo”, pokazuje on prstom kroz staklo na onu muhu gdje živa i zdrava blaguje ogoljenu kost od pršuta.

“*Diablo!*” procijedi Miguel gnjevno uvrćući brčić.

“Ho, ho, ho...”, zasmija se sada Ivić. “Nego, gledaj amo, pizdo, kako se tiraju muve. Imaš li malo stiropora?”

“Que?”

“Stiropora?”

“*Por que necesitas... a... a... stiropor?*”

“Vidi njega, šta će mi? Donesi pa ćeš vidit.”

“*Uno momento*” Trgovac nestaje negdje u skladištu i domalo se vraća noseći stiropor od nekakve ambalaže, pruža ga invalidu, znatiželjan što je ovaj naumio s njim. A Ivić odlomi komadić, prisloni ga na izlog frižidera, značajno pogleda trgovca i stade bjesomučno

trljati po staklu: gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjile! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik!... zacvili stravično u trgovini mješovite robe.

“Popizde od ovoga!” viče invalid ozareno. “Daje in na živce!”

“*Perdona?!*” urla Miguel s rukama na ušima.

Gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik!... struže Ivić pogleda zaneseno uprta negdje pod strop.

“Kažen, muve popizde od ovoga! Daje in na živce!”

“Daje i meni!”

“Muku ti Irudovu, ko da koljete mačke?” prodere se užasnuto Tatjana, koja je ovaj tren ušla u dućan.

“*Calla te, Ivić calla te?*”

Gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik! gnjik!... gnjik! gnjik!...

“Iviću, dobro je, nemoj više!” ponovi trgovac. Trgovinu ispuni blagoslovljena tišina.

“Daj mi dva praška za pecivo, šlag i litru kruškovca”, kaže Tatjana zlovoljno.

“*Ne volin te dragane za robu, neg za ono što štrapa po drobu*”, izdeklamira invalid značajno odmjeravajući udovicu. Ova ga, međutim, i ne pogleda, razgledava robu po policama, samo joj se kao malo smračilo lice. Ivić srkne piva iz boce, oblizuje usne. Napet je. Točno se vidi da bi provocirao ženu, a ne zna kako, čime bi razbio granitni bedem njezina prezira? “A vidi neviste...”, reče on na posljetku. Tatjana ništa. “A vidi nevisteeee...”, ponovi invalid razvukavši nekako osobito podrugljivo ono “neviste”.

Tatjana se ljutilo osvrne, gleda ga sva crvena i uspuhana nekoliko trenutaka i ne zna što bi. Onda se domisli: zgrabi Ivićevu štaku, dotad naslonjenu na pult, pa je gnjevno hitnu kroz blistavi pravokutnik vrata vani na ulicu.

“O, jeba ti ja mater i ćaću”, proštenja invalid očajno sve na jednoj nozi skakućući za bačenom štakom. “Jeba ti ja sve živo i mrtvo.”

“Jesi li gledala ono sranje šta je bilo sinoć u *Ružama?*” pita trgovac ženu turajući artikle u vrećicu.

“Nisan”, kaže Tatjana, “bila san u Splitu pa san se kasno vratila.”

“Bio potres”, počne trgovac uzbuđeno, “pa se pomakli temelji kuće i onda se otkrio don Franciscov stric Gabriel, kojega je u podrumu zazida don Franciscov ćaća, stari Antonio. Znaš, oni stan Antonio što je

umro prije po godine, jer ga je strefio infarkt kad je, da oprostiš, jeba onu sobaricu. E, a sad se pojavio njegov brat što ga je Antonio još prije četrdeset godina živa živcata zazida u podrumu da mu otme njegov dio nasliedstva. Doša, bogareti, ti Gabriel, vas raščupan, prašina po njemu, brada do pupka, a mršav... nema nego ovala”, podiže Miguel svoj mali prst. “Doša ti on, okriće se oko sebe, don Franciscu neugodno za popizdit. Najposli, kaže stric: ‘A vidin, probili ste zid od špajze...’“

“Imaš li čokoladni’ mrvica?” prekide udovica trgovca nestrpljivo.

“Si”, kaže ovaj uvrijeđeno.

“Daj mi kesu čokoladni mrvica i dva mlika.”

“Dobar dan.”

“*Buenos dias*”

Tatjana se mrzovoljno okrene da vidi tko je to ušao. Kad tamo, ma vidiš vruga, Julija Marinkova. Mala od Marinka Anđelijinog. Ona mala pičkica Švabica što se vrti oko popa.

“Imate li pive?” pita djevojka.

“*Uno momento*, da poslužin..”, pokazuje Miguel na Tatjanu.

“Curo, mogla bi se ti malo upristojit”, kaže udovica. “Ja ne znam kako je u vas u Njemačkoj, ali ovde u nas se drži do nekakvoga reda.”

“*Enschuldigen Sie*”, protisne Julija.

“Šta si rekla! Je li ti to meni, a?! Jesi li to meni rekla?! Slušaj, mala, ako ti zalipin dvi za uši, glava će ti se okrenit ko zemaljska kugla!”

“Oprostite”, kaže Julija uplašeno.

“Ma, šta oprostite”, razbjესni se Tatjana načisto. “Ma šta oprostite, đubre jedno brezobrazno, dabili đuuuubreee jedno brezobrazno! Sram te bilo! Jesu li te to ćaća i mater tako naučili?”

Julija se sva zajapurila od bijesa i smetenosti, gleda udovicu pa gleda trgovca. Sada se i on pomalo sabrao.

“Tatjana”, kaže, “Tatjana, bogati, pusti curu, nije ona ništa loše mislila.”

Udovica zaprepašteno zastade.

“Evo, sad si i ti na njezinoj strani”, kaže ona. “Svi protiv mene?! E, jeben ti život”, dodaje ona gorko. “Dosta ti je da je neko malo bolje potkožen i odma ga ljubiš u guzicu. Pu!” pljune žena zgađeno pa zgrabi svoju vrećicu i ode prema izlazu bez da je platila.

“Šta je, nevista?” dočeka je na vratima Ivić zajedljivo. Tek što se

vratio izvana, zadovoljan što se ponovno osovio na štake. “Malo si mi se raspizdila, je li, nevistaaaaa?” kaže invalid razvukavši nekako osobito podrugljivo ono “nevista.”

Tatjana zastane, ali samo načas, a onda zamahne nogom i svom snagom, felšom rasnog centarhalfa, zvekne u dno jedne Ivićeve štake. Aluminijska cijev ortopedskog pomagala ponovno zazveči na betoniranom prilazu dućanu.

“A-a-a-a-aaaaa!” zavapi Ivić, zamlatara nekoliko puta po zraku bespomoćno pružajući ruke prema do vratku, pa se na poslijetku ipak strovali na pod. Tatjana ga zadovoljno prekorači, poskoči kao preko psećeg govna na ulici, i izađe. “O, jeben ti ćaću i mater!” više za njom invalid plačno. “Jeben ti sve živo i mrtvo!”

Julija, kako i priliči odgojenu čeljadetu, priskoči mu pomoći da ustane.

“Šta ti sad oćeš?!” obrecnu se Ivić na nju. “Biži ća, krvi ću ti se napit!”

Julija uplašeno ustuknu, nemalo zatečena vrijednostima ovoga naroda koji pristojnost dočekuje bijesom, a ljubaznu ispriku uvredom. Pravo iznenađenje, međutim, tek ju je čekalo, već pred trgovinom.

“Mala! Ej, mala!” zvao je netko odnekud. Julija se zbunjeno osvrnu. “Mala!” začuje se ponovno.

Julija tek tada u crvenom BMW-u uoči ženu koja ju je maločas izvrijeđala u dućanu kako je zove kroz prozor.

“Mala”, ponovi Tatjana, “dođi malo amo!... Ma, dođi malo amo kad ti kažen! Vidi je, dođi amo, neću ti ništa! Majke mi mile, neću ti ništa.”

Julija bojažljivo priđe vozilu.

“Ti puno voliš onoga svoga”, kaže udovica. “Onoga svoga, znaš o komu govorimo, ti ga puno voliš, je li?”

Julija začuđeno izvi obrve.

“Vidi je, mala se sad pravi blesava”, kaže Tatjana. “Ona sad ko ne zna o komu mi govorimo. E, prijmo moja, pa nećemo tako, nišan se ni ja jučer rodila. Nego, slušaj, taj tvoj i ja smo odavno skupa. Ima i par godina da nas dvoje ljubujemo... I, znaš šta...”, Tatjana na tren zamišljeno zastade. “On i ja ti imamo dite... Maloga od dvi godine imamo... Ti kako oćeš, ali ja neću pustit da moje dite ostane bez ćaće. Jesi li me čula? Ja s njim imam dite i ja neću pustit da to dite ostane bez ćaće, a ti kako ‘oćeš...’”

Djevojka još nije dobro ni shvatila što joj je to Tatjana rekla, kada je ova upalila motor i otprašila niz ulicu. Julija je ostala zagledana za BMW-om bivajući pomalo sve utučenija. Pred užasnom spoznajom da njezin dragan ima drugu pa čak i dijete s tom drugom, osjeti se, više nego ikada, izdanom, i prevarenom, i poniženom, i napuštenom u jednome čudovišno opakom svijetu u kojemu niti ima volje za živjeti, niti ima snage za pobjeći. Ušla je u svoj automobil, čelom se naslonila na upravljač i sjedila tako izgubljena i ništavna. Onda je podigla glavu, zapiljila se u zid susjedne kuće, poželjevši načas da sa svih sedamdeset i pet konja svojega gane novog metalik srebrenog *golfa* tresne u nj.

Na posljertku se, međutim, vrlo civilizirano izvukla s parkirališta i pošla, dok je jad u njezinoj duši - tu je bila ponešto nalik svojemu ocu - pomalo destilirao u gnjev. Slučajno, upravo se za dvadesetak minuta dolje u polju imala sastati sa Stanislavom. Gotovo s veseljem se uputila onamo: sedamdeset i pet konja novoga *golfa* moglo se i korisnije usmjeriti.

Stanislav je čekao na zvizdanu, među čudno utihlim vinogradima. Zbilja, pomislio je u jednome trenu, zašto nema nikoga? Ali baš nikoga? U neko, drugo, prilici ta bi pojava kod pjesnika, suradnika *Starih ognjišta* i agitatora Hrvatske najčistije stranke prava, vjerojatno izmamila suzu nad zastrašujućim propadanjem vjekovne tradicije zemljoradnje u smiljevačkom kraju, našlo bi se tu jamačno i nadahnuća za pokoji srok, ali Linguz je sada imao drugih briga. Julija je, činilo mu se, u jutrošnjem telefonskom razgovoru, prvom nakon onog incidenta s razbjesnelim Marinkom, bila i pomalo rezervirana i nije mu dala sasvim jasan odgovor hoće li se povinovati ili će pak prkositi očevoj zabrani da se viđa s njim.

Bolno mu je bilo pomisliti da je ljubav okončana. Premda je takva bol, za pravo reći, bila čak i vrlo ugodna. Bilo mu je slatko zamišljati kako na studeni, u snijegu do pasa stoji pred Julijinom kućom, čeznutljivo gledajući prozor iza kojega djevojka u suzama crta srce na zamagljenom staklu. Toliko ga je ponijela ta slika da je umalo i zaboravio kako je sredina ljeta i do prvoga snijega ima najmanje dobrih četiri mjeseca. Tada ugleda auto u oblaku prašine u daljini. Potrči u susret djevojci.

Trči on k njoj, a ona vozi k njemu. Njemu srce tuče od uzbuđenja, a ona je sasvim smirena, potpuno načisto što joj je činiti. Udaljenost se

među njima iz časa u čas smanjuje. On raskriljuje ruke kao da ne može dočekati da je zgrabi u naručaj. I trči, i trči. Ona vozi, i vozi. On trči, i trči. Ona vozi, i vozi. Njemu nije jasno zašto ne usporava. A zbilja ne usporava. Makar mu je već na tri ili četiri metra. Prije tri. Evo, sada su već dva. Stanislav se u zadnji čas užasnuto baci u stranu pred jurećim autom i pade na gomilu građevinskog otpada pokraj ceste. Julija pak produži desetak-petnaest metara, a onda naglo zakoči. Šljunak zapršta pod kotačima.

“Julija!” poviče Stanislav. “Ljubavi!”

Ustaje i trči prema autu, ne shvaćajući još pravo što se maločas dogodilo.

“Ljubavi moja!”

Julija ga s mržnjom odmjeri u retrovizoru, a onda ubaci u rikverc. Automobil ponovno krenu na ubogog pjesnika i suradnika *Starih ognjišta*.

“Ljubavi moja!” viče Stanislav, a *golf mu* se primiče. I, baš kao i malo prije, ne usporava. “Julija, ljubavi!” povika Linguz još jednom, sada već panično, a onda se okrenu i stade bježati pred raspomamljenim vozilom.

“Julija! Julija, šta radiš!... Julija!... Ej, Julija!” dere se Stanislav sprintajući pred stražnjim krajem solidnog njemačkog stroja. “Julija!” viče on. “Julija, stani!... Ljubavi, nemoj!”

Julija napokon stade, Linguz isto tako. Dahće kao pas.

“Jeben ti”, kaže, “da znaš kako si me pripala.”

Djevojka sada ubaci u brzinu i silovito krene naprijed, ostavljajući Stanislava za sobom.

“Julija!” zadera se momak i potrča za autom isto kao što je prije bježao od njega. “Julija”, kaže, “stani di ćeš!? Julija, stani!... Ljubavi, vrati se!... Julija!” viče Stanislav trčeći za golfom koji biva sve manji i gubi se u oblaku prašine. “Juuuliiiiiaaa!”, urla Linguz.

Buuuum! - prolomi se u taj tren strahovito i negdje sasvim blizu, tako blizu da je Stanislava diglo od tla i bacilo u obližnju kupinu.

“Uuurrraaaa!” začu se odnekud jednoglasno i divlje, a nekakve spodobe nakićene granama loze, plavkastim od modre galice, protrčaše pokraj obnevidjelog pjesnika sa strojnicama, pucajući u kratkim rafalima.

Poglavlje četrnaesto

gdje ministri jedu janjeće glave, generali jedu grah, a obični vojnici jedu... da vam ne kažem što

Ustali su u pet i zajedno doručkovali. Pop je rano imao jednu zadušnicu, a Ivica je morao na teren. Mislio je čak još ranije poći pa sat prije ustajanja podčinjenima uzburanom uskratiti najslađi dio sna. S onim sasvim osobenim oficirskim sadizmom, u kojemu, dakako, nema ničega osobnog, nego je on u vojsci programiran i birokratski normiran kao regrutska porcija, guštere je valjalo istjerati iz šatora. Pred jutro, baš kada im dođu najljepši snovi, kada malo zahladi i zamiriše trava teška od rose, a oni spavaju kao bebice, ušuškam u sive deke iz kojih vire samo njihove neoprane noge... e, tada im je trebalo jebati majku. Ali, visoki se časnik sinoć dokasna zapričao, usput se i napio finoga misnog vina i sutradan se probudio istom kada ga je brat zazvao, s glavoboljom.

“Samo ću kavu popit”, rekao je mrzovoljno sjedajući za stol u kuhinji.

“Bogami nećeš”, rekla je Ruža oštro. “Evo ti ovde salame i sira, popi, bilu kavu, ako oćeš mogu ti i isfrigmat dva jaja, ali iz kuće mi nećeš izać dok se ne najideš ko čovik.”

Ivica začuđeno pogleda Stipana, ovaj veselo strignu obrvama kusajući kruh udrobljen u kiselom mlijeku iz otučenog plavog lončića s bijelim točkicama.

“Staljinizam”, kaže pop.

Kućanica ga sumnjičavo pogleda. Što mu je to staljinizam? Bit će kiselo mlijeko s kruhom. Eh, što sve neće naučiti od ovoga mladoga, školovanog popa za kojim povazan, po cijeloj kući skuplja libre. Pokojni don Luka, Bog mu dao pokoj, samo je igrao briškulu i tresetu. Koliko je samo tuka zaklala i očerupala, samo zato što je on, raspikuća, kartao u tuku ispod peke. “Jutros je don Stipan izio punu tećicu staljinizma”, reći će kasnije toga dana, kada sa sestrom bude trijebila grašak.

“Kakvi su ti planovi za danas?” pita pop brata.

“Devet-nula-nula”, kaže general službenim glasom, “oslobađanje Kilave glavice”

“Ajde, fala Bogu”, reče Stipan podrugljivo. “Baš san se pita kad će više naši oslobodit Kilavu glavicu.”

“Ah ne smiš o tomu nikome pričat, to ti je vojna tajna.”

“Uf, zabrine se tobože Stipan, “onda bolje da mi ništa nisi govorio. Ruže”, okrene se on sada svojoj domaćici. “Ruže, jesi li ti čula šta Ivica danas radi?”

“A?” zablene se žena.

“Jesi li čula kad je Ivica reka da u devet uri mora oslobodit Kilavu glavicu?”

“Nisan.”

“I bolje da nisi, to ti je vojna tajna.”

“Iz Zagreba su mi poručili da će vjerojatno i ministar doć”, reče Ivica.

“Koji ministar?”

“Obrane.”

“Ozbiljno!?” začudi se pop. “Kutleša?”

“Malo će u vizitu doć. Obać manevre i tako to.”

“Ajde?!... A je li i to vojna tajna ili mogu pričat okolo?”

“I to je vojna tajna.”

“A šta ako buden priča? Oću li ić u zatvor?”

“Nećeš”, reče general zagrizajući sendvič s mortadelom. “Samo ću te ja nabit nogon u guzicu.”

Džip s Miškom, koji je spavao na sicu zabačene glave i širom otvorenih usta, čekao ga je pred vratima. General Markić sasvim tiho priđe vozaču, nagne se nada nj i omiriše ga.

“Jeben ti sunce, Miško”, kaže, “opet zube nisi oprao.” Vozač se prene.

“Oprostite, gospodine generale, ali jesan, i s četkicon i s paston! Samo jutros u tri i petnest.”

“Pa šta si, blento, pra zube u tri u noći?”

“Doša san ovde u tri i po, jer san mislio da ćete se dignit ranije i dat uzbunu.”

“A je li?”

“E”, kaže vozač. “Cili logor je priča kako ćete dat uzbunu. Skoro

niko nije spava. Ili su spavali obučeni i s čizman...”

“Ajde, baš mi je drago”, reče general zadovoljno.

“...Samo san ja govorio”, nastavi Miško, “ajte, ljudi, lipo leć, kakva uzbuna, kakvi bakarači, nema van od toga ništa.”

“Pa šta si se onda diza u tri, kad si zna da od toga nema ništa?” upita ga Ivica.

“Gospodine generale”, kaže Miško, “za svaki slučaj.”

“Glup si”, kaže general spuštajući se na sjedište. “Vozi, Miško!” Vojnici, dočasnici i časnici, sve je kao opareno skočilo i kočilo se kada je Ivica došao u logor. Kad si general, baš svaka te budala pozdravi.

Ja sam kao dobra pica pred kojom se svima digne, pomislio je jednom mladi junak Domovinskog rata i nije bio baš načisto da mu se to sviđa. Ispočetka da, bilo je i veselo. Gdješto je znao izaći na asfaltirani plato vojarne i, kao zamišljen, šetati ukруг uz klupe na kojima su sjedili regruti, guslajući kako oni poskoče prislanjajući dlan uz sljepoočnicu svaki put kada on prođe. Dvadeset i četiri kruga, pomno je brojao, jednom je tako napravio, vojska je već bila izludjela i uhvatila bježati. Već kod sedamnaestog bio je ostao jedan jedini regrut, nekakav štreber iz Daruvara, koji ga je revno i po propisima pozdravio još sedam puta i pozdravio bi ga valjda još sedamsto sedamdeset i sedam, da Ivici više nije dosadilo. Zaustavio se, zgađen tolikom glupošću, zapovjedio mamlazu dvjesto sklekova, okrenuo se i otišao.

Dosadno mu je bilo i isprazno i s čežnjom se sjećao rata i glibavih rovova, i kako je devedeset i prve pokraj Petrinje zveknuo jednu osamdeset četvorku već kada su ovi iz tenka otkrili njegov položaj i osuli mitraljezom po njemu, i kako se devedeset i treće umalo smrztio na Velebitu, i kako su u Oluji zarobili jednoga mađioničara pa ga vodili svuda sa sobom da ih zabavlja, a ovaj jednom iz svilene marame nekako izvukao njegov pištolj, srećom prazan... Prošli su lijepi dani, kontao je Ivica Markić, danas se, k vragu, može radovati još samo kada njegova malonogometna momčad pobijedi na Memorijalnom turniru Rafael Vitez Boban.

U stožernom šatoru primio je odrješt prijavak od svojega zamjenika, pukovnika Antičevića, nadaleko čuvene ulizice i pokvarenjaka, i zlovoljno se zagledao u stol s prostrtim zemljovidom,

koji je nebrojivo mnogo nižih časnika tako iscrtalo crvenim i plavim da se tu više nitko živ ne bi snašao. Coknuo je zamišljeno gledajući kartu nekoliko puta tek reda radi i zagledao se u Antičevića.

“Šta je s Kutlešon?”

“Maloprije su zvali iz Zagreba: u dva i po ima doć.”

“Jesi li sredio Klis?” pita Markić. “Jesan. Kilo i po od rebara i glavu.”

“Nemoj da kapule fali.”

“Neće.”

“Helikopter?”

“Helikopter iz Splita u dva i deset, u Klisu je u dva i dvadeset, ovde u dva i po”, reče Antičević.

“Picikato”, rekao je visoki vojni časnik sasvim nevojnički.

Poznata je bila strast ministra Kutleše prema kliškoj janjetini i nemala su sredstva iz državnoga proračuna namijenjena obrani dosada otišla na kilogram i po od rebara i janječju glavicu, a o helikopterima da i ne govorimo. Ministra je osobito lijepo bilo gledati, svi koji su to vidjeli posvjedočit će o tome, kada bi se on, nakon što se nasitio rebara, natenane i gotovo forenzičarskom pomnjom pozabavio janječjom glavom. Tako fino bi on otrijebio i uglancao špicastu lubanju, da bi je komotno mogli izložiti u kakvom prirodoslovnom muzeju.

“Ja ću dočekat Kutlešu. Neka postave stol za dvojicu”, kaže Markić.

“Dobro”, kazao je Antičević, premda je Ivica odmah vidio da mu nije pravo. Pukovnik to nije znao sakriti, računao je na stol barem za trojicu. “Ne dan ti, pizdo”, pomislio je Ivica. “Da je neko drugi možda i bi, ali tebi ne dan!”

Ministar obrane bio je zdepasta, okrugla pojava, pomalo nalik vodenkonju. General Ivica Markić svaki put bi se začudio kolika mu je ruka i svaki put iznova bi mu se učinilo da je nekako veća negoli za prethodnog njihova rukovanja. Kao što je, uostalom, i bilo. Ministar Rajko Kutleša bolovao je od razmjerno rijetkog poremećaja u radu hipofize, od kojega su mu rasli dlanovi i stopala. Zbog toga već odavno nije nosio vjenčani prsten, a i cipele su mu svake godine morale biti sve prostranije, sa sve dužim vezicama. Osim toga, i glava mu je bubrila kao tikva, nos okrupnjivao i usne bivale sve mesnatije, što je njegovu i mače nelijepu licu davalo tup i umoran izraz, a zgodilo se počesto i da bi, na večerama, svečanim akademijama ili sjednicama

Vlade, od te svoje bolesti znao pasti u kratkotrajan i iznenađan san. Jednostavno bi mu glava pala na prsi i on bi na nekoliko Časaka zadrijemao kao penzioneri pred televizorom, a neupućeni bi se ustravili da možda nije umro.

Oni upućeni, međutim, pretvarali su se kao da se ništa nije dogodilo, kao što se i Kutleša sam, uostalom, pretvarao da mu nije ništa. Nitko tko nije želio upoznati njegov diluvijalni hercegovački gnjev, nije htio imati ništa s tim. Kao što već odavno nikoga nije prevarila njegova dobroćudna patuljasta pojava. Unatoč ne pretjeranom bistrom licu, Kutleša je bio vrlo okretna uma, prepreden i opasan. U hrvatskom političkom zvjenjaku on je bio nesmiljeni predator na vrhu hranidbenog lanca, možda i najmoćniji čovjek u državi, koji je uistinu cijenio samo ratnike. Ivica Markić bio je njegov ljubimac.

“Šta je, dragi?” pitao ga je za ručkom, dok je on blagovao svoju janjetinu, a Ivica vojnički grah sa suhim mesom. “Ljuti li te iko?”

“A ko će me ljutiti”, kaže Ivica cereći se. “Ko smi generala ljutiti.”

“Ne valja, dragi.”

Kutleša se drugima volio obraćati s “dragi”, ali je to samo iznimno zvučalo ovako prijateljski.

“Ne valja kad te niko ne ljuti”, zaključio je ministar obrane. “Misliš li se ženiti?”

“Ne mislin.”

“E, pa misli se. Oženi se samo da imaš nekoga da te živcira... Čisto da ne ispadneš iz kondicije.”

Markić se nasmiješi.

“Vidi njega”, kaže ministar. “Šta se keziš, dragi. Ne zajebajen te. Znaš li ti kako mene ona moja živcira? Jebeš mi sve, da mi nije žena, posla bi gardijsku brigadu da je satare... Kakav je grah?”

“Odličan.”

“I ja bi ga uzejo”, kaže Kutleša, “ali znaš, onaj moj...”

Ministar zastane, padne mu glava i momentalno usne. General počeka malo, a onda, kao slučajno, zvecne žlicom o tanjur. Kutleša se prene.

“...znaš, onaj moj čir”, kaže.

Ivica sućutno kimne gledajući oglodana janjeća rebra uz rub Kutlešina tanjura.

“Manevri? Sve u redu?”

“Dobro je”, kaže Markić. “Imali smo, doduše, jednu manju nesriću. Jedan civil zaluta u manevarske polje pa grunila granata pokraj njega. Srića, manevarsko punjenje, samo ga bacilo u draču.”

“Triba si ga ubit”, zaključí ministar jednostavno.

“Misliš?”

“Dašta”, reče Kutleša. “Nego, slušaj, di si sutra navečer? Iman ja ovde jednoga pajdaša iz emigracije. Pravi čovik. Naš. Ljudina...”

Ministar zastane, malko zijevne i sklopi oči. Spava. Ivica sjedi. Onda uoči nekakvu bubu uz rub stola, uzme je i ubaci u Kutlešinu čašu s vinom. Nakašlje se potihó.

“...Naš čovik”, nastavi Kutleša, “ljudina. Zove nas na večeru.”

“Bit će mi drago”, kaže Ivica.

“Ajde, dragi, živio”, kaže ministar.

Poglavlje petnaesto

u kojemu se ništa pod milim Bogom ne događa, pa slobodno možete preskočiti sljedećih nekoliko stranica

Manevri su silno razveselili Smiljevčane.

“Popeli se njizi šest šalabajzera na moju kajsiju pa mumaju i pljucaju špice”, pričao je Crni u gostionici. “Ja reko: ‘A koji ste vi, jeben li van se s materon?’ Kažu oni: ‘Barba, mi smo izvidnica.’ ‘Ma bogati!’ ja reko. ‘A je li to ‘oče reć da vas još ima doć?... Ala, silazi doli dok nišan vojnu policiju zva!’”

“A jeste li čuli”, javi se netko, “Kako je puka zvučni zid, u Matiše krava izgubila mluko.”

“Gospe mi, ne bi on puka da san ga ja šalova”, reče drugi.

“Šta?!”

“Pa ti zvučni zid. Krvi mi, ne bi on meni puka da san ga ja šalova.”

“Ajde, beno, šuti da te ne bi kogod čuju.”

“Što?”

“Pa ne more se zvučni zid šalovat.”

“A što ne bi moga?”

“Pa nije to pravi zid.”

“Nego kakav je ako nije pravi?”

“Pa zvučni.

“Pa kakav je ti zvučni?”

“Pa...”, zastane tip, “... zvučni zid!” kaže on jednostavno. “Jebi mater, nikad nisi čuju za zvučni zid.”

“Očevidom je utvrđeno da je u prekjučerašnjem požaru u šibenskom zaleđu, kada je izgorjelo trideset hektara šume i niskog raslinja, postradala i plantaža s još neutvrđenim brojem sadnica indijske konoplje”, oglasio se u taj tren sa šanka Markan odsutno. “M. J. (24), nezaposleni KV konobar iz Vodica, za kojega se osnovano sumnja da je vlasnik plantaže, a koji se u vrijeme požara zatekao među biljkama koje je skrivečki posadio i njegovao, sada je smješten na Psihijatrijskom odjelu Šibenske bolnice. Operativna obrada nad

M.J.-om bit će provedena čim se on prestane cerekati.”

“A jeste li vidili one crne puške šta ji vojska nosi? Ja san čuju da su američke?”

“Da, da”, kaže Iko upućeno, “američke. Šesto metaka u minuti!”

“Is, šesto!”

“E, bogati, šta si ti mislio - šesto metaka ko iz pičke.”

“Jeben ti sve”, uzdahne netko, “pa neka samo svaki deseti pogodi: šezdeset ljudi moš ubit!”

“U minuti!” naglasi Iko. “U minuti, kume!”

“Vrlo podmukao zločin dogodio se jučer u Đakovu, gdje je T.P. (33) ubio svojega slijepog susjeda Š.K. (57), s kojim inače već nekoliko godina ima neriješen imovinsko-pravni spor. T.K. je, vrebajući priliku, izdaleka pratio susjeda kada je ovaj sa svojim psom vodičem izašao u šetnju gradom. Kada je Š.K. hodao nogostupom uz jednu vrlo prometnu đakovačku ulicu, T.K. je dočekaio svoj trenutak i slijepčeva psa lijepim komadom mortadele namamio na drugu stranu ceste. Psić je, ne obazirući se na promet, pohlepno pojurio prijeko, povlačeći za sobom i svojega gospodara. Nesretni slijepac časak kasnije je završio pod kotačima kamiona s prikolicom u vlasništvu Slavonijatransporta, registarske oznake OS 123-E. Miješanac Babalu udomljen je kod jedne dobrostive obitelji.”

“Granata mu pala skoro pod noge, probilo mu bubnjiće kako je puklo”, pričao je Brico. “Izvadili ga iz kupine, krv mu lipti iz ušiju. Budala ne zna za se, samo cvili ko mačić. Srića njegova, bila manevarska. Da je bila prava, bome bi lipo zagnjojio.”

“Isusa ti”, kaže Crni ozareno.

“Ma ne bi ga Bog sastavio: ode Linguz Bogu na ispovid!”

“A luda čeljadeta, Gospe ti blažene!”

“E, da mi je njegovu glavu jedno dvi nedilje, baš bi lipo počinio”, reče Brico.

“Nisi se ti ni ovako puno umorio”, dobaci neki momak.

“Umorio san se na tvojoj mamici”, kaže Brico.

“D.V. (66), zaposlenu u javnom nužniku na pulskom autobusnom kolodvoru, policija je jučer privela zbog sumnje da je počinila težak prijestup iz oblasti gospodarskog kriminala. D.V. je, naime, već stanovito vrijeme malu nuždu, umjesto kunu, naplaćivala kunu i pedeset lipa, dok je za veliku nuždu uzimala tri umjesto dvije kune.

Poskupljenje od pedeset posto, dakako, nije učinjeno ni u dogovoru s Gradom, vlasnikom nužnika, a niti je konzultiran njegov koncesionar, poduzeće *Komunalac* d.o.o., nego je D. V. samoinicijativno povišala cijene usluga i razliku trpala u vlastiti džep. Nadležnima je sve to postalo sumnjivo kada je D. V. počela dolaziti na posao najnovijim mercedesom S-klase i govoriti o ljetovanju na Ibizi.”

“Kako to misliš - navođena raketa?”

“Lipo. More je navest da pogodi u picino oko. Pogodak u milimetar!”

“Matere ti?!”

“E”, reče Crni. “I to još ti moreš bit ovde, a da gađáš nešto sve ako ćeš doli u Splitu.”

“U Splitu?!”

“E!”

“A more li se tako gađat Sarajevo?”

“More, brate, i Sarajevo.”

“A more li Beograd?”

“Ja mislin more i Beograd.”

“A more li... a more li... a more li Pariz?!”

“E, jebi ga sad!”

“Nema problema ni za Pariz”, ogłosi se netko dolje iz kuta, “samo ti zajebancija. Raketa mora sist na autobus.”

“Šta se ti javljaš”, kaže Crni prezirno. “Štaaaa seeee tiin jaaavljaaaaš...”

“Jučer je održano ročište u građanskoj parnici između P.L. (56) i R.Č. (61). Kako smo već pisali, P.L. tuži R.Č. da mu je prodao kuću ne obavijestivši ga prethodno da se u njoj povremeno javlja duh njegova brata Z.Č., koji se prije dvanaest godina objesio na tavanu. U nastavku svojega svjedočenja P.L. je kazao kako duh za sobom ne gasi svjetlo u kupaonici, ne diže dasku na zahodskoj školjci i puši u krevetu, a osobito je nesnosan kada u tri ujutro stane navijati Dalibora Bruna. Suđenje će se nastaviti u ponedjeljak, kada će svjedočiti sudski vještak spiritist iz Škotske.”

“Tenk?!” Ne moreš ti tenk tako lako razbit, moj prijatelju. Šta si ti mislio, s otvaračen za konzerve doć prida nj? Čoviče, to ti je tvrdo! To ti je čelik u sendviču.”

Jedan što je dotad kibicirao partiju tresete stade se smijati.

“Šta se ti smiješ, majmune? E, dobro san reka, čelik u sendviču!”

Ovaj samo što ne padne sa stolice od veselja, a i još neki se počeli smijuckati vidjevši ga tako razdragana.

“Koji ste vi primitivci”, kaže čovjek uvrijeđeno. “Nikad niste čuli za čelik u sendviču!”

“Kra-ha-ha-ha-ha!” vrisne onaj kibic i uto sve živo što se zateklo u smiljevačkoj gostionici *Bevanda* prasne, otiru ljudi suze od silnoga smijeha.

Samo Markan ne mari ni za što:

“Pred Okružnim sudom u Splitu jučer je počelo suđenje M.P.-u (38) iz Prološca Donjeg pokraj Imotskog, koji je, prema optužnici, u veljači ove godine preko graničnog prijelaza Vinjani Donji htio prošvercati šest kineskih građana. Zanimljivost je da je M.P. već osuđivan zbog istog prijestupa, kada je prije dvije godine, preko istog graničnog prijelaza, pokušao ilegalno prevesti nekolicinu Iranaca. Upitan zašto je s Iranaca prešao na Kineze, M.P. je, ekskluzivno za naš list, kazao: ‘Kinezi su sitniji. Više ih stane u gepek.’“

“Bespilotne letjelice.”

“Šta ti je to?”

“Letjelice bez pilota”, kaže Crni. “E, jesi pametan.”

“Vidi njega. Bespilotne letjelice, vojska ji koristi za izviđanje.”

“Pa jesu li to jedrilice?” upita netko.

“Nisu. Jedrilice su bez motora, a bespilotne jedrilice su bez pilota.”

“Ja san mislio da su jedrilice na moru”, reče neki mudrijaš.

“E, pa ima ji i u zraku”, reče Crni. “Lete bez motora, samo na vitru.”

“Isukrsta ti!”

“Fala Bogu”, upada Brico. “Isto ko i zmajevi.”

“Za zmajeve ne znan”, ogradi se Crni. “Mislin, čujo san za njih, ali ne znan da ih vojska koristi.”

“Ja san te zmajeve vidio prošlo lito kad san bio u sestre na Braču”, kaže Brico. “Spuštali su se gori s brda, sa vrh otoka sve doli do plaže. Gospe ti blažene, ima u svakomu po deset metara u širinu.”

“Šta to?” osvijesti se gostioničar u tome času.

“Zmajevi na Braču”, reče Brico. “Ima u svakomu sigurno deset metara u širinu.”

“Zmajevi?!” reče gostioničar zgranuto.

“E”, kaže Brico jednostavno.

“A jesu li krvoločni!?”

Poglavlje šesnaesto

koje otkriva da je državna administracija puna homoseksualaca, ali se nađe i pokoji ispravan momak, prikladan za zeta

U vrtu su nejake stabljike rajčica, otežale od krupnih plodova, šarenim vrpčama od stare cicane veste vezane za jasenove taklje, pa tikvice i kukumari što zriju dolje sasvim pri tlu, pa duguljaste mahune u kojima bubre pjegava zrna graha, pa čvrste i sočne paprike i balancane, ljubičaste, sjajne i pune. Milošću Gospodina našega i službenice Njegove fotosinteze, obilno zalijevano, okopano i brižljivo oplijevljeno, sve to raste i buja tu pod terasom, milina za vidjeti.

“Nema ti ovoga u Njemačkoj, ćerco moja”, kaže Marinko Anđelijin svojoj Juliji. “Neee, neee.” Julija šuti. Marinko uzdahne. Pripaljuje cigaretu.

“Đava ti cigaretu odnio”, kori ga sestra. “Nema minut kako si onu prošlu bacio.”

Marinko ništa. Naslonjen na ogradu terase otpuhuje dim zagledan u daljinu iz koje se povremeno čuju plotuni i kratki rafali od manevara.

“Koliko je ono maloprije tuklo?” upita najednom. “Četiri i po”, kaže Ivanka.

“Četiri i po”, ponovi emigrant. “E, jeben ti, a u četn je reka doć.”

“Ima čovik posla”, tješi ga zet Ante. “Obaveze su to, moj Marmkica.”

“Šta ti mene zoveš Marinkica?” ostrvi se emigrant. “Otkad san ja tebi Marmkica?”

Ante ušuti, zbunjeno diže obrve i ramena, namiguje, kako i inače namiguje kada je nervozan. Tko ga ne zna, pomislio bi da mu se Ante ruga. Marinko ga zgađeno pogleda.

“Ispala ti je košulja iz gaća”, reče.

Ante uvlači košulju u hlače, popravljja kravatu, a Ivanka provjerava svoju modru haljinu prije nego što brat i njoj ne nade kakvu zamjerku. Samo se Julija ne miče, muči, uvrijeđeno zureći u prazno. Makar se i

ona, kao i svi, svečano odjenula, stoji u ružičastim lakiranim cipelama i bijelim hlačama malo pogrbljena. Marinko je svako malo opominje da se ispravi. Kako je to stala, jebem mu maloga miša.

Neobično je danas blag prema kćeri, ne više, ne psuje, u jednome času pokušao se čak i našaliti s njom. Julija, međutim, svejednako gleda preda se, nepopustljiva prema očevim nježnostima i laskama. Šuti, što i nije tako neobično, jer ona uvijek šuti, ali njezina je šutnja sada drukčija: samosvjesna i tvrdoglava, gotovo prijeteća. Nije to više ona plaha i pasivna, "sjedi drvo na drvo" Julija. Tvrdo stisnute usne i otvoren izazivački pogled - ako te, naravno, uopće i pogleda - otkrivaju kako je ova mekoputna i teška djevojka, od bezazlenog mladunčeta uglavnom ravnodušnog na roditeljski kavez, sazrela u zvjerčicu što te neprijateljski gleda iz kuta i samo vreba priliku da napadne. Marinko je zbunjen tom promijenom, možda čak malo i uplašen.

"Pogledaj", kaže pokazujući negdje u vrt. "Pogledaj kolika je ona pomidora! Ajde reci, kad si u Njemačkoj vidila onoliku ponudom? Kad si tamo ovako nešto? Nema toga u Njemačkoj, ćerce moja, jok, jok!"

Julija se i ne udostoji pogledati tu trofejnu rajčicu koja, dokazano, tolika može izrasti samo u submediteranskom podneblju i nigdje drugdje, pogotovo ne u Njemačkoj, nego samo prezrivo puhne kroz nos. Marinko se uvrijedi.

"A jesi čula", kaže tek da joj napakosti, "oni tvoj jučer lipo je zaginio. Granata mu nogu otkinila. Kako se ono zove... Stanislav! Bogami lipo zaginio."

Sada se Julija trgne, zaprepašteno pogleda oca. No, sada se on pravi da nju ne vidi.

"Mlatimudan bio u polju", kaže Marinko zamišljeno otpuhujući dim. "Šta je radio u polju, đava će znat. Lipo su rekli da se ne ide u vinograde ova dva-tri dana dok traju manevri", priča emigrant dokono i bez strasti, jer se njega, dakako, ta stvar i ne tiče. "Ali, šta ćeš ti budali objašnjavat. Budala ko budala, drago mu poginit pa ga jebi... Šeta ti se on u polju, kad, puče ti granata pokraj njega. Bum! Ode noga! Ostade ti moj Stanislav, jadna li mu majka, bez noge do kolina... Eeee", uzdahne emigrant sjetno, "šteta... baš šteta", kaže, "triba san pustit da ti on bude momak. Barenko bi se jadan, bez noge, ima za koga pndržavat. Ovako, bogami, ja ne znan kako će on sam. Go ko pištolj, bogati. Pa materi na

grbaču.”

“*Er hat die Frau!*” izleti Juliji.

“On?!” zaprepasti se. “On da ima ženu?! O, Bog s tobom, ćerce, di će on ženu imat? Da nije tebe smota... a ne bi ni tebe da si malo upućenija u situaciju ovde... ne bi taj vidio žene... Ma, šta, nikad je ne bi vidio. Samo na slikan... Nego, bogati”, okrene se emigrant kćeri, kao da se ovaj čas nečega sjetio, “ako si ti mislila da on ima ženu...”

“Marinko!” javi se u taj čas Ante. “Marinko, ja mislili da su ono oni”, kaže pokazujući niz cestu, gdje se vidi kolona automobila u pratnji dva policijska motocikla s upaljenim plavim rotacijskim svjetlima.

“Bome”, kaže Marinko uzbuđeno. “Bome ga evo... Slušaj amo”, okreće se on sestri i zetu, “nemojte mi sad pričat pizdarije, jeste čuli?”

Karavana s policijskim motociklistima ulazi u prostrano dvorište, Marinko se spušta stubama s terase, ministar obrane izlazi iz crnoga *mercedesa*.

“Marinko!” viče on razdragano. “Rajko!” viče Marinko. “Marinko!”

“Rajko!”

“Marinko!” kliče ministar.

“Rajko”, prošapta Marinko ganuto sada već u zagrljaju staroga prijatelja. Ljube se jednom, dvaput, čvrsto i muški, pa se odmakli jedan od drugoga i gledaju se nekoliko časaka u tišini. Njih dvojica, suborci još iz onoga turobnog vremena kada se u zadimljenim emigrantskim gostionicama, pod Poglavnikovom slikom i paskom jugoslavenske tajne policije, uz pivo, šnaps i oglodane teleće kotlete, snivalo nezavisnu Hrvatsku.

“Jeben ti kruv”, kaže Kutleša, “otkad te nišan vidio.”

“E”, reče Marinko.

“A dobro mi izgledaš, znaš, dragi”, reče ministar obrane veselo. “Baš dobro. Da san peder, bogami, ne bi se puno mislio.”

“Ajde, ajde”, kaže Marinko sramežljivo, “o čemu pričaš...”

“O čemu pričan?” reče ministar smiješeći se. “Ej, Marinko, Marinko, blaženi Marinko, blago ti se. Moj dragi, da ti znaš koliko je taki u državnomu vrhu.”

“Bogati?!”

“Pedera?!” kaže Kutleša. “Ima ji, bog ti jadan, ne moreš se obranit od njizi. To samo vata za guzicu.”

“Ajde?!”

“Ma da vidiš samo... Nego, samo čas... Alo, pioniri”, okreće se ministar sada svojoj pratnji, “ajmo, svi na čevape!”

Sve što je tamo stajalo smjerno čekajući daljnje naloge svojega šefa, tajnica, vozači, tjelohranitelji i policija, bez riječi se potrpa natrag u vozila i ode.

“Kako ti to...”, kaže Marinko zadivljeno. “Samo ajmo...”, emigrant mahne rukom, “i šišaj!”

“Jesi vidio?” kaže Kutleša. “Ni ja se još nisan navika.”

“Bome bi se ja brzo navika... E, slušaj, najprije ti iman nešto pokazat”, reče Marinko pa zavjerenički primi Kutlešu pod ruku. “Dođi malo amo”, govori on vodeći ga negdje iza kuće. Tamo, pod jednim grabićem, užetom vezano za mješalicu za beton, bezazleno pase jedno maleno janje. Marinko vedro strigne obrvama i stavi prst na usta, kao da je to janje nekakva golema tajna o kojoj nije preporučljivo pričati uokolo, pa čučne i pomazi životinju. “Vidi ga”, šapne.

“Janje”, reče ministar u po glasa raznježeno.

“Naše janje”, upozori ga Marinko.

“Naše hrvatsko janje, dragi”, dopuni ga Kutleša.

“Naše hrvatsko janje”, složi se Marinko.

“Jeba on mater svoju”, prošapće ministar ganuto.

“Sad će mi doć čovik da nan ga uredi za večeras.”

“Samo nemoj, bogati, da ga sređuje isprid mene”, kaže ministar.

“Znaš kako san ja osjetljiv na krv.”

“Ma, nemaš brige, prijatelju”, reče Marinko. “Sad ćemo mi lipo u kuću, malo pršuta i sira, onako po domaću, a?... Jooooj, Rajko!” zacvili iznenada i ničim neizazvan emigrant od dragosti.

Mnogo je vremena prošlo od onoga dana kada je Rajko, nevičan njemačkome, kokodačući i mlatarajući laktovima, preplašenim prodavačicama u jednome frankfurtskom supermarketu pokušavao objasniti da traži piletinu, a onda naišao Marinko i vidio da je posrijedi kokoš koja je njegove gore list. Prijateljstvo koje se tu izleglo, u ožujku '67., između obrtnika i dvadeset i sedmogodišnjeg pravnikar koji tek što je umakao iz Jugoslavije, sadržavalo je nebrojeno mnogo pojedinih janjaca i pijanih zakletvi, jedno kumstvo, pa drugo kumstvo, pa pokušaj atentata na Kutlešu u Barceloni, kada je Marinko platio velik dio troškova liječenja, pa organiziranje kampa za gerilsku obuku u jednoj šumi blizu Stuttgarta, koje je neslavno propalo kada je jedan

naš iz Gospića tromblonom ubio mladunče medvjeda...

Štošta su toga njih dvojica skupa prošli, makar su zapravo bili posve različite naravi: Marinko oprezan i razuman, konzervativan materijalist, a Kutleša ishitren, nestalnog zanimanja, vjetrogonjast i slab na žene. Dok se prvi ozbiljno brinuo možda samo za boljitak svoje praonice auta, potonji je šalabazao uokolo s lažnim putnim ispravama, pisao za emigrantske novine koje je sam izdavao, svađao se i mirio s Luburićem, kontaktirao s IRA-om, Crvenim brigadama, Baader-Meinhofom, Palestincima, nacistima, maoistima, baskijskim separatistima i inim luđacima i idealistima iz revolucionarnog podzemlja ondašnje Europe. Zbilja, da ih i tražiš, teško bi našao dva tako različita čovjeka kao što su bili Marinko i Rajko, pa ipak, njih su dva bili neobično privrženi jedan drugome. Kutleša je volio Marinka zbog njegove jednostavne seljačke pameti i zdravog nagona za preživljavanjem, koje je u svojim člancima često isticao kao jamstvo nacionalne opstojnosti, dok je oskudno obrazovanom Marinku imponirao pustopašni intelektualac što je tako lijepo znao kazati ono što on sam misli ili možda tek naslućuje i još nesiguran je li uopće u pravu, te ga je mnogo puta, kada bi se Kutleša zatekao bez pare u džepu i krova nad glavom, primio k sebi, nahranio ga i napojio, a da nikada nije tražio nikakve naknade za to.

Rajko Kutleša, sada ministar obrane Republike Hrvatske, vraćao mu je uslugu. Veliku uslugu.

“Jesi li mi sredio ono?” pita Marinko, samo što su sjeli za stol u blagovaonici, tiho da ga ne čuje Ivanka, koja iznosi veliki pladanj s pršutom. Rajko namigne da je sve u redu. “Je li on ovde?” kaže Marinko.

“Ovde”, kaže ministar obrane. “U brata. Brat mu je ovde u vas župnik.”

“Naš župnik?” začudi se Marinko. “Don Stipan!?”

“Jebi ga, ne znan kako mu je ime. Samo mi je reka da je župnik.”

“Ma, bogati...”, reče vlasnik praonice *Kroatien* zamišljeno. “A on?... Reka si mi da je pukovnik?”

“General!”

“Čuj, general!?”

“E, dragi”, kaže ministar, “a šta si ti mislio, da ću ti ja nekakvog posranog pukovnika dovest? Za moga kuma samo najbolje!”

“Ma, ne bi se ja bunio ni da je pukovnik”, prizna Marinko skromno.

“Bog s tobom”, kaže ministar zjevnuši. I onda zadrijema usta punih pršuta i kruha. Kunja s glavom na prsima nekoliko sekundi. Onda se trgne i nastavi poduzetno žvakati.

“A dobro”, reče Marinko, “kako ti kažeš... Nego, on je momak?”

“Momak pravi. Na mistu... Nema ga na svitu kako je to dobar momak”, kaže.

“Mislin, momak je... Nije ženjen.”

“Nije ženjen.”

“Pa misli li se ženit?”

“Ja mislin da misli. Što se ne bi ženio?”

“E, jeben ti”, kaže Marinko ustreptalo, “samo da još to uredin. Moj kume, nemaš pojma koji mi je to teret.”

“Ma, nemaš problema”, tješi ga kum. “Sve će se to uredit. Samo ji triba pustit, da se malo, kako bi reka, onjuše, da se naštimaju jedno na drugo... Nego, di ti je mala?” pita.

“Julija!” zovne Marinko. Nitko se ne odazva. “Julija!...” Opet ništa. “Ivanka, di je Julija?” pita Marinko sestru. Ivanka samo slegnu ramenima.

Samo što se otac maknuo uskočila je u automobil i odjurila kao bez duše. Pouzdan njemački stroj prašio je i poskakivao razlokanim seoskim putovima. Usput umalo nije oborio Ivića što se po zvizdanu vraćao iz dućana i pijan se ljuljao na štakama, psujući nekoga nerazumljivo.

“Jebi mater i ti i on koji te napravio tako blesava, đubre jedno, govno i guzica, da te jeba!” viknuo je invalid za njom, ali Julija se, usplahirena od ljubavi i grižnje, nije ni osvrnula. Oštro je zakočila, rastjeravši jato kokošiju što su dokono zobale mrvice i opuške u dvorištu, pa bez kucanja i pozdrava utrčala u kuću.

“Stanislav!” viknula je. “Stanislav!”

U staroj kamenoj kući s neravno ožbukanim zidovima obijeljenim vapnom, gdje je nad starim kamenim sudoperom cvjetala tamna plijesan, bilo je tiho. Samo ju je Gospa gledala sa zida dobroćudno se smiješeći, a u zdjeli na frižideru zrelo je plastično voće.

“Stanislav!” poviče djevojka povirujući i u konobu s rasušenim bačvama i prašnjavim komadima užegle pancete što je visjela pod

stropom od crvotočnih greda.

“Stanislav!” zovnula je sada ponovno u dvorištu put soba gore na katu, pa se hitro uspela kamenim skalama na balaturu nadsvodenu odrinom. Masivna, pri dnu natrula dvokrilna vrata, što su se zatvarala starinskom bravom s velikim ključem, zacviljela su kada je ušla, baš kao i jelove daske na podu, izbijeljene mnogim ribanjima. Bilo je vlažno i prohladno unutra.

“Stanislav!”

Tapiserija s prizorom lova, na kojoj su lovci s perjem na šeširićima puhali u rogove, a psi isplaženih jezika jurili za jelenom što je zamaknuo u gaj, visjela je na jednome zidu, dok je velika lutka u vjenčanici od tila nezainteresirano zurila staklenim očima, zavaljena u kutu staroga otomana pokrivenog kariranom dekom.

“Stanislav!”

Iz druge sobe zaškripi postelja.

“Stanislav!” potrči Julija. Sav izgreden po rukama, ramenima i prsima, sa zavojima oko glave koji su pridržavali velike tampone od gaze na ušima, Linguz je ležao samo u gaćama, plahtom pokriven do pasa, sklopljenih očiju, lica iskrivljena u bolnu, neobično ružnu grimasu.

“Stanislav!” zavapi Julija sućutno. “*Mein lieber Stanislav!*” *Mein lieber* se i ne pomaknu. Svejednako leži rastvorenih usta teško uzdišući. Osvijestio se tek kada mu je Julija prišla i strgnula plahtu s bokova.

“Julija!!!” drekne Stanislav, onako oglušen, koliko ga je grlo nosilo.

“O, Stanislav”, jeca Julija, “tvoja noga, ti imaš noga! O, *mein lieber Stanislav*, ti imaš noga!”

“Julija!!!” dere se Linguz kao utopljenik. “Julija moja!!!”

“O, Stanislav!” cvili Julija. “Julija ljubavi!!!” urla Linguz.

“*O, man lieber!*” zacvili djevojka liježući pokraj njega na postelju od persone i po. Grli ga i cjeliva, a on je grabi izranjenim rukama i skida joj majicu preko glave. Ona mu, ne vadeći jezik iz njegovih usta, tura ruku u gaće. Stanislav joj raskopčava hlače i spušta ih do koljena. Dalje ih se batrganjem rješava Julija sama. Za to vrijeme on je skinuo gaće i rukom sramežljivo pokrio svoj spol. Ona mu pažljivo odmiče ruku i prima njegov nabrekli ud u svoj topli mali dlan. Penje se na njega.

“Aahhhh!” uzdiše Julija osjećajući kako je razmiče i ispunja njegov kurac.

“Aaaaaaa!!!” rikne Stanislav, baš kao onaj jelen što je tamo na tepiseriji zamaknuo u gaj.

Poglavlje sedamnaesto

donosi prepirku je li Hrvatskoj potrebno atomsko oružje, a tu je i uspomena na udbaša koji je pleo džempere

Janje na raznju vjerojatno je najčistiji simbol onoga svirepog i primitivnog patrijarhalnog svijeta što ga nazivaju balkanskim. Pod jedan, nema gastronomskih kerefeka koje bi prikrile činjenicu da je tu okrutno umorena jedna životinja. Dapače, kada se na žaru isuši lubanja i iskolače se ugase oči ovčjeg mladunca, to se ubojstvo doimlje još jezivijim. Potom, posrijedi je uistinu vrlo primitivna jestvina. Njezini su sastojci samo sol i meso, ništa što nije poznavao i prahistorijski čovjek. Dodajmo tome da ni posluživanje jela nije ništa složenije: jede se samo s kruhom i mladim lukom. Na posljetku dolazi ono patrijarhalno. Cijeli postupak pripremanja jela, od klanja i deranja životinje do komadanja pečenke, događa se bez žena, a nerijetko je tu vrhovni autoritet upravo najstarija muška glava u kućanstvu. Pokraj svega ovoga, dakako, neporecivo je kako je posrijedi izvanredna hrana i zato valja razumjeti ministra Kutlešu koji, nestrpljiv kao pučkoškolic pred ekskurziju, samo u potkošulji gleda gdje Brico lopatom podmeće i poravnava žeravu pod pečenjem.

“I, kažeš, od perilice”, reče ministar pokazujući na uređaj što vrti ražanj.

“Od vcšmašine”, ispravi ga Brico. “Izvadi se elektromotor iz stare vešmašine i nema boljega za ispeć janje.”

Kutleša odustane od toga da upozori kako je perilica isto što i vešmašina, nego samo zadivljeno uzdahne.

“Ej”, reče, “čega se naš narod neće sitit.”

“Ima jedan u Lovreću”, govori Brico trljajući oči nadražene dimom, “što je od motora od fiće napravio helikopter.”

“Helikopter!” zapanji se Kutleša. “Pa je li poletio?”

“Nije”, kaže Brico. “Ko je vidio da se od motora od fiće more napraviti helikopter.”

Ministra obrane obuzme neugodan dojam da je ispao kreten, ali

opet ništa ne reče.

Gore za stolom na terasi sjede Marinko, Ante i general Ivica Markić. Razgovor je zamro i svima je malo neugodno pa Ivica jede pršut, Marinko nervozno bubnja prstima po stolu, a Ante se ukipio s rukama u krilu i gleda preda se kao da ga slikaju za osobnu kartu. Marinko iznenada zlovoljno ustaje i odlazi u kuhinju gdje Ivanka reže povrće za salatu.

“Još je nema?” pita.

“A nema, moj Marinko.”

“I nije ti rekla di će?”

“Nije.”

“Sigurno ti nije rekla?” ponovi Marinko paranoično. “Nije, Marinko, duše mi moje.”

Emigrant se sumnjičavo zapilji u sestru, tražeći na njezinu licu makar sićušni znak da laže, pa da joj tresne glavu o kredenac. Ivanka je zanijemjela od strave. Marinko, međutim, na posljertku samo duboko udahne i vrati se na terasu.

“Šta vi mislite, gospodine generale”, obrati se on Ivici sjedajući,

“triba li nami atomska bomba?”

“Ne triba”, reče Ivica vojnički rezolutno.

“Čuj, ne triba?!”

“Gledajte, nuklearno oružje je pod jedan skupo”, objasni Ivica. “A pod dva, potpuno je besmisleno u malin vojnin sustavima ko što je naš.”

“Pa nišan ja mislio na veliku atomsku bombu”, brani se Marinko. “Nego jednu malu. Nako, za jedno deset iljada ljudi... Ne moramo je, na koncu konca, ni bacit, samo neka je ona u garaži.”

“Skupo je, gospodine Marinko.”

“Našlo bi se”, kaže Marinko jednostavno. “Virujte vi meni, mladiću, za to bi se uvijek našlo...”

“Šta bi se našlo?” pita Kutleša koji je taj čas došao.

“Para za atomsku bombu.”

“Joj, Marinko”, uzdahne Kutleša. “ti si jedan ovako, kako bi reka, puno osjetljiv čovik. Ja to znan po sebi jer san i ja taki. Ti bi sad, kako si jedan veliki Hrvat, tio da Hrvatska bude nuklearna velesila. A to ne triba, razumiš, ne daj da te osjećaji ponesu. Ne triba bit Hrvat samo u srcu, nego i ovde...”, kucne se ministar po čelenki, “ovde, moj dragi!

Ajde, kaži, koji će ti kurac atomska bomba?”

“Bacio bi je na Beograd!” ispali Marinko vedro.

“C-c-c-c-c”, zacokće ministar prijekorno. “Nikad se nećeš opametit! Nikad se ti, moj Marinko, nećeš opametit. Ali, znaš šta, dobro je da ima ljudi ko što si ti. Dobro je! Da ima tako, kako bi reka, strastveni Hrvata, jer upravo to je jamac našega sretnijeg sutra. Ajde”, kaže Kutleša svečano primajući čašu, “živili!”

“Živili!!!”

“Ante!” zovne u taj tren Brico dolje iz svojega ognjenog inferna. “Ante, dođi mi pomoć skinit janje.”

“Dobra večer”, ogłosi se Julija što se nekako najedanput, izronivši kao sablast iz mraka, stvorila tu pokraj stola.

“Dobra večer, ćeri”, odzdravi joj otac slatko. “A di si ti dosad?”

“Ma, imala neki posa u selo”, kaže djevojka uljudno. “Malo se zadržala”, govori ona, ali nekako smireno i sretno, bez onoga ružnog grča što je posljednjih dana plašio njezina oca. Marinko samo što ne trepće od dragosti, što ima tako drago i pitomo dijete.

“Pa nemoj tako”, kori je on blago. “Nemo, da kum Rajko čeka. Sićoš se ti, dušo, kuma Rajka?”

“Sića”, kaže Julija.

“Kaže se sićan”, ispravlja je otac.

“Sićan”, ponovi Julija poslušno.

“Baš je velika cura narasla”, hvali je ministar obrane.

“Jesi vidio, kume Rajko”, kaže otac ponosno.

“A imaš li momka?” pita je Kutleša.

“Nema, kume Rajko”, veli Marinko nekako tužno.

“Tako velika cura pa da nema momka”, čudi se kum Rajko. “Pa di je to red.”

“Evo ga!” reče Brico radosno, noseći veliki plitki plavi lonac prepun komada tople janjetine. Iskežena lubanja na vrhu, rasječeni butovi, vitka rebra okolo, prhka brončana kožica i drhtavi loj stoje na sredini stola i svi su učas zamukli kao da je blagost i ljubav Božića ušla u njih. Onda se zdušno prihvatiše jela, glođu, žvaču, grizu, hrskaju, cuclaju, čerupaju, komadaju, mljaskaju, otirući se sredinom još toplog kruha ispod peke, salatu gotovo da nitko nije ni pipnuo.

“Od-li-ćan!” zastenje Kutleša. “Baš odličan!” Brico smjerno zatrepće okicama.

“Ej, dico moja”, uzdahne ministar, “više od trideset godina smo mi ovo sanjali, a, Marinko’... Znaš šta mi je ovi dana palo na pamet?” okrene se on svojem emigrantskom pajdašu. “Oni Kraljević iz Rijeke? Je li ono bio iz Rijeke?”

“Koji?” pita Marinko. “Ne znan na kojega misliš?”

“Oni što je pleo džempere?”

“Bome ti ne znan.”

“Ja mislin da je bio iz Rijeke”, nastavi ministar. “Čovik, taj Kraljević, pleo. Baš lipo pleo: džempere, rukavice, kape, šalove, šta god ‘oćeš je pleo. Bičve!? Nema problema, isplest će ti i bičve... I sad, mi u Frankfurtu sidili za stolon, ko što mi sad ovde sidimo, i u gostioni se razgovarali o politici, gledali šta ćemo činit, dogovarali se... a ovi Kraljević ništa. Plete. I šuti. Šuti i plete. Privrće one svoje igle i ne miša se u priču. Mi mislili, jebi ga, čovik plete, šta ima veze, neka plete ako voli... Sićaš se, Marinko, Jukiću je bio ispleo crven-bijeli-plavi džemper s velikm grbon na prsima?”

“E, toga se sićan!” reče Marinko.

“Krasan čovik”, kaže ministar. “I baš divno lipo pleo. Ali, šta... bio udbaš!”

“Bogati?!” zapanji se Brico.

“Da, da, moj dragi”, ponovi Kutleša razočarano. “Udbaš! A znaš kako smo ga otkrili!”

“Kako?”

“Taj Kraljević kako je pleo, klupko vune mu se vuklo doli po podu od gostione. Kad šta, u neko doba neko ti od nas, ne sićan se više ko, njemu ugazi na to klupko. A on ti se, moj dragi, ljutnu pa, onako u bisu i ne misleći, kaže: ‘Nemoj, bre, na vunu da mi staješ!’”

“Isusa ti!”

“Nemoj, bre, na vunu da mi staješ”, reče Kutleša značajno.

Marinko dlanom otire rukom oči pa zastenje, učini se gotovo kao da će zajecati.

“Šta je, dragi?” pita ga Rajko.

“Ma, ništa”, govori Marinko umalo kroz suze, “ovako kad pričaš... ne znan... sve mi se skupilo...”

“Dobro je, dragi”, grli ga Kutleša sućutno. “Dobro je, kume moj, sve je dobro...”

Sada ponovno jedu. Mirisna se smiljevačka večer spustila na njih,

leptiriće se skupljaju oko žute lampe. U selu kupaju djecu prije spavanja, a netko je možda već i umoran zaspao s novinama u ruci i naočalama na nosu. Život se utišava, u grmlju možda još sušne poneki zeko što je samo čudom izmakao mjesnom lovačko-sportskom društvu. Ministar Kutleša upravo je zadrijemao za stolom s janjećom glavicom u rukama. Ante, Ivanka i Brico začuđeno se pogledavaju, samo se Marinko, koji zna što je posrijedi, pravi kao da se ništa ne događa. General Ivica mangupski namigne Brici, a onda drekne:

“Dvadeset do asa!” Ministar se prene.

“Može”, reče on misleći, onako iza sna, da s Predsjednikom igra belu.

Svi se ispotiha nasmijaše, Rajko Kutleša je malko zbunjen.

“Gospodine generale”, reče Marinko, “pa kako je u Zagrebu, more li se na ovu skupoću?”

“Pa more, snalazin se.”

“Je li dobra generalska plaća, a?”

“Pa onako.”

“Žena ne grinta?”

“Nisan oženjen.”

“A niste oženjeni?” zaprepasti se emigrant.

“Isto ko i naša Julija”, doda Ivanka tiho.

“Šta ko i naša Julija?!” prasne Marinko. “Šta se ti mišaš, glupačo jedna?! Kakve veze imaju gospodin general i naša Julija!?”

“Marinko”, smiruje ga Kutleša. “Marinko, smiri se, nije ti sestra ništa loše mislila.”

“Ma šta ona nije mislila? Šta ona uopće ima mislit?”

“Marinko, ej! Marinko”, kaže Kutleša, “smiri malo. Šta si se odma' ražestio? Šta je žena krivo rekla? Dvoje ljudi ovde, oboje mladi, lipi, šesni, što ne bi malo izašli i provešeli se? Ne govorimo mi ni o kakvoj ženidbi, Bože sačuvaj, kakva ženidba, nego da general Markić, koji je već par dana ovde pa je čeljadetu i dosadilo, fala Bogu, komu ne bi dosadilo, malo izađe s Julijon, malo se provešeli, malo, kako bi reka, počine od posla. Je li tako, Ivice?” pita ministar mlađeg Markića, koji je kao i malo zbunjen. “Što ti ne bi malo, evo, recimo sutra, izaša s Julijon?”

“Vrlo rado”, reče Ivica spremno.

“Eto, vidiš”, kaže ministar Marinku zadovoljno. “A ti se odma

ljutiš... Julija, draga”, obrati se Kutleša djevojci, “bi li ti svome kumu učinila veselje pa malo izašla s Ivicon? On ti je jadan ovde sam, nikoga ne zna, treba mu malo društva. Je li, Julija, oćeš li ti poslušat svoga kuma?”

“*Natürlich*”, kaže Julija nasmiješeno.

Marinko se trgne, na nekoliko trenutaka zaprepašteno gleda kćer. Onda mu se ozari lice.

Poglavlje osamnaesto

gdje se jedan muškarac, na užas jedne čedne postarije kućanice, sprema na razvratni sastanak sa stanovitom damom

Četrnaestog kolovoza mnoštvo svijeta iz čitave srednje Dalmacije pješice hodočasti Čudotvorno, Gospi Sinjskoj. Iz udaljenijih mjesta, pjevajući nabožne napjeve i moleći ruzanje, podu već u popodnevnim satima. Bude tu i djece, i staraca i invalida na štakama, a oni osobito bogobojazni idu bosu. Sve se to, uoči blagdana utječe Velikoj Gospi za zdravlje i sreću, jer je Blažena Djevica onomad Sinj čudesno spasila od turskog nekrsta. Vjera u njezinu čudotvornost ne jenjava, makar se Turska u međuvremenu dosta promijenila.

Don Stipan se pogotovo nije bavio takvim heretičkim dvojbama. U civilnoj odjeći i tenisicama predvodio je skupinu župljana koja je bodro i veselo, pjevajući "Ima jedna duga cesta", na hodočašće pošla već po žegi u tri popodne. Oko pet, nakon prijeđenih desetak kilometara, entuzijizam je znatno splasnuo i prvi su odustali. Točnije, njih četvero su se zaustavili da se malo odmire. Ni pola sata kasnije ista četvorica su viđena - zapravo, jedan se zaklinje da ih je vidio, a drugi nije baš siguran - kako se hodočasnicima belje i pokazuju dugi nos iz autobusa *Kiketransa* koji je prošao prema Sinju. Tu sada, u nerazumnom gnjevu kakav već zna spopasti umorne ljude, padaju teške, vjerniku i hodočasniku sasvim neprilične riječi, rada se nejedinstvo i zavist. Jedna bakica prosvjeduje da ona od šezdeset i nešto pješaci kao bena, a neka gospoda se voze u autobusima. Pastirsko poslanje don Stipanovo sad je u teškoj kušnji, sve mu je teže zadržati blagost i mir u srcima vjernika.

Nedugo nakon Stipanova odlaska na hodočašće, Ivica je stigao u dvorište župne kuće.

"Miško", pita on vozača zamišljeno, "imaš li ti kakav hobi?"

"Molin?!"

"Neki hobi, nešto što voliš raditi kad si slobodan, da malo odmoriš živce?"

“Volin gledat televiziju.”

“Jebi ga, Miško, nije to hobi. Hobi je kad nešto radiš, razumiš? Šta radiš kad ništa ne radiš?”

“Ništa”, kaže Miško razumno.

“Ajde, jebi mater”, reče Ivica, “glup si ko ovca. S tobom se čovik uopće ne more normalno razgovarat. Ono što san te tio pitat je”, kaže general odrješito, “sad je četri i petnest i ti si slobodan do pet i po. Šta ćeš radit u tih uru i kvarat dok te ja ne buden triba?”

Miško se grizući usnu grozničavo zapilji kroz blatnjavi vjetroman.

“Zaboravi”, reče mu general izlazeći iz auta, “boli me kurac! U pet i po da si mi se nacрта na ovon iston mistu”

Tatjana se počesljala i namazala usne, potom se unijela u ogledalo i počela sjenčiti kapke. Činila je to posve odsutno, koncentrirana na nešto što kao da je izvan nje, kao da ona u ogledalu nije ona sama. Onda se u jednome trenutku ipak susrela sa svojim pogledom, ponovno postala svjesna sebe i pomislila kako se nema zašto šminkati, kako je, za priliku u kojoj se domalo ima naći, zapravo i glupo da bude namazana. Komadom toaletnog papira obrisala je usne i bacila papir u zahodsku školjku. Vir iz vodokotlića učinio joj se vrlo prikladnim dramatičnoj emocionalnoj odluci što je stajala pred njom. Dabogda te voda odnijela, pomislila je, baš kao u onoj popularnoj pjesmi. Onda je, sasvim neestravno, dodala: Đubre!

Nazula je sandale i izašla iz kuće. Uhvativši kvaku na vratima automobila duboko je udahnula. Ruke su joj malo drhtale. Nije zapravo bila načisto što bi još kazala svećeniku i zašto se po ovome zvizdanu zaputila k njemu. Znala je što neće: neće ga kumiti da je voli i strahovito se sada stidjela svoje slabosti onoga dana kada je zavapila: “Don Stipane, niko neće ništa znat.” Gotovo je s tim, nikada ga više ništa neće moliti. I ne voli ga više. Ne. Ćao, đaci! Prošla baba s kolačima, moj pope. Da, to će mu danas reći: Prošla baba s kolačima. “Bože, koja sam ja bila glupača”, rekla je u sebi. Najradije bi samu sebe ispljuskala sada kada zna da je patila za tim glupim popom i ushićivala se njegovom šepRTLjavom nevinošću, a on da je, stoka, cijelo vrijeme ljubovao s drugom.

Najprije je mislila da ga ubije. Sinoć je usnula nasmiješena, zamišljajući kako dolazi na pola mise, kao u američkim filmovima, s

pištoljem u ruci i čarapom s okruglim otvorima za oči preko lica. Hitrim korakom ona prilazi oltaru i puca u zaprepaštenog svećenika, dok se ministranti bacaju na pod, a babe vrište od užasa...

Na poslijetku je odustala od toga nauma. Ne isplati se robijati zbog budale, zaključila je.

Ivica se istuširao, presvukao u civilnu odjeću i spustio u kužinu. Rekao je da neće ručati, jer da se s jednom curom već dogovorio za ručak. Samo je uzeo malo grožđa.

“Kad se onda Stipan vraća?” upitao je zobljući krupne grimizne bobice sorte kardinal.

“Sutra iza podne”, rekla je Ruža perući suđe. “A di ti to imaš íć?”

“Restoran se zove *Copacabana*”, kaže general.

“A, doli u Joze ideš...”, kaže Ruža. “Nemoj da ti padne na pamet meso naručit.”

“A šta”, pita Ivica, “ne valja mu meso?”

“Nije”, reče Ruža, “nego je danas Gospin post.”

“A to...”, kaže Ivica. “Dobro si me sitila.”

“S kin ideš?”

“Jedna mala ovde iz mista. Julija se zove.”

“Ćer od Marinka Anđelijinog?”

“Ne znan... Valjda... Znan da joj se ćaća zove Marinko.”

“Je, to je Julija od Marinka Anđelijmog. Mala Švabica?”

“E.”

Baš tada nekako Tatjana je ušla u župnu kuću, kad je začula ime svoje suparnice. Zastala je tu u predvorju i pritajila se osluškujući razgovor iz kužine.

“Pa šta ćeš ti s njon?” upitala je Ruža.

“A ništa”, kaže Ivica, “iden se malo proveselit s divojkon.”

“Govno!” pomislila je udovica. “Još se hvali!”

“Znaš, nemoj se puno igrat”, rekla je Ruža čedno, “to je jedna dobra i poštena mala.”

“Dobra i poštena!?” ponovi general podrugljivo. “Moja Ružo, da si ti vidila kako ona mene, tako dobra i poštena, gleda. Majke mi mile, očima bi me izila! Pa di ja to smin odbit?! Da i ‘oću, ne smin..”

“Oooo, stoko jedna bezobrazna!” rekla je Tatjana u sebi ogorčeno.

“...Je malo deblja”, nastavio je Ivica tamo u kužini, “ali zato ima

dobre sise. Da si ti vidila koje sise mala ima! Oooovakve!”

“Gade!” prošapta Tatjana gnjevno.

“Molin te, nemoj mi takve stvari govorit! Ja to ne želin ni znat”, pobunila se Ruža.

“E, i ti si mi fina”, kazala je Tatjana u sebi. “On jebe šta stigne, a ti se praviš blesava.”

“...Osin toga”, nastavila je Ruža, “nemoj se igrat s curon. Ovde su ti cure malo onako staromodne: ako je ne misliš zenit, ne pačaj se. Upropastit ćeš malu.”

“Dobro je i rekla”, zaključila udovica iza vrata.

“E, sad ga i ti...”, negoduje Ivica. “Šta ću je upropastit ako se malo proveselin s njon. Malo joj pipnen sise...”

“Evo ga, opet on!” kaže Ruža.

“Đubre!” šapne Tatjana.

“Ma, da,, Ružo”, reče general, “šta fali da se malo proveselin dok san još ovde. Sad u pet i po ću se vidit s njon u to, *Copacabani*, malo se pomazit, pa posli svak na svoju stranu. Lipo će bit i meni i njoj, a ako nan bude baš puno lipo, ko zna, mogli bi koji put i ponovit.”

“Ja san ti rekla svoje, a ti radi kako oćeš”, kaže kućanica tvrdo. Tatjana se tada počne natraške iskradati, ali tek što je koraknula, lupi nogom u crvotočnu ispovjedaonicu što je tu u predvorju stajala rashodovana. Ukoči se prestrašena stiskajući zube.

“je li ono nešto udarilo?” kaže general. “Bit će propuh lupa vratin”, reče Ruža. “Ima li još grožđa?” upita Ivica.

Istodobno, na drugome kraju sela Linguz je, izgubljeno buljeći u svoje ruke, sjedio na postelji s onim svojim zavojima na ušima. Od one eksplozije sve mu je ispretumbano u glavi, misli mu se gusto i kaotično roje, i strašno mu se spava, i ne razumije baš najbolje što je to Julija smislila: zašto je otvorila ormar pa trpa njegovu odjeću u stari kartonski kovčeg što ga je njegov otac još tamo pedeset i treće donio iz Belgije?

“*Geh Weg!*” podvikne djevojka na njega. “Nema vrime! *Schnell!*”

Stanislav, čuđenje u svijetu, gleda je otvorenih usta.

“*Du musst dich anziehen!*” pojasni mu djevojka rukama pokazujući kao da prebacuje košulju preko ramena. “Roba! Stavi roba na sebe!”

Linguz se počne nevoljko zakopčavati, a Julija, klečeći pred otvorenom ladicom komode, zastane razmišljajući što još mora

ponijeti. Sva je ustreptala, nasmiješana i ustrašena istodobno. Veselje i užas miješaju se u njoj još od jučer poslije podne, kada je, blažena u postkoitalnom zagrljaju sa svojim draganom, odlučila pobjeći od oca i, suprotno njegovoj volji, udati se za Stanislava. I hvata je na trenutke neobuzdan, živčani kikot kada pomisli kako je sinoć bila draga i krotka, kako je odglumila, koliko je samo bila pokvarena, kada je smješkajući se pristala izaći s onim mladim generalom. O, kako li će se *papi* iznenaditi kada vidi da je nema!

Kada shvati, ona će već biti daleko. Ne zna sada točno gdje. Možda u Splitu? Zaposlit će se u nekakvom frizerskom salonu, poslije i otvoriti vlastiti. A Stanislav će pisati. Mogli bi lijepo živjeti od njegovih pjesama, jednom joj je pričao o tome: da svaki dan napiše po pet pjesama, a nikakav mu problem ne predstavlja napisati pet pjesama dnevno, pa da za svaku dobije samo po pedeset kuna - to je dvjesto pedeset kuna dnevno - sedam i po tisuća kuna mjesečno - osamdeset godišnje. A za osamdeset tisuća se već može kupiti dobar rabljeni auto i još da ti ostane.

Razumnim i štedljivim životom jednoga će dana kupiti kuću s talijanskim pločicama, s umjetničkim slikama po zidovima, s bibliotekom u salonu i čupavim bernardmcmem ispruženim na sagu salona. Stanislav će, u svilenom kućnom ogrtaču i papučama, otpijati konjak iz čaše od teškoga, brušenog kristala, zamišljeno zureći u kamin, a onda će doći ona, posve naga, pa će voditi ljubav obasjani crvenim jezičcima, i onda će ona na vrhuncu zavrištati od sreće, a bernardinac će začuđeno podići glavu... hm!... Možda ipak psa u tako intimnim časovima izbace iz sobe...

Tako je sanjarila Julija, izbezumljena ali sretna, spremna suočiti se s budućnošću sasvim drukčijom od one koja joj je bila namijenjena. Izbavljenje iz očeva ropstva činilo joj se sada tako lakim da se sama sebi čudila zašto to već puno prije nije učinila. Potom se okrenula prema svom junaku i ustanovila da se on posve krivo zakopčao. Najdonjim pucetom promašio je za čitave dvije rupice pa sada nemoćno gleda taj nerješiv misterij da mu je jedan kraj košulje u visini pupka.

“Stanislav”, opomene ga voljena nježno i uhvati ga raskopčavati.

Tatjana je kao furija uletjela u kuću i iz regala u dnevnoj sobi

počela izbacivati: batenjsko glačalo, magnetnu narukvicu, set za manikiranje s kompletom umjetnih noktiju u smaragdne zelenoj boji, digitalnu budilicu s radijom, videokasetu *Tajne majstora ikebane*, stolni usisivač, komplet noževa od najfinijeg inox-čelika, anticelulitski masažer, par vozačkih rukavica, anatomski jastuk, *Novi zavjet u stripu*, kutiju čaja za mršavljenje, platinastu vlasulju, sprej za osvježivanje prostorija s mirisom dinje, upaljač u mramornoj figurici Bude, barometar, lampu s originalnim japanskim slikarijama, *Stari zavjet u stripu*, termofor, pepeljaru s likom Majke Božje Lurdske...

“To!” prošaptala je ugledavši napokon još neraspakiran, kompaktni fotoaparatus za podvodno snimanje, “za nezaboravne snimke vašeg ljetovanja”, kako je, pokraj slike neke egzotične ribe iz Južnokineskog mora, stajalo u katalogu trgovačkog društva *Marijana* d.o.o. iz Hrvatske Kostajnice.

U tom trenutku zazvoni telefon. “Tatjana, ja san.”

“E, seko.”

“Slušaj”, kaže Ljuba, “krivo san ti rekla: nije pop s onon malon od Marinka Anđelije, nego je...”

“Je, moja Ljube. Je”, prekine udovica sestru.

“Šta je?”

“Don Stipan *servisira* malu”, kaže Tatjana gorko. “Sad san na svoje oči čula.”

“Ozbiljno!” zaprepasti se Ljube.

“Majke mi mile”, zakune se se Tatjana. “Sad se u pet i po ima s njon nać u restoranu u Joze.”

“Jeba on sliku svoju!” reče sestra.

“Jesi vidila govna”, kaže Tatjana. “Ali, znaš šta, uzela san sad aparat za slikanje pa ću otić tamo i uslikat ji kako se ljube.”

“Tatjana, nemoj se zezat”, reče Ljube. “Pusti bogati budalu!... Tatjana!... Tatjana!... Tatjana!” ponavljala je sestra uzaludno, jer je linija već bila prekinuta.

Poglavlje devetnaesto

u kojemu jedan pripovijeda kako se susreo sa svetim Petrom, a jedan ima priviđenje visokoga državnog službeniku

U gluhu popodnevnu uru u restoranu *Copacabana* na magistralnom pravcu Split-Sinj jedan jedim gost, odrpanac s modrom sportskom torbom na podu pokraj svojih nogu, sjedi za šankom i pije vinjak. Konobar Boris s druge strane šanka ogledava čaše podižući ih prema prozoru pa huče u staklo i briše ga.

“I tako”, kaže Boris dokono, “ti iz zatvora?”

“Bome”, kimne odrpanac, “iz zatvora.”

“Pa šta je reć?”

“A šta ‘oće reć”, uzdahne tip. “Ubio zeta, eto šta ‘oće reć.”

“Ćerinoga čovika?!”

“Ma, ne, nego od sestre.”

“Huh”, hukne konobar od olakšanja. “Ajde, to još nekako... A što si ga, ako se srni znat, ubio?”

“Zato što je najprije on mene ubio”, reče čovjek jednostavno. “O, jebote!”

Odrpanac umorno otpije gutljaj vinjaka, zagleda se u prazno i šuti.

“Pa kako je to najprije ubio on tebe pa tek onda ti njega?” ne izdrži konobar.

“Duga je to priča moj prijatelju”, reče ubojica napokon, i ne gledajući sugovornika. “Duga je to priča”, ponovi on razočarano... “Najprije je”, počne on svoju tužnu pripovijest, “zet mene klepio kocen po glavi kad smo se svađali oko jednoga vrtla. Kako me je klepio, meni se zacrnilo prid očima i pado’. Pado’ ko kruška. Mrtav. Malo posli, ja se probudio, otvaran oči, a ono nekakva magla oko mene. Kad, evo ti svetoga Petra.”

“Bogati!” zaprepasti se konobar. “Sveti Petar!”

“Mislin, nije reka da je sveti Petar, ali ko će drugi bit nego on. Doša, nosi jednu ovako debelu knjigu ispod ruke. ‘Dobar dan.’ ‘Dobar dan.’ ‘Vi ste?’ Ja reko da san taj i taj, sin toga i toga, a on lista po onoj

knjižurini, vidin, mršti se. 'Ža mi je', kaže on nakon nekog vremena, 'ali ja neman vašu rezervaciju...'

"Samo malo", prekine ga Boris zbog jednoga gosta što je upravo ušao u lokal. "Pričekaj dok ovo obavin."

Uzima blok i olovku i odlazi do stola u kutu, gdje se smjestio visok, crnomanjast muškarac tridesetih.

"Dobar dan, izvolite?"

"Čekan nekoga", kaže Ivica, "pa bismo kad dođe uzeli nešto za izist."

"Nema problema. Nešto za popit dok čekate?"

"Imate točeno pivo?... Dajte mi po litre točenog."

"Pola litre točenog - može!"

"I, šta san ti počeo pričat", nastavi bivši robijaš za šankom, "kaže meni sveti Petar: 'Ja neman vašu rezervaciju.'"

"Krv ti?!"

"To oće reć da još nije došlo vreme da ja umren", pojasni ubojica.

"Razumio san, ne moraš mi objašnjavat", kaže Boris. "I šta je onda bilo?"

"A ništa. Kaže sveti Petar: 'Najbolje da se vratite oklen ste i došli.'"

"Da se vratiš oklen si i doša?"

"E... I tu ti ja ponovo zaspen. Budin se. Kad, eto ti mene ponovo u momu vrtlu."

"A, ljudi Božji, lude priče", nasmije se konobar veselo.

"Čekaj", kaže ubojica. "Čekaj, nije još gotovo. Probudin se ja, a iznad mene moj zet Zdenko plače ko ljuta godina..."

"E, samo sekund, zapamti di si sta", prekine ga ponovno Boris, ovaj put zbog nekakve ženske s tamnim naočalama i s rupcem preko glave, što je sjela za stol odmah do onoga crnomanjastog.

"Dobar dan, izvolite?"

"Jednu dužu kavu s mlikon i džus sa puno leda", reče Tatjana.

"Duža kava s mlikon, džus sa puno leda - može!"

"Probudin ti se ja", nastavio je odrpanac, "a ponad mene plače moj zet Zdenko. Plače, suza suzu goni. A pokraj njega na zemlji, još sav krvav, oni kolac s kojim me klepio. Pridiga se ja, uzeo oni kolac pa po njemu. Jednon. Dvapat. Triput.. I bogami, više se otalen nije pridiga."

"Ubio ga?"

"Ubio", potvrdi robijaš. "Ali nije ti ni to sve... Znaš, kad san ja ono

bio u svetoga Petra pa mi on reka da nema moju rezervaciju?"

"E?"

"E, pa onda san ti ja svetoga Petra pita: 'Dajder, bogati, kad san već tu, pogleda; mi, ako ti nije teško, kad je rezerviran moj zet, Zdenko Duduk se on zove, selo Duduci, zadnja pošta Veliki Grabovac. A sveti Petar ponovno uzeo onu svoju knjigu, lista, lista... 'Ma, vidi slučajnosti', kaže on najposli, 'on van je rezerviran za dvadeset minuta. A što vas to zanima?'Ja reko: 'Ma, ništa, samo san tio bit siguran...'"

"Jeben ti život!" uzdahne konobar. "Je li to istina?"

"Živa istina, moj prijatelju."

"Oćeš još štagod popit", kaže Boris. "Na moj račun."

"A ne znan ti...", kaže ubojica. "Ajde, daj mi još jedan vinjak."

Dolje u dnu lokala Ivica se počeo nervozno vrpolti, jer već je deset do šest, a Julije još nema. I ženska za susjednim stolom je nemirna. I ona izgleda nekoga čeka, jer svako malo pogledava na ostatak prostorije preko duguljastog pitara s plastičnom puzavicom. Ivici je čudno da nije skinula tamne naočale. A i marama na glavi je malo sumnjiva, jer je vani najmanje plus trideset i pet. Ili čeka nekoga tko je oženjen, ili je ona udata, ili je čak posrijedi i jedno i drugo, zaključa general. Žena uto iz torbe izvadi nekakav predmet od šarene plastike pa ga proučava. Ivica ne razaznaje što bi to moglo biti.

"Khm!" nakašlje se on napokon. "Bome, tako oružje još nisan vidio." Tatjana se mrzovoljno okrene prema njemu.

"Aparat za slikanje", kaže ona. "Za slikat pod vodon", doda. "Bogati!" nakesi se Ivica Markić. "A di su van maska i peraje?" Tatjana ljutito frkne i okrene glavu od njega. Onda se sjeti da joj je odnekud poznat ovaj veseljak pa ga ponovno pogleda. Pa da, vidjela ga je prije neki dan, samo što je sada u civilu.

"A vi?" reče ona podrugljivo. "Di je vami sajla?"

"Sajla?!"

"E?" osmjehne se udovica zagonetno. "Oprostite, ne razumin..." Tatjana skinu crne naočale.

"Aaaa... To ste vi", sine Ivici. "Je li se još", pita on ženu, "okolo vozite bez goriva?"

"Ne more se vozit bez goriva", primijeti Tatjana zajedljivo.

"Znači, napokon smo svatili, a?"

“E, naša se pametnjaković...”, reče Tatjana kao uvrijeđeno. Ivica se mangupski osmjehuje. A i ona je raspoloženija i sve joj manje smeta što se ovaj ruga s njom. Napokon, ne izdržavši, osmjehne se i ona njemu. Gledaju se. Zgodan je, đava ga odnio, misli udovica. I na nekoga joj strašno slični, samo se ne može sjetiti na koga.

“Čekate nekoga?”

“Je... Mislin... Je, čekan nekoga”, spetlja se udovica. “A vi?”

“Ne”, slaže Ivica. “Doša san nešto na brzinu izist.”

“A tako...”, reče Tatjana, tek toliko da nešto reče.

Razgovor zamre. General se zaigra s kutijom cigareta, a udovica razgledava fotoaparat. Primjetno je kako raste nervoza u njima.

“E, da mi je vidit toga mlatimudana”, kaže mlađi Markić na posljetku, “koji je vas pustio da ga čekate.”

“Jeste vidili...”, kaže Tatjana.

“Da je pod mojin zapovjedništvo”, reče general, “ja bi mu odma za kaznu da da učini četrsto sklekova!”

“Ajme, što ste vi žestoki!” zgrane se udovica. “I petsto trbušnjaka!” dometne Ivica.

“Ajme meni, nemojte”, kaže Tatjana, tobože osupnuta generalovom bezdušnošću, “pa prikinilo bi ga!”

“Fala Bogu, i triba da ga prikinie!” reče general ljutito. “Takvu curu ostavit da ga čeka... Nego, gospođice, dozvolite da buden toliko slobodan da vas pozoven za svoj stol.”

“Fala, ne bi”, kaže Tatjana tvrdo.

“Oprostite...” zbuni se Ivica.

“Jedino ako čete vi doč za moj stol”, reče udovica.

“Zna san”, reče tamo za šankom konobar zadovoljno. “Zna san čin san ji vidio. Vidiš ono dvoje tamo u čoši”, pokazuje on ubojici koji je vidio svetoga Petra i ostao živ. “Nemoj se okrićat, moreš ji vidit amo u ogledalu iza mene... Je li ji vidiš?... To su ti ljubavnici. Kako znan? Jebi ga, praksa je to. Došli su odvojeno: najprije on pa ona. Ona je čak imala crne očale i šudar priko glave da je niko ne pripozna. Došli su i sili svaki za svoj stol i tek sad, kad su vidili da je zrak čist, su sili skupa. A sad će, sići mi glavu ako tako ne bude, naručit nešto za pojist.”

I zbilja, točno u tom trenutku tamo u dnu sale Ivica podiže ruku da pozove konobara.

“Šta san ti reka!” kaže Boris pobjedonosno pa ponovno uzima blok

i olovku.

“Izvolite?”

“Mi bi nešto izili?”

“Nema problema. Gotovo ili po narudžbi...?”

“Pa ne znan”, reče Ivica. “Morete li nan nešto priporučit?”

“Imamo krasne domaće kobasice s roštilja... Da li bi gospoda možda izila koju kobasicu?” reče konobar drsko.

Tatjana se kao malo lecne.

“Gospoda neće kobasicu”, kaže general odrješito.

Tatjana mu se zahvalno nasmiješi, sretna što, eto, ima i onih koji ne vole glupe viceve s kobasicama, krastavcima, bananama...

“Danas je Gospin post”, objasni Ivica.

Marinko Anđelijin i ministar Kutleša parkirali su malo dalje da ih nitko ne vidi pa se kroz kamenjar i makiju, sve se smijuckajući svojoj djetinjariji, prikradaju restoranu.

“E, jeben li te blesava”, kaže Marinko, “šta tebi sve neće past na pamet.”

“Jelde da san lud?” kaže ministar.

“Ma, lud si ko kupus”, reče Marinko.

“Slušaj”, govori Kutleša, “kucnit ćemo in na prozor pa se sakrit.”

“Hi, hi, hi, hi”, zasmije se Marinko Anđelijin.

Pognuto su, kao komandosi pretrčali desetak metara brisanog prostora parkirališta nasutog tucanikom i zaustavili se u čučnju ispod prozora *Copacabane*. Marinko teško diše. Kutleša se oprezno nadviri.

“Vidiš li ji?”

“Samo malo... Eno ji, doli su u čoši!”

“U čoši!” kaže Marinko veselo.

“Nju odavde vidin samo s leđa. Proć ćemo s donje strane.”

Sagnuti obilaze restoran, praćeni začuđenim pogledom jednoga janjeta što malo dalje stoji vezano za mlado stablo.

“Rajko!” šapće Marinko gurkajući prijatelja laktom. “Rajko, vidi ga!”

“Janje!” prošapće Rajko raznježeno. Pndiže se do prozora i poviruje unutra, ni metar od Tatjane i Ivice koji se masnih brada slade riječnim rakovima. Naceren, grizući jezik od uzbuđenja, Kutleša sitno kucnu dva puta. Ovo dvoje se zapanjeno osvrću. Ministar se hitro

sakri.

“Šta je ono bilo?” kaže Tatjana.

“Ne znan”, reče Ivica. “Meni se učinilo da san vidio ministra obrane.”

Tatjana na to ništa nije rekla. Samo je sumnjičavo pogledala Ivičino pivo.

“Marinko!” prošaptao je dolje pod prozorom Kutleša užasnuto.

“Marinko, ono gon nije tvoja mala.”

“Kako nije moja mala?”

“S nekon drugon ženskon sidi.”

“S kojom drugon ženskon, Gospu ti blaženu?! Di je Julija?!” pita Marinko gnjevno pa se podiže da i on pogleda kroz prozor. Kutleša ga poteže.

“Nemoj”, kaže, “vidit će nas.”

Marinko ga poslušao i ponovno se vratio u čučanj.

“Pa di je Julija?” reče on sada nešto mirnije. “Di je Julija?” ponovi. Onda mu sine: “Ona nije ni mislila doć”, kaže. “Zato je ona sinoć bila onako poslušna... Ma, vidiš ti... Lija je to, moj kume, lija!... I pokojna mater joj je bila taka!... Lija!... Nije ni mislila doć”, proštenje Marinko. “Jebeš mi sve, kume, ubit ću je!”, zgrozi se on. “Ubit ću je! Ko pašće ću je ubiti!” reče on odlučno i krene prema autu.

“Marinko!” sikće Kutleša za njim. “Marinko, stani!”

“Kume, ti se ne mišaj!” dobaci mu emigrant i ne okrećući se. “Ovo ja moram san riješiti. I kad riješin, riješit ću, bogami, jednon za vike vikova...!”

Poglavlje dvadeseto

gdje saznajemo da se sveti sakramenti mogu udijeliti i na sasvim neobičnim mjestima

“Oooo, pička ti materina, da ti pička materina...”, bjesnio je Marinko Anđelijin. “Dabogda te ladnu naša, kurvo jedna...”

Tako je, uoči blagdana Marijina uzašašća, tek nekoliko sati nakon što se ispovjedio, eda bi se sutradan, čista srca i izmiren s Bogom, mogao pričestiti, kleo vlasnik frankfurtske praonice automobila *Kroatien*. Sunce na zalazu zasljepljivalo ga je kroz vjetrobran, a od mnoštva auta onih što su se vraćali s mora bila je strašna gužva. Izluđivao ga je sav taj narod koji, sa svojom zločinačkom navikom da vozi baš dok je on na cesti, odgađa njegov susret s kćeri. Susret koji će, po svemu, biti jedan takav užas da to svijet, mimo ratova i prirodnih katastrofa, još nije vidio.

“Oooo, pička ti materina, da ti pička materina”, zavapio je u svojem pravedničkom gnjevu emigrant još jednom, a kletva je, osim jedinomu djetetu, sada bila upućena i kamionu koji je iza jednoga zavoja iskrsnuo ispred njegovoga *mercedesa*. “Šta radiš, majmune!?” vikao je Marinko razjareno, premda onaj u kamionu nije činio baš ništa što ne bi očekivao od vozača jednog tromog, tucanikom napunjenog teretnog vozila.

Ni kilometar od njega u tom je trenu pješačila bezvoljna i isposvađana skupina što je iz Smiljeva hodočastila Gospi u Sinj. Međuljudski odnosi tu su sada upravo stravični. Naime, nakon što se otkrio gnusan čin onih izdajica što su zaostali pa se poslije ukrcali u autobus, izbila je i afera s jednom bijednicom što je prijateljici lagala da nema vode, a onda ju je ova uhvatila iza grmića pokraj ceste kako pije iz plastične dvolitrenke. Tako su se njih dvije tu počerupale, da i sada, dobrih dvadeset minuta poslije, crvene i raščupane pušu.

“*Zdravo Djevo, svih milosti puna Vječnog sunca ogrnu te sjaj*”, zapjevao je tada gromko, da osokoli svoju posustalu pastvu, don Stipan.

“Oko čela zvjezdana ti kruna, *Ispod nogu stenje pakla zmaj*, pridružio mu se solidarno Brico, koji se, kao težak, skinuo do potkošulje, a glavu zaštitio rupčićem na četiri čvora. Okrenuo se razdragano ostatku skupine pa više:

“Ajmo, ljudi, pisma!”

“Rajska Djevo, Kraljice Hrvata, *Naša Majko, naša zoro zlata*, Odanih ti primi srca dar, *Primi čiste ljubavi nam žar*”, zapojali su, isprva nevoljko, a onda složno i čisto smiljevački hodočasnici. Rumeno sunce dotaklo je rub brda, žuta aura treperi po grmlju, stablima i kamenju, po svemu, kao da se zlato razlilo.

Marinko je, sada možda tek dvjestotinjak metara od njih, nestrpljivo trubio i trubio kamionu da se makne. Naidoše k tomu na razrovani dio ceste i kamion stade poskakivati, a komadići tucanika rasuše se zvečeći po haubi i šoferšajbni *mercedesa*.

“Ajde, jebi mater”, prošapće Marinko pa oštro ugazi na gas i okrene volan ulijevo da pretekne kamion. Tek je tada ustanovio da je, pod jedan, kamion s prikolicom i da, pod dva, nema ni teorijske šanse da se vrati u svoj vozni trak prije susreta s *ford escortom* što je dolazio iz suprotnog smjera.

“Stoko jedna!” opsovao je emigrant ljutito, a onda još jednom potegnulo upravljač ulijevo i *mercedes* što ga je jednom davno neoprezno obećao Paveliću, odleti s kolnika i zakotrlja se po bokovima nekoliko puta, odskačući niz kamenjar i draču, da bi se napokon zaustavio dolje na dnu, u nekakvoj suhozidom ograđenoj njivici sa strnjikom od djeteline, na krovu. Dobar njemački auto još se nije dao: kotači se ni nakon svega nisu prestajali vrtjeti. Bilo je to pomalo kao kod onih kukaca što ih okreneš na leđa pa se oni bespomoćno batrgaju s nožicama. Bilo je to, u isto vrijeme, jedino gibanje koje se moglo vidjeti na mjestu nesreće.

Na cesti sada sve poiskakalo iz kola. Onaj iz kamiona s tucanikom, jedan mladi debeli s dugom kosom, u crnoj majici s natpisom *Motorhead* i jezovitom slikom lubanje kojoj iz očnih šupljina izviruju iskežene otrovnice, prvi se pribrao pa skače po stijenu. Oprezniji se okupili uz rub ceste.

“Sad će eksplodirat!” kaže jedan u kupaćim gaćicama stiskajući zube.

“More bit i da neće”, reče drugi, neki vojnik u maskirnoj uniformi.

“Oče. Uvik eksplodira.”

Debeli s *Motorhead* majicom došao je do karamboliranog auta pa čučnuo s vozačeve strane. Nabijen vratima ulupljenim od prevrtanja, dubeci na ramenima na tapeciranome stropu kabine, s glavom među koljenima, izudaran i krvav, Marinko Anđelijin je kroz maglu vidio zmijske oči izviruju iz lubanje i zaključio da je u paklu. Jebi ga, pomislio je, isto san se malo više nada. Potom je izgubio svijest. Debeli uto napipa ključ iza iskrivljenog volana i ugasi motor. Kotači se prestadoše vrtjeti.

“Isto nije eksplodira”, veselo je rekao vojnik.

“Ima je sriče”, kaže, vidno razočaran, onaj u kupaćim gaćicama.

“Ljudi, živ je!” dovikne *Motorhead*. “Živ je, zovite hitnu!”

Na cesti se sada već skupila cijela gomila znatiželjnika. Krše ruke i križaju se. Privučeni bukom, dotrčali su i smiljevački hodočasnici. Brico je odmah prepoznao *mercedes*, nakrivio glavu da pročita registraciju.

“Isusa ti draga”, kaže, “ono je Marinko Anđelijin!”

Što su se više udaljavali od sela, Juliju je obuzimao sve veći strah. Treperavo uzbuđenje zbog bijega od kuće na posljetku je potpuno uzmaklo pred iskrenom stravom sada kada se taj bijeg činio definitivnim. Barem kada bi je Stanislav ohrabrio.

“Stanislav”, rekla je blijedo se nasmiješivši, spuštajući svoju ruku na njegovu, a on se okrenuo i samo je zbunjeno pogledao. Djevojka shvati koliko je pogriješila, koliko je on slab, možda i slabiji od nje, i kako je taj njihov bijeg, kojemu se jučer toliko veselila, zapravo blesav i potpuno besperspektivan.

“U jesen sive patke lete vodoravno kao u križaljci”, zaviče Linguz najednom i ponovno je pogleda.

“To mi je ovi čas palo na pamet”, kaže on. A Julija se sama sebi začudi kako prije nije otkrila kolika je on budala i shvati da će se vjerojatno ipak vratiti kući.

Vani se pomalo spuštala večer i Julija je bila sasvim blizu odluci da okrene auto, zapravo, bila bi to već učinila da se nije plašila očeva bijesa jer nije otišla na sastanak s onim generalom, kada su se na cesti dvadesetak metara ispred nje isprijčila ambulantska kola s upaljenim plavim rotacijskim svjetlom. Znatiželjno se ogledavala kad ju je

ugledao neki muškarac i potrčao put njezina auta. Julija se zbuni.

“Već si stigla”, kaže Brico naslanjajući se rukama na krov njezina auta. “Dobro je”, reče, “nije mu ništa. Malo se natuka, a inače je sve drugo u redu.”

Julija se sjeti da je muškarca vidjela u očevu društvu, ali joj svejedno još nije jasno o čemu ovaj govori.

“Bome si brza”, mljeo je Brico nervozno. “Ja san ti zva kući, Ante se javio... Šta je on tebi - tetak?... Reko: ‘Ante, nađi malu, Marinko je odletio s auton s ceste. I nemoj je’, reko’, ‘pripast, stan je dobro, malo se natuka, ali mu inače ništa... Nema ti njemu bez sikire, he, he”, zasmije se čovjek, ali nekako usiljeno, kao netko koga su uhvatili u laži. “E, Stanislave”, uoči on sada momka u Julijinu društvu. “Šta je s tobom?”

Juliji je trebalo nekoliko časaka da shvati onih nekoliko rečenica na hrvatskom, pa ni onda nije bila sigurna da ih je ispravno shvatila. Razumjela je što se događa tek kada je vidjela tijelo što su ga dva bolničara odnekud donijela na nosilima.

“Tata!” zavrištala je iskačući iz auta.

Brico je zgrabi.

“Nemoj”, kaže on. “Nemoj, draga, dobro je, nije mu ništa!”

“Tata!” poviče djevojka plačno.

“Nemoj!”

“Tata!” otima se Julija. “*Lass mich meinen Vather zu sehen!*”

“Ajmo za njima”, rekao je don Stipan dolazeći negdje iz mraka.

“Voze ga u Split u bolnicu.”

Čuo se sitan zveket metala i nečije užurbane potpetice, pa šum iz vodokotlića, sirena ambulantnih kola što su dovezla još jednog nesretnika, pa onda vučje zavijanje, jezovito da ti se krv u žilama sledi, dolje iz psihijatrije u prizemlju... Neki je stari u ispranom frotirskom ogrtaču prošao pokraj njih umorno vukući papuče. Brico je pušio oslonjen o prozorsku dasku, don Stipan nervozno šetkao, a Julija i Linguz sjedili uza zid na prostim sjedalicama od crvene plastike. Iz sobe za intenzivnu njegu izašao je u jednome trenutku sijedi primarius i svećenik mu pohita u susret. Liječnik ga, međutim, i ne pogleda, nego pognute glave, žustro kloparajući bijelim klompama, ode niz hodnik. Don Stipan odustane i vrati se natrag, Brico lansira opušak u krošnju kestena što je rastao pod prozorom, a Linguz još jače stegne u zagrljaj

Juliju.

“Duuuga, duga lopta, duboko u protivničko polje”, začuo se odnekud, kao iz velike daljine, glas sportskog komentatora.

“Ko ono igra?” upitao je Brico. Nitko mu ne odgovori.

Iz bolesničke sobe izađe napokon medicinska sestra, jedna plava, krupna, sredovječna, Majda se zove, autoritativno utegnuta i sisata. Priđe Smiljevčanima.

“On se sad probudio”, kaže, “i dosta je loše... Bogati”, zastane žena, “koliko vas je to došlo?”

“Khm!” nakašlje se Brico značajno. “Ovo mu je ćer i... i... zet, a ovo je”, okreće se on don Stipanu, “naš župnik...”

“A ti si sigurno ministrant”, prekine ga Majda. Brico se smete, da će nešto kazati, ali tu opet upadne sisata: “Slušaj amo”, reče ona vojničkim tonom, “on je loše, izgubio je dosta krvi i nemojte ga puno gnjaviti. Jesmo li se razumili: pet minuta i šlus!”

“Nema problema, šefice”, reče Brico pokorno.

“Slušaj ti ‘šefice’”, reče mu Majda, “nemoj da ti ja...”

Ušli su tiho, gotovo na prstima prišli postelji na kojoj je bolesnik ležao od glave do pete u gipsanom ovoju. Vidiš samo kako unezvjereno žmirka iza rupica za oči.

“U pizdu strminu”, prošapće Brico zgroženo, “jesu ga zakovali!”

“Alo”, začuje se tada slabašno s drugog kraja prostorije. “Alo, amo... Amo san!”

“Marinko moj dobri”, svejednako će Brico, sućutno sjedajući na krevet onoga zagipsanog.

“Alo, koji van je kurac, amo san!” prosikće ponovno Marinko Anđelijin sa svoje postelje.

“Brico”, upozori don Stipan, “nije ti to Marinko: Marinko je tamo u ćoši.”

“A je li?” začudi se Brico. “Pardon!” ispriča se on gipsanome.

“Učinilo mi se da se nas dva odnekud poznamo.”

Zagipsani ništa ne reče, samo trepće iza onih rupica.

“Dite moje jedino!” prošaptao je tronutim glasom emigrant vidjevši Juliju. “Ćerice moja!” zacmizdri on.

“Papi!” zarida djevojka padajući na koljena pred posteljom na kojoj njezin tata leži glave usađene u nekakvome kalupu, sav izubijan i u zavojima, s iglom od infuzije u veni.

“Ju-hu-hu-ulija!” propenta otac daveći se u jecajima.

“Paaa-piiii”, zacvili Julija, glave zabijene u plahte, grčevito gužvajući tkaninu.

Brico se okrene pa kradom obriše suzicu o zeleni plastični zastor kojim je bio skriven susjedni krevet.

“Julija moja, dite moje jedino”, pribere se malo Marinko, “puno san ti zla nanio.”

“Buuuuuu!” zavapi djevojka.

“Nemoj, Marinko, pusti... Sve će bit u redu”, umiruje svećenik emigranta.

“Nije, u redu, moj pope”, kaže Marinko. “Ja znan kako je, i nije u redu. Mogu oni reć šta ‘oće, ali meni više života nema. Da oprostiš, šta san jeba, jeba san.”

“Buuuuuu!”

“Nemoj plakat, draga... Nemoj plakat”, prošapće Marinko milujući kćer po kosi. “Kakva san zvir bio prema tebi, nemaš za šta plakat... Znaš, kad ti je mater umirala...”

“Buuuuuu!”

“...Kad ti je mater umirala”, nastavi emigrant, “,a san joj obeća da te neću gazit ko što san nju, Bog joj da vični pokoj, čiloga života gazio... Sićan se, umirala je, kad je tražila od mene da te pustin da se udaš za koga ti ‘oćeš. ‘Marinko’, rekla je, ‘ako se ‘oće udat za Švabu, nemoj praviti probleme, jedino ti je dite - daj joj da se uda za Švabu.’ Nije mi bilo pravo kad mi je to rekla, a isto san reka ‘Dobro.’ Šta je poslije bilo...”, Marinko zastane, lice mu se iskrivi u bolnu grimasu, stisne oči, počeka nekoliko trenutaka, a onda nastavi: “Šta je posije bilo”, kaže, “znaš i sama... Kakva je u mene đavlija narav, ne da ti nišan da da se udaš za Švabu, nego san se protivio i kad si našega čovika našla... I, evo, sad umiren...”

“Buuuuuu!”

“...Sad umiren i ža mi je da nikad neću vidit tvoju sriću. Volio bi samo da znaš, dite moje jedino, da imadeš moj blagoslov i da ti tvoj pokojni ćaća svaku sriću u životu želi...”

“Marinko”, upadne tada Brico, “Marinko, čekaj, šta pričaš, evo ti ovde mlada i mladoženja, pop je ovde...”

“Brico”, strese se don Stipan, naslućujući što je ovaj naumio. “Brico, nemoj se zezat, vidiš u čemu san”, kaže on pokazujući na svoje tenisice

i civilnu odjeću.”

“Don Stipane, čovik umire”, reče Brico dramatično. “Čovik umire, a ti sad ovde... Šta sad ima veze u čemu si, udilit ćeš sakrament ko što bi ga i u crkvi udilio, je li tako, Marinko?”

“Još ste tu”, proviri tada sestra Majda. “Ajmo, tutanj! Za minut da vas nema!”

“Imaš li ti sve sakramente?” upita je Brico iznenada.

“Molin?!” začudi se sestra.

“Imaš li sve sakramente, fali nan kuma?”

“Bog s tobom, budalo jedna, kakve sakramente, kakva kuma, o čemu ti pričaš?”

“Dođi amo, ovo dvoje se žene, samo nan kuma fali.”

“Brico...”, pobuni se don Stipan još jednom.

“Don Stipane, muči!” zapovjedi mu Brico. “Da te nišan čujo. Čovik ovde umire i ti ne bi učinijo da on prije smrti vidi di mu se ćer udaje. Sram te bilo! Sram te bilo, Stipane!... Kuma”, obrati se on sada Majdi, “ti stani ovdi pokraj mene, vas dvoje, ovdi ispod nas... Ajmo!”

“Šta!?” upita još jednom svećenik, u slabašnom pokušaju prosvjeda.

“Ženi ji, Stipane!” vikne Brico. “I brže, čovik umire!”

Poglavlje dvadeset prvo

donosi priču kako je, s istim povodom, jedna plakala od ganuća, a jedan načisto poludio od bijesa

“I tako ti don Stipan njizi dvoje tu vinča”, pričao je Brico sutradan u *Bevandi*. “Baš lipo vinčanje bilo. Ona medicinska sestra plakala.”

“Sisata?!”

“E... A oni Linguz”, nastavi Brico, “boga ti draga, ja tako gluvo čeljade u životu nisan vidio. Kaže don Stipan: ‘Stanislave ponavljaj za menon: ‘Ja, Stanislav, uziman tebe Juliju za ženu...’, govori mu on sve kako ide, a Linguz ni mukajet. Bulji prida se ko magare. Ko da mu ništa nisi reka. Ja reko’: ‘Don Stipane, pusti mene da mu ja objasnin’ pa ti se nagnen nada nj i kako pop govori, tako se ja deren blenti na uvo: ‘Ja, Stanislav, uziman tebe Juliju za ženu i obećavan ti vjernost u dobru i zlu...’ Tako san se dera, ljudi moji, da san se sav opotio. Pop govori, ja vičen, a Linguz ponavlja za menon. I dok san ja doša do ono ‘ljubit ću te i poštovati za sve dane života svoga’, očiju mi moji, gola voda san ja bio! Ne bi da san cili dan kopa.”

“Otkriven je uzrok zagonetnih smrti na odjelu intenzivne njege u Kliničkom bolničkom centru u Osijeku”, čitao je odsutno gostioničar za šankom. “Kako smo već pisali, u posljednjih nekoliko dana četvorica su bolesnika na ovome odjelu, iz nepoznatih razloga, umrla malo poslije 16.30. Poslije obimne istrage u policijsku zasjedu napokon je pala čistačica R.L. (54) s prebivalištem u Tenji, koja je u navedeno vrijeme dolazila s usisivačem na rečeni odjel. R.L. bi, kako je poslije utvrđeno, ištekala iz utičnice respirator na koji su bolesnici bili priključeni te uštekala usisivač, da bi nakon usisavanja sve vraćala u prethodno stanje. U svjedočenju pred istražnim sucem kazala je kako vjerojatno od zvuka usisivača nije čula kako bolesnici krkljaju boreći se za zrak.”

“I tako se oni vinčali”, pričao je dalje Brico, “poljubili se, poljubili ji i mi, ono, za čestitku, je li, kad, šta ti je za vidit, moja diko, ulazi ti u sobu oni doktor.”

“Oni side kose?” upita Iko.

“E”, potvrdi Stanislavov vjenčani kum. “Ulazi ti taj doktor, nosi nekakve rengenke slike sa sobom i sve ji ovako gleda prema svitlu. Mi se ušutili, čekamo šta će čovik reć, a on ti se u neko doba okrene prema Marinku i kaže: ‘Vami, za pravo reć, nije ništa. Šta se mene tiče, morete se istog časa obuć pa lagano kući!’”

“Nemoj zajebavat?!” zapanji se Crni.

“Dabogda umra ako lažen”, zakle se Brico. “Baš tako je kaza: ‘Vami, za pravo reć, nije ništa!’”

“A Marinko?”

“A Marinko ko Marinko”, kaže Brico. “Osla ko posran.”

“U procesu protiv R.Č. (44), koji je oglašavao i pouzećem prodavao ‘krasne grafike bana Josipa Jelačića po popularnoj cijeni od stotinu kuna’, jučer je na Županijskom sudu u Zagrebu svjedočio sudski vještak, povjesničar umjetnosti dr. Silvije Penezić-Kurvitzsky. Dr. Penezić-Kurvitzsky u svojem je svjedočenju istaknuo kako novčanica od dvadeset kuna, unatoč tomu što vrijedi pet puta manje od svote koju su neki za nju dali, doista sadrži portret bana Jelačića, doista bi se mogla smatrati grafikom i da je u tome smislu oglas R.Č. bio sasvim istinit.”

“I tako Marinko sad, živ i zdrav, ima Linguza za zeta?” upita Iko.

“E.”

“O, jeben ti život!” opsuje Crni užasnuto.

“Marinko popizdio”, priča Brico, “uvatio don Stipana da poništi vinčanje. A don Stipan da neće. Jebi ga, ne more to tako. Kume moj, nije to trla baba lan, nego sveti sakramenat.”

“Pa naravna stvar”, složi se Iko.

“Policiji je napokon dopao šaka B.P. (62) iz Tnlja, teški bubrežni bolesnik, kojega se osnovano sumnjiči za više od šest stotina lažnih bolovanja u sinjskoj krajini. B.P. je, navodno, već godinama uzorak svojega urina zainteresiranima prodavao po cijeni od deset maraka u kunskoj protuvrijednosti po srednjem tečaju Narodne banke na dan uriniranja. Neslužbeno saznajemo da su i neke bolničarke na Urološkom odjelu Sveučilišne bolnice u Splitu imale udjela u ovoj nečasnoj trgovini.”

“E, ali sad ti se on domislio da san mu ja kriv”, kaže Brico.

“Ko?”

“Pa Marinko. Počeo vikat na me. ‘Brico’, kaže, ‘ti si sve zajeba, tebi je prvomu palo na pamet da bi ji tribalo vinčat! Jebo ja svoju mater’, kaže, ‘kad-tad ću ti se osvetit!’ Lud čovik”, reče Brico, “uvik mu je neko za nešto kriv.”

“Nije me briga”, umiješa se Iko, “ali i ja isto mislin da si ga zajeba.”

“Ja?!” zaprepasti se Brico. “E”, potvrdi Iko.

“Pa kako to misliš da san ga ja zajeba. Ajde, molin te, reci ovde prid svima: kako to ti misliš da san ga ja zajeba?”

“Ne znan”, reče Iko jednostavno. “Ne pitaj me kako, ali ja mislin da si ga zajeba.”

“I ja isto”, umiješa se Crni.

“Šta i ti?” pita Brico.

“I ja mislin da si ga zajeba.”

“I ti isto?!”

“E.”

“Ma, znate šta”, bjesni Brico, “ajte vi oba u tri pizde materine!”

“Bizaran imovinsko-pravni spor događa se ovih dana u Puli”, čitao je Markan. “P.Z. (51), koji je svojemu bratu T.Z. (57) prije jedanaest godina darovao bubreg, sada rečeni organ potražuje natrag.”

Brico se mrzovoljno zapiljio preda se, a Iko i Crni piju svaki svoju pivu i povremeno se saveznički pogledaju. Društvo za stolom u smiljevačkoj gostionici *Bevanda* prijeteći se ušutjelo i uozbiljilo, samo se Milan, koji se cijelo vrijeme držao po strani, zbog nečega smiješi.

“A jeste li čuli”, kaže on napokon, “šta je novoga sa udovicom od pokojnoga Željka?”

Nitko ne reče ni da je čuo ni da nije čuo što je s udovicom od pokojnog Željka, nego i dalje uvrijeđeno šute.

“Kojega Željka?” ne izdrži na posljetku Crni. “Onoga što je u Njemačkoj upa u klak pa poginio.”

“Pa šta s njen?”

“Pa ništa s njen”, reče Milan, “kako će išta bit s njen kad je poginio. O njegovoj udovici, Tatjani, ti govorin.”

“Pa šta je s njen?” umiješa se sada Brico zlovoljno.

“Pa ništa”, kaže Milan. “Ima momka!”

“Ima momka?!” zapanji se Iko.

“Onoga generala Što je brat od don Stipana. Vodaju se po selu za rukicu.”

“Nisan zna da pop ima brata generala”, reče Brico.

“Nisi zna?” kaže Crni.

“Nisan ima pojma.”

“I šta kažeš”, reče Iko, “udovica ga uvala?”

“Vodaju se po selu za rukicu”, reče Milan smijuljeći se podrugljivo.

Epilog

Divno li je biti u svibnju u Smiljevu. U zoru kada se crna kvrgava sjena na mjesecini, kao kakvo jezovito čudovište pred prozorom, na prvome svjetlu iznad modrih brda pomalo pretvara u stablo bajama. Ili u podne, kada crkveno zvono tako moćno odjekuje da ti se učini da je dragi Bog nebo od lima načinio, a oni što rade u polju objeduju tvrdo kuhana jaja, mladi luk i sir, pancetu i tirolsku, sve prostrto na bijelim kuhinjskim krpama s naslikanim jagodama. Ili je možda ipak najljepše... hm!...

Ne znam zašto, ali progoni me nekakav osjećaj da sam vam sve ovo već jednom ispričao...

Kako bilo, svibanj je krasan u Smiljevu, sve je rascvalo i miriše, pčele zuje nad livadama, a zečevi pustoše kupusišta, i sve je tako krasno uređeno da, samo primjera radi, mladi krumpiri i grašak dozrijevaju istodobno s mladom janjetinom. Cestom između vinograda trubeći prolaze svatovi, prepoznajete ih još izdaleka po golemoj trobojnici što se vijori iz prvoga auta. To se ženi mladi general i ratni junak Ivica Markić, a žena mu je ovdje iz sela, Tatjana se ona zove. Njoj je to drugi brak: prvi joj je muž prije nekoliko godina poginuo na nekakvom gradilištu u Njemačkoj. Kod nas u selu nije baš običaj da se skupljaju veliki svati kad se udovica udaje, ali ovo je iznimka jer je mladoženja veliki budžovan. Čak mu je i ministar obrane došao na pir.

“Moj Marinko”, rekao je ministar Kutleša svom starom prijatelju iz emigracije, gledajući njegova nagluhog zeta kako s druge strane stola glođe janjeći rep, “ovi tvoj zet baš prava budaletina.”

“Ko?! On?!” zaprepasti se Marinko Anđeljin. “Nemoj pričat gluposti”, kaže emigrant, “on ti je katolički intelektualac.”

“Nemoj me zajebavat!” kaže ministar.

“Kad ti kažem: katolički intelektualac, čoviče! Da ti vidiš koja je to glava!”

Više od tristo svatova je u dvorištu nevjestina oca, jedu i nazdravljaju, pjevaju, pucaju iz automatskog oružja, čahure se zvečeći rasipaju po betonu.

“Daj i meni! Daj i meni da malo pucan!” moljakaju dječaci.

“Tebi ću dat?! Mrš u kuću dok ti nisan da po ušima!”

Za stolom u sredini sjede mlada i mladoženja, a odmah do mladoženje je njegov brat Stipan, koji je svećenik na službi ovdje u Smiljevu. On je, naravno, vjenčao mladi par, a, među nama rečeno, priča se kako puno pije. Evo i sad ako pogledate, nema što je sjeo, a već toči jednu za drugom. Jelo gotovo da nije ni pipnuo.

“Opet piješ”, kori ga brat.

“Pijen”, kaže pop jednostavno.

“Pa nemoj pit”, reče general. “Taman si se bio đavla ostavio, kad evo te opet. Kani se, bogati, šta ti to triba u životu?”

“Nemoj pit, don Stipane”, umiješa se sada i mlada, spuštajući svoju ruku na svećenikovu. “Nemoj pit”, kaže Tatjana, “šta će ti to?”

A pop izmakne ruku kao da ga je opekla njezina ruka. Onda zastane i nekako se turobno nasmiješi Tatjani. “Znaš ti dobro zašto ja pijem”, kao da joj hoće reći. Na Tatjaninu licu, međutim, ne vidi se ništa osim iskrene zabrinutosti zbog nezdravih navika njezina djevera. Pop ne izdrža taj pogled i okrete glavu, spazi da ga ja gledam. Ja sam vam onaj nosati tamo pod murvom.

“Živio, Ante!” nazdravi mi svećenik. “Živio i ti meni, moj Stipane!” kažem. “Nemoj svašta pisat”, upozori me pop. “Neću”, obećam mu ja.

“Znan ja tebe”, kaže don Stipan, a vidiš da je već dobro pijan.

“Baraba si ti”, reče. “Svašta ćeš nadrobit, i šta je istina i šta nije.”

Ja se smijem. Tada, iz one gomile što je pucala, netko priđe Tatjani i turi joj bombu u ruku. Pravu bombu, “kašikaru”, pa još s izvučenim osiguračem.

“Baci je, nevista”, kaže on ozareno.

Mlada se ukoči, uplašeno zvjera okicama.

“Baci je, nevista! Baci je, nevista!” zagrajaše svatovi razdragano. Tatjana se zbunjeno okreće oko sebe. Tako izbezumljenoj na posljetku joj se omakne palac i odskoči ona polugica kojoj “kašikara” duguje svoje časno ime: bomba je sada bila aktivirana!

“Baci je, nevista! Baci je, nevista!” povikaše svi ponovno, ali sada već manje veselo, a više se panično bacajući pod stolove.

Nevjesta se tada pribere i hitne bombu preko dvorišta. Izbačena iz čvrste ruke jedre domaće cure ručna je granata letjela, i letjela, i letjela... kao na usporenoj snimci je to bilo, složili su se svi kasnije... da

bi napokon pala u gnojnicu, tik do poljskog zahoda, u kojemu se u tome času nalazio Tatjanin novopečeni svekar. Pribravši se s nekoliko travarica, dobri je starac malo kasnije priznao kako ne pamti kada je zadnji put imao tako dobru stolicu.

Sadržaj

Poglavlje prvo

gdje se upoznajemo s ovim šarmantnim naseljem, u kojemu sretniji uho čačkaju ključem od mercedesa, a oni manje sretni crvenim vrškom šibice

Poglavlje drugo

u kojemu se uz briškulu i trešetu razvija etička dilema je li u redu naručiti piće ako znaš da ga nećeš platiti, a usput saznajemo za raspusnu mladost ovdašnjeg župnika

Poglavlje treće

gdje se pojavljuju duhovi, najprije jedan što prlja sagove i posteljinu, a potom jedan što je pobjegao iz boce

Poglavlje četvrto

koje opisuje kako se peče janjetina, zašlo je pijancima zabranjeno vozili se na ringišpilu i kako oni šio imaju puno para katkad završe bez oba uha

Poglavlje peto

u kojemu župnik božemiprosti pogine, a onda ipak ne pogine, makar bi on više volio da je poginuo

Poglavlje šesto

gdje se otkriva da su Nikola Tesla i Petar Preradović zapravo Srbi, na što jedna Luscinia luscinia, ili slavuj veliki, pobjegne glavom bez obzira

Poglavlje sedmo

koje se bavi emancipiranim mladim ženama i drugim moralnim nastranostima suvremenoga svijeta

Poglavlje osmo

u kojemu se hoće i prdnuli i stisnuti, što, dakako, po načelu koje nam je iz logike poznato kao zakon isključenja trećega, ne, ide

Poglavlje deveto

koje pripovijeda o nogometnoj mafiji i o lome kako domovina ostaje bez majki

Poglavlje deseto

koje počinje teološkom raspravom o silikonskim sisama, a završava naopako

Poglavlje jedanaesto

u kojemu se dvoji o kvaliteti domaćeg haiku pjesništva, a polemika bude okončana toljagom

Poglavlje dvanaesto

gdje se pojavljuju dvije u selu svakako nesvakidašnje pojave, jedan general i jedna lubenica od dvadeset kila

Poglavlje trinaesto

u kojemu se ustanovi da izvanzemaljci nisu ništa posebno, a da u Njemačkoj živi vrlo bezobrazan svijet

Poglavlje četrnaesto

gdje ministri jedu janjeće glave, generali jedu grah, a obični vojnici jedu... da vam ne kažem što

Poglavlje petnaesto

u kojemu se ništa pod milim Bogom ne događa, i slobodno možete preskočiti sljedećih nekoliko stranica

Poglavlje šesnaesto

koje otkriva da je državna administracija puna homoseksualaca, ali se nađe i pokojni ispravan momak, prikladan za zeta

Poglavlje sedamnaesto

koje donosi prepirku je li Hrvatskoj potrebno atomsko oružje, a tu je i uspomena na udbaša koji je pleo džempere

Poglavlje osamnaesto

gdje se jedan muškarac, na užas jedne čedne postarije kućanice, sprema na razvratni sastanak sa stanovitom damom

Poglavlje devetnaesto

u kojemu jedan pripovijeda kako se sreo sa svetim Petrom, a drugi i priviđenje visokog državnog službenika

Poglavlje dvadeseto

gdje saznajemo da se sveti sakramenti mogu udijeliti i na sasvim neobičnim mjestima

Poglavlje dvadeset prvo

koje donosi priču kako je, s istim povodom, jedna plakala od ganuća, a jedan načisto poludio od bijesa

Epilog